

Tak mnohou dobrou hlavu, mnohé výborné srdce, mnohé zdatné a příčinlivé rámě odňala nám Amerika. Hmotný i duchovní majetek náš národní doznává citelné újmy vystěhovatelským proudem do krajin zámořských. Převážná většina našich vystěhovalcův amerických byla by mohla velmi dobře zůstatí ve vlasti, aby odchodem svým neseslabovala kmenovni náš život, jenž přece od věkův má a na věky míti bude toliko v zemích svatováclavských své hlavní sídlo. Jen řídkými výminkami přihází se, že některý rodák nás opustit *musí*. Bývají tu příčiny duchovní, mravní. Takový vystěhovalec odchází od nás se srdcem krvácejícím nad ztrátou drahé vlasti, a přijda za moře, zakládá tam z roztroušených, více místně než myšlenkově k sobě se tisknoucích Čechů novou českou společnost. A k takovému druhu českých vystěhovalcův náleží také *Ladimír Klácel*.

Zvláštní to osud, jenž tímto naším krajanem vládne! Jako by s ním teprve ve vysokém věku byl se dostal na dráhu, kterou pro něho dříve marně hledal! Teprv co *kmeta* vidíme Ladimíra Klácela na vlastním jeho místě. Když tisíce jiných svůj životní běh dokonali nebo dokonávají, on jako by jej vlastně teprve počínal. Tak veliký úkol sobě obral a tak plnými a svěžími silami pracuje na jeho vykonání! Teprv několik dní tomu, co noviny naše přinesly zprávu, že Ladimír Klácel v čele některých jiných osvícených Čechů v *Chicagu* usiluje o zřízení vyššího učiliště českého pro tamější příslušníky našeho národa. Ještě snad se dočkáme, že v Soustátí severoamerickém *česká universita bude zařízena dříve nežli v samých Čechách!* Však bude chvály a slávy hodno, jen když tam zatím naši rodáci se domohou řádné české školy střední s rozumným plánem vyučovacím. Už to zůstane krásným pomníkem vlastenecké a kulturní snahy i čin-

nosti Klácelovy v dalekých končinách zámořských....

Kdo by sobě byl pomyslíl, když jinoch *František Klácel*, rodem z české Třebové (nar. 27. dubna 1808), roku 1827 vstupoval *do kláštera augustiniánů* v Starém Brně a počal se psáti *Matouš*, že 21. července 1869 v občanském šatě vystoupí co svobodný občan na půdu v New Yorku? Kdo by sobě byl pomyslíl, když *Matouš Klácel* r. 1835 stal se profesorem na biskupském ústavě v Brně, že r. 1869 založí v Iowa City *Ioa Slovana amerického*, r. 1872 že počne vydávati *Hlas Jednoty svobodomyslných* a r. 1873 že založí v Chicagu současný list *Svojana*? Kdo by byl tušil, že člen řádu augustiniánův brněnských roku 1873 v Cooperstownu Manitowoc Co. Wis. o sv. Václavě bude sloužiti *první českou mši*, že tam zařídí *český obřad křestní, nový obřad sňatku manželského* a jiné novoty v církvi své s obřady a jmeny katolickým podobnými?.... Skladatel *Básní* (v Brně 1826 a 1837) má nyní několik rukopisů ukončených, mezi nimi: *Světomilu*, *Děje Americké unie*, *Šestnácte ukřižovaných spasitelů*, *Věčný kalendář* a j.

Jmeno *Ladimír* dal sobě Klácel podle příjemného obydlí, kteréž na místě jím samým zvoleném postavil mu uprostřed zahrady p. Stránský a kde posud žije, maje při sobě starostlivou hospodyní paní Molovou z Chicaga.

Klácel pečuje o duchovní blaho a šetření národních práv amerických Čechův a zastává též úřad poštmistra pošty, zřízené tam pod jmenem *Krok* (od 23. února 1875).

Svěží, posilňující vzduch vlasteneckých ideálů a občanské dokonalosti ovanuje nás z milé, boдрé tváře *Aloisa Pravoslava Trojana*. Musíme nyní už hluboko zpět sestoupiti do obnoveného života českého, abychom viděli vznikati tuto neumořitelnou bujarost mysli, toto posvátné, žádných překážek se nelekající, žádné práce, žádných obětí nevážící nadšení pro národní prospěch a právo. Z té doby nedlí už mnoho vlastencův mezi námi. Alois Pravoslav Trojan byl od samého počátku mezi prvními z nich a v horlivém přičinění o rozkvět a dobro vlasti i národa posud neustupuje nikomu. Sestavujíce sobě řadu mužův o zachování a o zvelebení kmenovní zvláštnosti české nejzasloužilejších, klademe Aloisa Pravosl. Trojana všude mezi nejpřednější, namnoze i v čelo. Od déle než čtyřicíti let nebylo v národě našem podniků, aby A. P. Trojan nebyl v něm míval nejplatnější účastenství, nebylo snahy, aby on nebyl převzal na sebe a zastupoval značnou její částku, nebylo krásné nebo velebné myšlenky, aby on jí nebyl věnoval svou píli a vytrvalost. V životě soukromém i veřejném láska a věrnost k národu jsou zdroje, podněty a cíle veškeré jeho činnosti. Na Trojana může vlast spolehnouti se bezpečně ve všech potřebách a úkolech svých.

Od té hodiny, co z důvěry lidu zřizují se zastupitelstva obecní, okresní, zemská a říšská, A. Pr. Trojan bez přetržení bývá do nich povoláván a koná všude svou národní povinnost se vzornou správností. Jsa výborným znalcem života praktického a sám pocházejí z nejlepšího jádra českého lidu, ve všech otázkách duchovních a hmotných vždy byl a jest výmluvným obhájcem *pokroku* a *svobody*. Vedle velikých, základních starostí a prací českých, jakož jsou zjednání spravedlivého zastoupení na sněmě domácím i na radě říšské, zřízení české university, postavení Národního

divadla, provedení plného práva jazyka českého ve všech státních úřadech po Čechách, na Moravě i ve Slezsku, zachování korunní celistvosti a odvěké samosprávy v jednotlivých zemích svatováclavských: A. P. Trojan neopomenul ani v menších otázkách místní důležitosti přispívati bohatou zkušeností a poctivou radou svou k dosažení něčeho dobrého.

Hlavní pole životního působení Trojanova jest *politika*. Ta je nejmocnější pružinou veškeré jeho neunavné přičinlivosti národní, ta ho k sobě vábí a poutá ve všech svých způsobách a na všech místech, bez ní nemohl by snad ani žíti, jí zachovává se u pokročilém věku svém ve stálé svěžesti, ta jest pravý jeho živel. Bylo by nesnadno nalézt v národě našem mnoho i politikův, kteří by pěstovali svůj obor stále s takovou zaníceností jako A. P. Trojan.

A chtějíce vyznačiti hlavní stránky jeho charakteru, shledáváme, že jsou to: *národní věrnost, lidumilnost, svobodomyslnost a nezištnost*. V těchto vlastnostech A. P. Trojan zajisté nedá se předstihnouti a překonati nikým. Život jeho zasvětil se záhy službám národa a trvá v nich posud se vzornou pilností a poctivostí.

Ctíme A. P. Trojana jakožto jednoho z nejstarších a nejstatečnějších bojovníkův za práva české vlasti a českého jazyka, za pokrok a svobodu ducha, za prospěch a blaho lidu. Důvěra a láska českého národa k němu osvědčovala se také povždy způsobem skvělým, ano zvítězila i v mnohé kruté zkoušce. —

Alois P. Trojan narodil se dne 2. dubna 1815 v Knovizi u Slaného co mladší syn Václava Trojana, mlynáře a rolníka všeobecně váženého. Studoval v Slaném a v Praze. Po skončených studiích právnických vstoupil r. 1838 do praxe u magistrátu litoměřického, odtud pak přešel do státní služby u král. komorní prokuratury v Praze, kdež pracoval hlavně v záležitostech školních. Již co student účastnil se všech tehdejších podniků vlasteneckých, v letech čtyřicátých pak pořádal s Riegrem a s jinými „české plesy“, které

měly za účel roznítiti a rozšířiti vlastenectví v měšťanské zámožné společnosti pražské. V *Průmyslové jednotě* hájil Trojan už tehdy neohroženě právo českého jazyka a měl podstatné účastenství při založení *Měšťanské besedy pražské*. Roku 1848 byl to Trojan, jenž ve věčně památné schůzi dne 11. března ve Václavské lázni odvážil se čísti zhotovenou již k tomu cíli známou petici, která měla býti zvláštní deputací pražskou podána císaři. Jsa pak členem obojí deputace, v té příčině do Vídně vyslané, Trojan působil tam vydatně, ano patent ze dne 8. dubna zakládá se na jeho návrzích. V uznání za takové zásluhy jmenován byl Trojan čestným měšťanem pražským, volen do zastupitelstva obce Pražské a odtud do tehdejšího výboru zemského, v němž mimo jiné připadla mu i péče o *české divadlo* v Praze. Trojan byl také jedním z nejčinnějších údův *Národního výboru*. Téhož roku zvolen i na sněm český, který však se nesešel, a brzy nato do říšského sněmu ve Vídni, kdež věrně přidržel se slovanské pravice. Též ve Sboru pro vystavění *Národního divadla* byl Trojan co první jednatel velice činným.

Roku 1855 dosáhl hodnosti doktora práv a r. 1856 jmenován c. k. notářem v Rakovníku. Od r. 1861 nepřetržitě byl volen za poslance na sněmu zemském, kde co praktický právník a znalec venkovského života zaujímal povždy jedno z předních míst.

Nyní jest A. P. Trojan c. k. notářem v Praze, poslancem zemským a říšským, členem ředitelstva Hypoteční banky a místopředsedou Státoprávního klubu. Vždy zdráv a myslí veselé, může s radostí pohlížeti na zdárný, v neunavné, poctivé službě vlastenecké prošlý a stále čilý život svůj.

My Pražané uvykli jsme dávno vítati umělce všech národův upřímně a vřele; a na cestě z Paříže do Varšavy, z Italie do Petrohradu, z Berlína do Vídně věru ne jeden rád se zastavuje v našem starobylém, pohostinném městě.

Jest to však po prvé, co Humory přinášejí podobu cizího umělce-hudebníka, pozdravující slavného Francouze, jenž předstoupiti hodlá před pražské občanstvo jakožto skladatel i virtuos. Činíme tak nejen proto, že Čech, rozený hudebník, vůbec rád po přátelsku tiskne ruku každému zdárnému spoluobčanu v říši tónův, nýbrž i z jiné ještě příčiny. Vlastnímu našemu umění dostává se konečně ve světě hudebním onoho spravedlivého uznání, jehož jsme po dlouhá leta marně byli se domáhali. Smetanovy symfonické básně a Dvořákovy Slovanské tance zaznívají teď už téměř po celé Evropě, a nejnověji i zpěvohře naší otevřena je cesta do širého světa Smetanovými Dvěma vdovami, jež v samém Německu přijali tak srdečně. Mizí tedy nenáhle ledová kůra předsudků proti české hudbě a čínská zeď umíněného umlčování všeho českého. Paprsky jarního slunce svítí už mistrům našim vesele na další šťastnou pouť světem, a za takových okolností stává se ovšem dávná naše mezinárodní pohostinnost naproti umělcům nejen dvojnásobnou povinností, ale spolu i povinností dvojnásobně milou.

Camille Saint-Saëns, narozený r. 1835 v Paříži, tudíž právě nyní muž v nejplnější síle své, je bez odporu největší žijící francouzský skladatel v oboru hudby instrumentální, k tomu slavný pianista a varhaník, jemuž asi málo je rovných. Vzácnému jeho nadání hudebnímu dostalo se školy nejdůkladnější, a možno říci, že za hranicemi Francie vedle Gounoda, skladatele Fausta, žádný jiný francouzský hudebník není tak znám a ctěn jako Saint-Saëns. Vždyť také on sám, ač

nikdy nepřestal býti pravým hrdým synem vlasti své, přece vždy rád uznával a přijímal, cokoliv podávala cizina krásného a nového, i bude tudíž zajisté míti porozumění a smysl i pro umělecké snahy naše.

Pražané dosud znali jen některé jeho skladby; nyní spatří ho také při pulpitu dirigentském a uslyší jeho mistrovskou hru klavírní. Naši hudebníci očekávají vzácný umělecký požitek; a není pochybnosti, že Saint-Saëns očekávání to ospravedlní plnou měrou i před nejširším obecnstvem. Proto přinášíme jeho podobiznu již dnes, poskytující alespoň takto jakousi malou náhradu všem těm čtenářům svým, kteří nebudou moci býti přítomnými nedělnímu koncertu Saint-Saënsovu a přec by slavného mistra rádi poznali.

JAN KOLLÁR

Už po dvacet let zdárně se rozvíjela a utěšeně rozkvétala myšlenka česká pod pilnou a pečlivou, otcovskou rukou Jungmannovou, když znenadání dostalo se jí mocného vzrušení a posílnění *slovanského*. V stránkách podtatranských zazněl úchvatný zpěv *Jana Kollára* a po celém území českém rozlehla se jeho ozvěna jako heslo nové doby. Národ náš zaplesal poznáním, že není málomocný lístek, urvaný se stromu lidstva a vržený na bouřlivé vlny národův západoevropských, nýbrž že jest živá, zdravá a kvetoucí větev na mohutném kmeni slovanském, jehožto kořeny zakotveny jsou v hlubinách pravěkův a jehožto koruna rozpíná se nad zakrslou porostlinou i nad vývraty a pasekami vysoko ku klenbě budoucnosti. *Slávy dcera* (po prvé vydána v Praze 1821) stala se evangeliem českého vlastenectví; z ní rozproudil se plodný žár v srdcích českých, ona odchovala *dvě* pokolení v národě našem,

na jejím blahodárném působení zakládá se valná část nynějšího myšlení, snažení a jednání českého.

Jan Kollár s lyrou slovanskou v ruce stanul jako bohem seslaný věstec v čele doby a za ním nadšeně stoupal národ náš po dráze velice praktické! Jal se vyrovnávati své účty s minulostí, poznával přítomnost, sbíral síly i naděje pro budoucnost. Počal s pěvcem stavěti *nebe* svým hrdinám, mučedníkům a dobrodincům, metal s ním *do pekel* zrádce, škůdce a násilníky své, odvrhoval od sebe současnou pomluvu i nenávisť a podával bratrskou ruku svým soukmenovcům zde až tam po Urál i po Balkán. A onen žalný chorál *Na zříceninách severního Slovanstva*, jenž jako ouvertura položen před rozhled v Slovanstvu živoucím! *Mládež česká po čtyřicet let učila se mu z paměti*, pěla jej mezi sebou na vzájemnou posilu a souborné povzbuzování, *poznávala se podle něho* ve svých úmyslech a snahách vlasteneckých!

Slávy dcerou dobyl sobě Jan Kollár o probuzení národního vědomí a podnícení vlastenecké vůle a práce národa českého zásluh nesmírných, ba právě neocenitelných.

A neméně slavná jest druhá stránka jeho spisovatelské činnosti. Co *Slovák* sám nejlépe pocítil, jak důtklivá potřeba toho káže a jaké ohromné výhody z toho kynou, aby vládl toliko jediný *český jazyk spisovný* po Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku. Jednolitost kmenovní a jednota duchovní mezi Čechy, Moravany a Slováky nemohla se po jeho přesvědčení vyznačovati a udržovati ničím tak jasně a pevně jako *jediným, společným jazykem spisovným*. Vystoupilť v obraně tohoto duchovního spojidla mezi rodáky svými a ostatním Slovanstvem moravsko-českým ve spise *Hlasové o potřebě spisovného jazyka*. Projevovalyť se už tenkrát na Slovensku odštěpenské snahy jazykové, návrhy a pokusy, aby na základě domácího *nářečí* Slovensko sdělalo sobě svou *zvláštní literaturu*. Jan Kollár, který pracoval *k duchovnímu*

spojení a splynutí *veškerého* Slovanstva co možná nejtěsnějšímu, zajisté nemohl bez bolesti patřiti na počínání, které chtělo odlučovati a roztrhávati od sebe větvičky, vyrostlé na jediné společné haluzi slovanské. Pozdvihl proti takovému neopatrnému horlení pro nějakou zvláštní domácí literaturu slováckou svůj vlastenecký, srdečný a výstražný hlas, radil, aby Slováci v otázce jazykové a literární co nejpevněji přilnuli a přitulili se k národnímu celku českému, z něhož jim hlavně, ano jediné kyne pomoc a ochrana proti násilnické politice maďarské. Kéž by hlas věštce, jasně prozírajícího v budoucnost, byl došel uvážení a vyslyšení u našich bratří tatranských! Nynější jejich národní život mohl býti radostnější a *společná naše věc česká* mohla zavládnouti na větší prostoře. Svému největšímu rodáku Janu Kollárovi zajisté mohli a měli uvěřiti, když upřímný hlas, ano prosebné zapřisahání s naší strany nenalezly cestu k jejich rozumu a srdci....

Jan Kollár narodil se na Slovensku v Mošovcích stolice Turčanské dne 29. července 1793. Mládí jeho pod krovem otcovským bylo velice trudné. Otec nikterak nechtěl dovoliti, aby studoval, a když nemohl syna odvrátit od škol, zanevřel na něho velmi krutě. Však outlý *Slováček* přemohl pilností a sebezapíráním všechny trampoty a svízele, jimiž dráha chudého studenta je poseta. Nalezl i šlechtné dobrodince, mezi nimi hlavně učitele v Mošovcích, Burjana, jichžto štědrým přispěním mohl dokončiti svá studia v Bystřici a v Prešpurku. Zde seznámil se s *Moravanem* Palackým, s nímž až do smrti své trval ve vřelém přátelství.

Odebíraje se r. 1816 do Němec, na universitu do Jeny, aby tam co evangelík studoval bohosloví, zastavil se v Praze a vstoupil zde v srdečný svazek s *Čechem* Jungmannem. U Jeny, v městečku Lobdě, poznal Vilemínu Schmidtovu, kterou co Mínu ve Slávy dceře tak nadšeně opěvoval a již roku 1835, když se

stal kazatelem evangelické církve slovensko-německé v Pešti, pojal za manželku.

S tímto jeho úřadem počaly i nekonečné ústrky a zloby se strany vzteklých maďaronů, kteří mysli, že zničením Kollára vyhubí všechn živel slovanský v Uhrách. Roku 1848 pronásledování toto ohrožovalo už i bujarého ducha jeho, a proto bylo opravdu štěstím, že r. 1849 Kollár ustanoven byl za profesora slovanských starožitností a bájesloví na universitě vídeňské.

V tomto působení pak zastihla a zchvátila *slavného pěvce slovanské vzájemnosti a československé jednoty* smrt dne 24. ledna 1852, takže právě konáme *třicátou* výroční panychidu za jeho velikým duchem.

G A B R I E L M A X

Až jednou slavná obec Pražská po příkladě jiných velobcí v některé své monumentální budově vymalovati dá veliký nástěnný obraz, v němž by v přiměřeně sestavených skupinách budoucím pokolením zachovány byly podobizny ve vědě nebo v umění proslavených *Pražanů*, — nebude zajisté mezi nimi scházeti postava jejího rodáka malíře *Gabriela Maxa*, jehož jméno nyní po celé Evropě se rozléhá.

Díla jeho vynikají zvláštní původností tvůrčí síly, a právě tato *původnost* Maxova byla příčinou obrovských jeho úspěchů. Již první větší*) obraz Maxův, zhotovený ještě ve škole r. 1866, — obraz Ukřižovaná mučenice, také Svatá Julie zvaný, — způsobil pravou sensaci, neboť myšlenka i provedení tak velice se líbily, že už tímto prvním vystoupením Maxovo štěstí

*) Pravíme první „větší“ obraz jeho; neboť první jeho prací vůbec jest komposice z dějin českých, *Vidění Libušino*, pocházející už z roku 1858.

bylo učiněno. Následoval (menších prací opomíjíme) Anatom 1869, Adagio 1870, Světlo 1872, Markétka co zjevení v noci Walpurgině 1873, Poslední pozdrav r. 1874 a j. v., jimiž od obrazu k obrazu pověst a sláva Maxova rostla, až konečně široko daleko se roznesla známou „symbolickou“ Hlavou Kristovou 1874, jež za příčinou virtuosně provedeného stínování na klapkách dle rozstupu pozorovateli tu s bolestně otevřenýma, tam s pokojně zavřenýma očima se jevila.

Nejnovější jeho dílo Kristus na kříži čili — jak umělec sám tento svůj obraz významněji nazval, *Dokonáno jest!* — vzbuzuje všeobecný úžas. Jaká to pravda ve vyličení té rozbouřené přírody, — jaká to pravda v podání toho sotva teprv vychladlého těla Spasitelova, — jaké to až minuciosní vypracování sebevedlejších jednotlivostí! Vizme na př. tu tabuli nad křížem: tisíc malířů malovalo již ukřižovaného Spasitele, žádný však nedal si tu práci, aby vypátral *pravou* podobu oné tabule. G. Max nedal si však dříve pokoje, až po dlouhém bádání ji našel v monumentálním díle francouzském *Mémoire sur les instruments de la Passion de N. S. J. C., par Ch. Rohault de Fleury. Paris 1870. Librairie liturgique catholique.* Nepřikládáme tomu váhu přespřílišnou, ale je to velice významné pro bezpříkladnou důkladnost a svědomitost, s jakouž G. Max si počíná při luštění uloženého sobě úkolu.

Panu Mikuláši Lehmannovi pak, v jehož místnostech Maxovo *Dokonáno jest!* právě v těchto dnech bylo a jest posud vystaveno, vysloveno budiž uznání za to, že velice zajímavý obraz ten učinil obecenstvu pražskému přístupným, jakož předtím i mnohé jiné z četných děl Maxových. Pravíme-li z „četných“ děl Maxových, máme k tomu právo úplné, povážíme-li, že Maxovo *Dokonáno jest!* je už *osmdesátá osmá větší práce jeho.*

G. Max jest majitelem četných vyznamenání, mezi nimiž zvláště zmíniti se sluší o bavorském řádu sv.

Michala I. třídy, kterýž uděluje se jenom mužům o vědu neb umění v *nejvyšší* míře zasloužilým. Dále jest G. Max čestným členem vyhlášené akademie mnichovské atd. atd.

F. F. Š A M B E R K

Od roku 1859, když vstoupil do svazku českého divadla, *Ferdinand F. Šamberk* (nar. v Praze dne 21. dubna 1839) náleží k nejoblíbenějším a nejpřednějším jeho členům i co herec i co spisovatel. Však od několika dnův obrací se k němu veřejná pozornost měrou velmi zvýšenou. Jeho divadelní hra *Josef Kaj. Tyl* může se pokládati za národní čin zvláštního významu. Byloť ovšem v této otázce Eliškou Krásnohorskou a J. L. Turnovským Šamberkovi literárně výdatně předpracováno; ale jemu přísluší zásluha, že jí dal onu podobu, ve které se jí dostalo *nejpraktičnějšiho* vyřízení.

Nešťastný osud Jos. Kaj. Tyla po 26 let ležel na svědomí našeho národa a tížil je velice. Kdykoliv od r. 1856 jméno obecně nejznámějšího spisovatele českého v naší společnosti se ozvalo, jako když bodne nás do srdce, jako když zařízne do nejbolestnějšího místa v našich novověkých dějinách. Co se spáchalo na Tylovi, bylo něco tisíckrát horšího, než co zakusil zelený pěvec Máje.

Však aspoň už napraveno, co vůbec ještě bylo možno napravit. Ferd. F. Šamberk uvedl žalostný konec Josefa Kaj. Tyla na scénu a zjednal takto příležitost, aby české svědomí mohlo své sklíčenosti ulevit *opravdovým pokáním!*

Nemůžeme ani jinak nazvati onen cit, jímž obecenstvo naše při provozování Šamberkovy hry bývá uchváčeno a jímž se rozplývá. Kajeme se nyní za *ne-*

vděk a zlobu pokolení pobřeznového, lkáme nad duchovními a hmotnými útrapami muže, který žářem své vlastenecké lásky a silou svého ideálního ducha vzbudil a odchoval na tisíce věrných myslí českých, prosíme, aby genius velikého rodáka nám odpustil a s námi se smířil za onu nevyslovitelnou trpkost, s kterou odešel s tohoto světa...

Všem těmto citům Ferd. Šamberk svým velice působivým kusem opatřil průchod; svědomí české chodí na jeho Jos. Kaj. Tyla jako do zpovědnice a nalézá v něm svou očistu. To jest zase jeden pěkný, potěšitelný úkaz v národním našem životě a zvláště v rozvoji naší divadelní činnosti. Šamberk šťastnou rukou sáhl do zásoby našich národních otázek a ukázal, jak se píše pro český lid. Jeho Jos. Kaj. Tyl je bez odporu nejlepší z jeho divadelních her.

Nemálo ovšem přispěla k mohutné účinnosti tohoto „obrazu z našeho života“ znamenitá hudba mistra Dvořáka. Tklivé, rozkošné nápěvy národní prochvívají jaksi celou hrou vlasteneckého mučednictví, a splývajíce s dějem v nejdokonalejší celek, podávají pravý obraz Tylova ducha a života.

Venkovským divadlům našim nemůžeme ani dosti důtklivě na srdce klásti, aby sobě Šamberkova Josefa Kaj. Tyla opatřila a provozovala. Budou to moci učiniti i s hudbou. Neboť, jak s potěšením se dovídáme, mistr Dvořák jest prý ochoten zpracovati svou výtečnou národní skladbu pro divadla venkovská pro *sextet a harmonium*, jež zajisté všude lze sestaviti a najíti. A tak rozšíří se Šamberkova vlastenecká hra po veškerém národě našem a blahý účinek její se zesteronásobí.

KAREL KNÍŽE ŠVARCENBERK
RICHARD HRABĚ BELCREDI
DR FRIEDRICH HRABĚ SCHÖNBORN

Dny 9. a 10. února zaznamenejme si ve svém národním kalendáři červeně. Po dlouhých, dlouhých letech utrpení také konečně den radosti. Ze všech končin našich vlastí československých ozývají se projevy blažehého uspokojení, že jedna z nejvroucnějších tužeb našeho srdce konečně dochází svého splnění, že jednomu z nejposvátnějších práv našeho jazyka po tolika odkladech a odmítáních se vyhová. Dny 9. a 10. února 1882 bude národ náš slaviti vždycky co *narozeniny české university*.

Byloť zajisté vysoké učení v Praze s vyučovacím jazykem českým národu našemu přiřknuto už nejvyšším rozhodnutím vůle císařovy v dubnu minulého roku a mělo býti zřízeno už počátkem měsíce října 1881; ale věc vznešena také ještě na poradu vídeňského parlamentu, a tu připravena jí opět nová ohnivá zkouška. Ve sněmovně poslanecké měli zástupcové našeho národa těžkou úlohu, by universitu vyvedli z nebezpečného úskalí, jež jí strojila strana ústavácká, chtějíc udržeti jednak dlouhou nadvládu jazyka německého na nejvyšším vzdělávacím ústavě koruny České, jednak skvělé hmotné prospěchy německých profesorův na universitě Karlově. A když v tomto parlamentárním sboru právo české zvítězilo, nadešla otázka, bude-li uznáno také ve sněmovně panské. Dlouho se podobalo k tomu, že zde ztratíme, čeho jsme ve sněmovně poslanecké dobyli. Odpůrci našeho práva měli ve výboru školním většinu a chystali se užítí jí na úkor náš. Chtěli nám dáti českou universitu ve vnější úpravě ubohé popelky a na čele s vypáleným znamením podřízenosti pod universitu německou. Když už nemohli zjevnou vůli panovníkovu docela zvrátit a zmařit,

chtěli nám do poháru naší radosti nasypati aspoň hodně pelyňku.

Že se to nestalo, že budeme mít universitu českou úplně a ve všem rovnoprávnou se zdejší universitou německou, že vysoké učení naše bude zřízeno tak, jak zajisté myslil je sobě slavný zakladatel jeho Karel IV. a jak nám vším právem přísluší, o to zjednali sobě velikých zásluh tři členové panské sněmovny, jichžto podobizny klademe v čele dnešního čísla: *Richard hrabě Belcredi*, *Karel kníže Švarcenberk* a *Dr Friedrich hrabě Schönborn*.

Těmto třem opravdovým šlechticům národ český vzdává své vděčné uznání, že ve chvíli rozhodné se osvědčili jakožto jeho přátelé, že právu jeho pomohli k úplnému vítězství i ve sněmovně panské. Hrabě Schönborn vzal na sebe úkol, v plném posezení sněmovny panské přednésti návrh menšiny z výboru školního, aby totiž universita česká se zřídila tak, jak zástupci národa českého ve sněmovně poslanecké navrhnou. Hrabě Belcredi měl hlavní úlohu: skvělým důmyslem právnickým a státnickým, jakož i výmluvností, zářící upřímnou láskou k národu našemu, dokázal, že i z politických i z kulturních příčin svou universitu dostati musíme. A Karel kníže Švarcenberk rázně odmítl poslední nástrahu, dle které universita česká aspoň mravně měla býti uvedena v podruží university německé. Jména těchto tří opravdových kavalírů na věky zůstanou v čestné a vděčné paměti našeho národa.

Hrabě Richard *Belcredi* pochází ze starožitné šlechtické rodiny, původně v Lombardsku usedlé a nyní na Moravě vládnoucí pozemkovým zbožím Jimramov a Lošice a všeobecně vážené pro svou ušlechtilou vzdělanost i obětovnou lidumilnost. Hrabě Richard, mladší bratr hraběte Egberta, předního vůdce strany státoprávní na Moravě, narodil se r. 1823 a jest národu našemu v Čechách už od r. 1864 velmi chvalně znám. Věnovav se po skončených studiích filosofických a

právnických službě státní a zastávav už v letech 1848, 1854 a 1861 důležité úřady politické na Moravě a ve Slezsku, přeložen jest r. 1863 za vládního místopředsedu do Prahy a po odchodu hr. A. Forgáče povýšen dne 27. května 1864 za náměstka v Čechách, odkud po pádu Schmerlingově povolán 27. července 1865 za ministra státního a předsedu rady ministerské. Od roku 1861 působil už také na poli parlamentárním v říšské radě jakožto rázný řečník, důkladný státník a výborný znatel potřeb obecních a práv i záležitostí zemských. Na sněmě českém zasazoval se upřímně o provedení rovnoprávnosti národní ve škole i v úřadě, získal sobě svou šlechetnou povahou obecné náklonnosti a důvěry a byl při odchodu svém do ministerstva jmenován čestným měšťanem v Praze a v jiných městech a obcích českých. Snahou ministra Belcrediho bylo uspokojení všech národností v Rakousku a provedení rovnoprávnosti. Ale zuřivostí tehdejších centralistův (nynějších ústavákův), propuklou válkou s Pruskem a také vlastní nerozhodností politika jeho padla a hrabě Belcredi dne 3. února 1867 odstoupil s křesla ministerského do života soukromého, v němž setrval až do minulého roku, kdy byl povolán za předsedu nejvyššího c. k. správního soudu ve Vídni.

Karel (Josef Adolf) kníže ze Švarcenberka narodil se r. 1824, vstoupil po skončených studiích do vojska, r. 1848 a 1849 byl účasten válečného tažení proti Itálii, kdež se vyznamenal udatností zvláště u Volty. Roku 1854 opustil co major službu vojenskou a ujal se správy rozsáhlých statkův svého otce, žijícího stále v Sedmihradsku. Královská česká společnost hospodářská zvolila jej pro jeho zásluhy o pokrok hospodářský v Čechách za svého předsedu, a podobně učinil také spolek českých lesníkův. Záhy přidružil se kníže Karel Švarcenberk též k politickému ruchu ve vlasti naší, a jsa netoliko nadán zvláštní bystrostí úsudku, ale dokonale vládna i výmluvností českou, zaujal jedno z předních míst v politickém životě a stal se jedním

z vůdců historické šlechty v Čechách. Jakožto rozhodný přítel národnosti české osvědčil se na sněmu českém, jakož i v zastupitelstvech okresních, jichž několika jest starostou. Co podporovatele vědy a památek vlasti naší zvolila jej i Společnost Českého musea za svého místopředsedu a za statné hájení historických práv národa českého jmenovala jej města Písek, Tábor, Příbram, Milevsko, Mirovice, Mirotice, Kardašova Řečice a veliká řada českých vesnic svým čestným občanem.

Friedrich hrabě *Schönborn* narodil se v Praze dne 11. září 1841 co druhorozený syn věrného přívržence strany státoprávní, hraběte Ervína Schönborna, loňského roku zesnulého. V domě otcovském co nejpečlivěji vychován (Drem Adolfem Skopcem), odbyl studia právnická v Praze a věnoval se úplně vědám politickým. Dosáhnuv r. 1872 hodnosti doktora veškerých práv na universitě pražské, působil po více let neunavně co předseda Spolku pro dostavění velechrámu svatovítského a co horlivý jednatel Krasoumné jednoty v Čechách. Předloním stal se členem říšského soudu a brzy nato doživotným členem panské sněmovny, načež ku konci minulého roku jmenován náměstkem moravským.

JOSEF JAROSCH — ALFRED WALDAU

Ztratili jsme přítele, jakých jsme posud neměli mnoho! Až do první třetiny tohoto století hyzdili nás Němci, že prý nemáme literatury žádné. Pak okolo roku 1848, když už všecken ostatní vzdělaný svět věděl, že máme zvláště v zábavném, básnickém písemnictví několik velmi znamenitých prací, Němci se rozkřičeli a chtěli dokázati, že jsme si to všechno od nich vypůjčili a přeložili. A od té doby pak, když naše

i básnická i vědecká původní literatura přímo úžasné pokroky udělala a jejich pomluva u žádného poctivého člověka v jiném národě víry nenalezala, oddali se na třetí způsob kmenovního proti nám nepřátelství a počali nevšímati sobě naší duchovní práce naprosto. Shánějíce se dychtivě po všem, co kdekoliv v nejdlehljším koutku Ameriky, Afriky, Asie i Austrálie se napsalo a píše, jali se dávati na srozuměnou, že u nás, u jejich nejbližších sousedů v Evropě, neděje se v literatuře nic, co by zasluhovalo povšimnutí a známosti jinde.

Proti takové zúmýslné netečnosti německé k našim básnickým i vědeckým spisům počali někteří čeští vlastenci a spisovatelé sami překládati ukázky z původní umělé i národní poesie české na jazyk německý; v čemž hlavně se vyznamenali Josef Wenzig a Siegfried Kapper.

Však ve větší ještě míře zabral se do tohoto kulturního díla *Jos. Jarosch*, jehožto přijaté literární jmeno *Alfred Waldau* dobylo sobě velmi čestného zvuku i mezi námi i mezi oněmi Němci, kteří samým národním záštím a kmenovní nepřizní k nám nejsou poraženi slepotou. Největší část toho, co Němci o literární činnosti naší mezi lety 1858—1870 bezděky se dověděli, pochází z pera Josefa Jarosche. Byla to šlechtná, poctivá duše, která s bolem a trpkostí pohlížela, jak nešetrně, nevlídně a urážlivě tak zvané vzdělanstvo německé k našemu duchovnímu životu se chová. Sám dle svého mateřského jazyka Němec (narodil se v Petrovicích v Žatecku dne 24. listopadu 1837), nemohl odepřítí úcty, uznání a lásky tomu, co pěkného a zajímavého při nás seznal. Může se říci, že hlavním životním úkolem jeho bylo, zprostředkovati v národě německém rozsáhlejší známost krásného písemnictví českého.

Tomuto úkolu Jos. Jarosch věnoval největší úsilí svého ducha a nejlepší čas svého života. Buď v dílech samostatných, buď v časopisech domácích a cizozem-

ských předváděl Němcům naše díla básnická, naše národní písně, báchoroky, obyčeje a mnohé jiné.

Samostatně vydal po německu sbírku *národních písní českých* (850 písní, v Praze 1858), pojednání *o národních tancích českých* (1859), *básně českých samoukův* (1860), *české báchoroky* (1860), *staročeské písně milostné* (1860), *dějiny českého národního tance* (1861), výbor z básní *K. H. Máchových* (1862) a *Hankovy písně* (1863). Mimo to uchystal k vydání v německém překladu *knihu českých balad* a větší výbor z básníkův českých nové doby (od Puchmajera až na tento čas), kteréžto poslední dva spisy však posud tiskem nevyšly.

Překlady Jaroschovy vynikají naskrze pravou básnickou cenou. Vniknuv do jazyka a ducha českého a dokonale vládna básnickou formou jazyka německého, podal překlady umělé i národní poesie naší zcela bezúhonné.

Zvláštní zajímavosti nabývá pak Jaroschova láska k jazyku a národu českému životním jeho postavením. Ze stavu vojenského vzešlo posud velmi málo přátel naší literatury. Josef Jarosch skončiv svá studia v Žatci a v Praze a odebrav se r. 1860 do Vídně, kde zabýval se pracemi literárními a žurnalistickými, v březnu 1863 vstoupil do vojenského auditoriátu. V červenci 1864 stal se nadporučíkem-auditorem u 47. pluku řadové pěchoty; po zrušení soudů plukovních (koncem 1868) přesazen byl k vojenskému zemskému soudu v Záhřebě, odtud 1869 k varaždínskému VI. hraničárskému pluku v Belovaru, kde 1870 stal se setníkem-auditorem. V této důstojnosti vojenské přešel k úřadům civilním a zemřel jako c. k. notář v Žacléři dne 3. února 1882.

Poslední jeho literární práce byl překlad k opeře Hřímálého *Zakletý princ*. V pozůstalosti jeho našel se náhrobní nápis, ježž sobě samému zhotovil.

Josef Jarosch byl i v soukromém životě muž velice lahodných mravův a těšil se upřímnému srdečenství

některých předních básníkův našich, s nimiž před čtvrtstoletím vešel v důvěrné duchovní spojení, v kteréžto době, tedy ještě pod Bachem a Paümannem, byl až do svého odchodu do Vídně také pilným spolupracovníkem těchto našich listův humoristických.

J I Ř Í S T O J K O V R A K O V S K I J

Slovanský ráz naší Prahy za posledních několika let valně se vzmožil a utužil. Pobratimci naši ze všech končin rozlehlého světa slovanského, zejména studující jejich mládež, nejnovější dobou opět čteněji než kdy jindy přicházejí k nám, a my, jak samo sebou se rozumí, vítáme je u sebe všechny co milé, drahé hosti. Jest bezpečně se nadíti, jakmile nyní za krátký čas vysoké učení Karlovo s vyučovacím jazykem českým se zřídí, že slovanských našich hostí ještě větší měrou přibude a že naše Praha se stane městem nejslovanštějším.

Časopis náš pokládá také za jednu z předních stránek svého úkolu, seznamovati čtenářstvo české s vynikajícími postavami ze slovanského severu i jihu, a přinesl zajisté už pěknou galerii znamenitých osobností z oboru vědy, poesie, umění a politiky slovanské. Jsouť tu zastoupeni kromě nejbližších nám *Moravanův Rusové* (Ignatěv, Aksakov, Vereščagin a j.), *Poláci* (Siermiradzki, Deryngova, Smolka, Czartoryjski atd.), *Srbové* (Ristić, Miletić), *Slovinci* (Bleiweis), *Slováci* (Hurban).

Do této skvělé řady slovanských ozdob klademe dnes *Bulhara* Jiřího Stojkova *Rakovského*, jehožto památku soukmenovci jeho, žijící mezi námi v Praze, právě strojí se uctíti slavnostním večerem (Bulharská sedjanka v Praze dne 4. března v Měšťanské besedě).

Majíť bratři naši bulharští věru koho oslavovati!

Jiří Stojkov Rakovskij náleží mezi literární a politické křísitele národního jejich ducha a života v tomto století.

Od pádu carství bulharského, tedy od konce 14. století, byli Bulhaři v Evropě úplně zapomenuti. Jsouce v útisku svém opuštěni i od světa ostatního odloučení, nepřipomínali se Evropě ani vzbouřeními, a slechy o povstáních a tureckých hanebnostech do Evropy ani nedocházely. Sotva že o Bulharech vědělo stejnověrné Rusko. Když za Kateřiny II. vznikla myšlenka vyhnati Turky zpět do Asie, zrodila se ve způsobě *řeckého* Fanaru: na Slovany se zapomnělo a splnění záměru řeckého bylo by pro ně bývalo velikou pohromou. Bulhaři byli tak důkladně zapomenuti, že i velmi vážení učenci na konci minulého a na počátku tohoto století měli velice smutná ponětí o tom národě a jazyku. Patriarcha novější slavistiky, náš Dobrovský, pokládal bulharštinu, kteréž ovšem naprosto neznal, za nářečí srbské. První zprávy o jazyku bulharském podal veřejnosti Vuk Karadžić na počátku let dvacátých. Šafařík r. 1826 domníval se, že Bulhaři žijí toliko mezi Dunajem a Balkánem, a počet jejich páčil na 600.000 duší.

Bulharské znovuzrození národní a literární byla práce velice těžká, mnohem těžší nežli téměř současné znovuzrození národa českého. Už od počátku 18. století Bulhaři byli co národ mrtvi: nebyli národem, nýbrž jen tlumem lidí utlačených, porobených, na mizinu uvedených. I slovo národ (jazyk) ztratilo se, ustoupivši řeckému slovu chora (kraj, venkov); lid vesnický odsouzen byl k nejtěžším pracím a lopotám. Podařilo-li se pak někomu dojíti lidštějšího, občanského živobytí, přestal býti Bulharem, vydával se za Řeka, protože pod nátiskem a katanstvím tureckým dovoleno bylo toliko Řekovi žíti životem občanským.

Ze smrtelného chropotu oživili a vzdvihli bulharský národ jeho *spisovatelé*. Tak jako u nás!... Jest jich pěkná řada. Počíná chilendarským knězem řeholním

Paysijem (1762), za nímž postupují *Sofronij*, biskup vračanský (1739—1815), karpatský Rusín *Jiří Venelín* (1802—1839), *Aprilov*, *Neofyt Ognjanovič*, *Fotinov*, *Bogojev*, *Eksarch*, *Cankov*, *Slavejkov*, *Gerov*, *Žinzifov*, *Karavelov* a j.

Jeden z nejoriginálnějších spisovatelů bulharských nové doby je *Jiří Stojkov Rakovskij* (1818 až 1868). V jeho činnosti zvláště se zrcadlí současné smýšlení, potřeby života národního i snahy po vzdělání národním. *Rakovskij* byl básníkem, dějepiscem, národopiscem, archeologem, novinářem, církevním i politickým agitátorem a revolucionářem. Narodil se v *Kotli* co syn zámožného rolníka bulharského. Studoval v *Cařihradě*, v *Athénách*, v *Paříži* i na *Rusi*. Vládl několika jazyky: ruským, srbským, rumunským, tureckým, staro- i novořeckým, německým a francouzským. Spisovatelská jeho činnost počala po válce krymské na sklonku let padesátých vydáváním *Bulharské denice* v *Novém Sadě*. Tehdejší absolutní vláda rakouská tento časopis zapověděla. V téže době vydal *Rakovskij* také spis *Předvěstník horského poutníka* a báseň *Horský poutník* (1857). *Vlastenecký* tento zpěv došel v *Bulharsku* ohromného úspěchu. R. 1858 *Rakovskij* usadil se v *Oděse*, jsa vychovatelem mladých *Bulharů* v tamějším semináři studujících; r. 1860 už pak jej nacházíme v *Bělehradě*, kde počal vydávati politický list *Dunajská labuť*. Když pak r. 1862 nastalo bombardování *Bělehradu* a schylovalo se k povstání a k válce s *Turky*, *Rakovskij* zřídil v *Bělehradě* bulharskou legii. Nato usadil se v *Bukurešti* a vydával tam 1864 časopis *Budoucnost*. R. 1866, za dob nového ruchu v knížetstvích podunajských, sestavil opět legii bulharskou, načež musil uprchnouti do *Ruska*.

Vedle své činnosti novinářské a revoluční zabýval se též pracemi vědeckými. Za svého pobytu v *Oděse* uveřejnil navedení, jak by se měly vyhledávati a vyšetřovati staré památky národního života bulharského. Dále vydal *Několko řeči o Asěnju Prvomu*, velikomu

caru blgarskomu, i sinu mu Asěnju Vtoromu (v Bělehradě 1860) a Bulharská starobylost (1865).

Hrozná přítomnost národa pudila horoucí vlasteneckou mysl jeho, že se pohřžil do bájí, aby aspoň tam cit jeho našel ukojení. Touže dobýti slávy, platnosti a svobody svého národa, Rakovskij nechce slyšeti o Řecích, pátrá po původu Bulharův, hledá kolébku jejich a nejbližší jejich příbuzenstvo v pravlasti národův evropských, v Indii. Rakovskij znal dobře národní život i starobylost bulharskou, ale plamenný cit vlastenecký zavedl jej až na kolísavé pole fantasie. Však hvězda, kterou okázal svému národu na obzoru politickém, zářila mocně dále. —

K praporu Rakovského přihlásilo se po jeho smrti (v Bukurešti r. 1868) na tisíce věrných a odhodlaných obrancův. Roku 1870 dobytá byla pod tím praporem národní církev bulharská (osvobození od Řekův) a 1878 dobyt Balkán (osvobození od Turkův).

FRANT. BARTOŠ

K předním vzdělavatelům národního ducha a k osvěcovatelům vlastenecké mládeže na Moravě náleží *František Bartoš*, profesor na českém gymnasiu v Brně. V největší tichosti a se skromností, jež kráší každou snahu, přesvědčenou o vlastní hodnotě, František Bartoš mezi bratry našimi na Moravě blahodárně působí už hezkou řadu let. Jeho učitelská horlivost, vlastenecká píle a spisovatelská důkladnost odchovala nám v sesterské zemi moravské už celé pokolení jinochův, kteří zajisté zůstanou věrnými Čechy po všechn svůj život. Slovem i příkladem, radou i pomocí Frant. Bartoš rozmnožuje na Moravě řady šlechetných a obětavých vlastimilův. Záslužné působení jeho v tomto směru hodno jest obecného a pochvalného uznání se strany

naší; neboť rozhojněním a sesílením vlasteneckého ducha na Moravě kmenovní život český činí veliké pokroky a nejjistěji daří se tento vznešený úkol při myslech a srdcích mladých.

Však Frant. Bartoš pracuje netoliko pro mládež a s mládeží, nýbrž i pro dospělé. Jeho spisovatelský obor jest jazykozpyt a národopis český na Moravě. Na tomto důležitém poli vykonal posud řadu zdarných prací, které u nás v Čechách známy jsou a chvalnému uznání všech opravdu oprávněných soudcův se těší. Hledě se dopátrati přesné skladby české, obrací bedlivý zřetel k řeči lidu moravského, neporušené posud cizotou, a studuje zároveň domácí rodinný život jeho až do nejtajnějších hlubin. Bartošovo národopisné zkoumání jest nyní svého druhu jediné v celém spisovatelstvu českém. Jmenujeme tu některé delší stati: Ze života lidu moravského (šestero rozprav národopisných v Časopise Matice moravské), Moravské Valašsko, Z duchovní dílny našeho lidu (v Osvětě), pak Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými (v Brně 1882).

V literatuře školní získal sobě Frant. Bartoš chvalné jméno jednak svými *Čítankami*, jimiž vane svěží duch národního pokroku a novověkého, ano nejnovějšího písemnictví českého, jednak *Malou slovesností*, vydanou s inspektorem Kosinou pro vyšší třídy škol středních, jakož i svou *Skladbou jazyka českého*, vyšlou právě ve třetím zcela přepracovaném vydání (v Brně u K. Winikera 1882). Bartoš přihlíží ve své Skladbě všude k jadrnosti a ryzosti našeho jazyka, dokládaje se při všem mluvou českého lidu z nejzachovalejších krajův moravských. Dospěv na vysoký stupeň jazykoznačství a jsa právě v plné síle duchovní, zajisté nás potěší ještě mnohými plody své pilnosti.

František Bartoš narodil se r. 1837 v dědince Mlatcově u Zlína na moravském Slovácku. Po skončených studiích gymnasijských v Olomouci a universitních ve

Vídni učil na gymnasiích ve Strážnici, v Olomouci a v Těšíně, odkud přesazen byl r. 1869 na české gymnasium brněnské. Tichý, obyčejný průběh života; ale plný úsilovné, požehnané práce ve službě českého národa! —

A. O. ZEITHAMMER

Neblahé, žalostné účinky pověstných voleb chabrusových na politické působení a na osudy národa českého jsou ještě v živé paměti všem současníkům. Těmi volbami národ náš byl vržen na scestí, jehožto příznaky ještě dlouho nebudou vymazány z naší domácnosti. Aby pak taková šeredná volební řež u nás už nikdy opakovati se nemohla, jest svrchovaně potřebí provésti zásadní proměnu v Schmerlingově řádu volebním, dle kterého v kurii velkostatkářské jediný volič rozhoduje o padesáti poslancích. Má-li v Čechách někdy zavládnouti úplný, bratrský mír mezi oběma národnostmi a ustálenost poměrů ústavních, musí býti dříve odstraněn základ všeho zla, volební řád únorový, netoliko mezi velkostatkáři, ale i ve volebních skupinách měst, městysův a vesnic. Nynější doba vládní politiky vyrovnávací hoví těmto spravedlivým a nutným opravním snahám, na nichž závisí netoliko blaho a dobro tohoto království, ale prospěch a rozkvět celého Rakouska.

Návrh na opravu volebního řádu v kurii velkostatkářstva českého aspoň pro radu říšskou podal krajan náš, politik a spisovatel *Ant. Otakar Zeithammer* už v měsíci květnu minulého roku, kdežto opravní návrhy vzhledem k volebnímu právu ve městech a venkovských obcích pocházejí z letoška od autonomistického poslance Lienbachera. Návrh Zeithammerův má za účel zjednati průchod spravedlnosti ve sboru čes-

kého velkostatkářstva; Lienbacher v témž smyslu usiluje o rozmnožení voličův v městech a vesnicích, navrhuje, aby volební právo pro radu říšskou bylo přiřknuto po celé říši každému bezúhonnému občanu, který platí nejméně pět zlatých daně. Kdokoliv jest přesvědčen, že pravé ústavnosti a spravedlivostem národů v Rakousku nemůže se dařiti při volebních právech, z nichž vykvetlo politické i národní panství ústavákův, musí sobě co nejvíce přát, aby oba návrhy opravní, Zeithammerův i Lienbacherův, ve sněmovnách vídeňských vítězně prošly a císařského schválení dosáhly. Oba zajisté, doplňující se navzájem, jsou velice důležitá, a projdou-li, můžeme doufati, že z příštích všeobecných voleb pro radu říšskou národ náš nevyjde se zastoupením tak chudičkým jako posud. Návrh Zeithammerův zní v ten smysl, aby žádná politická strana velkostatkářstva v Čechách napříště nemohla druhou umlčeti, s politického působení na dlouhá leta vytlačiti. Poněvadž obě strany u nás dle jistých krajů jsou v převaze, navrhuje Zeithammer, aby příště nevolilo se v celé kurii hromadně a souborem, nýbrž v několika menších volebních sborech. Tím způsobem zajišťuje se každé straně některý počet poslancův, takže by ani jedna ani druhá z politické činnosti vyloučena býti nemohla. Patrně, že v tomto návrhu spočívá klíč k urovnanějším poměrům ústavním a národním v naší vlasti. Velkostatkářstvo v Čechách přestalo by býti předmětem všelikých politických spekulací a zároveň jazýčkem na vahách politiky českého národa.

Jest podstatná naděje, že tak se stane. Předseda ministerstva hrabě Taaffe prohlásil už veřejně, že vláda návrhům Zeithammerovu i Lienbacherovu přeje, protože je pokládá za spravedlivé.

A další rozhodný krok stal se už také tento týden (dne 16.) ve sněmovně poslanecké. Většina výboru, zvoleného na prozkoumání všech návrhův, jež čelí ku změnám volebního řádu pro radu říšskou, podala totiž

svou zprávu v tom znění, že schvaluje návrh Zeithammerův ve všech jeho částech, a odůvodňuje své usnešení způsobem, v němž dává za pravdu všem našim stížnostem na nedostatky a nepřístojnosti posavadního průběhu voleb v kurii velkostatkářské. Dle tohoto dobrozdání sněmovní komise lze bezpečně se nadíti, že také většina poslancův v plném rokovaní, kteréž ustanoveno jest na dny 17. a 18. března t. r., návrh Zeithammerův schválí.

Podobně projde zajisté i návrh Lienbacherův, aby volební právo pro radu říšskou měli všichni občané, kdož platí nejméně pět zlatých přímé daně. Sněmovní komise zajisté i tento návrh již odporučuje plnému parlamentu ku schválení. Ústaváci ovšem velice zuří a soptí, vidouce, že panství jejich, zejména v Čechách za doby Auerspergovy tak vybujnělé, jedinou touto změnou v Schmerlingových rádech volebních bylo by zbořeno nadobro.

Jmeno Ant. Otak. Zeithammera má po vlastech českých už po dvacet let velmi dobrý zvuk. Na sněmě zemském, v zastupitelstvu obce Pražské, v Průmyslové jednotě, ve sboru důvěrníkův českých poslanců, v žurnalistice české A. O. Zeithammer od těch dob zastává přední důležitá místa, všude neunavně působí k rozvoji práva zemského a k prospěchu obecnému. Narodil se dne 5. listopadu 1832 v Písku, kde až do r. 1847 také gymnasium studoval. Tohoto roku přešel na piaristické gymnasium v Praze, obdržev stipendium císaře Ferdinanda. Roku 1848 vstoupil do akademické legie, 1850 jal se studovati práva na universitě pražské. Tu stal se horlivým členem Akademického čtenářského spolku, už tehdež středu studentského ruchu. Jakožto výbor a knihovník Zeithammer zvláště a nad jiné se přičinil o rozkvět tohoto důležitého spolku vlasteneckého. Však tím uvalil na sebe nemilost tehdejší policie, která jej ještě s několika jinými členy ze spolku vyloučila, ovšem nemohouc zabrániti, aby Zeithammer mezi studentstvem českým nepůsobil vydatně dále.

Oblíbil sobě studia státoprávní a historická, Zeithammer věnoval se profesuře a po odbytých státních zkouškách byl r. 1855 povolán jako prefekt na Theresianum do Vídně. Nepohodnuv se tam s ředitelem ústavu, přešel 1856 co profesor na gymnasium v Záhřebě, kdež vedle úřední povinnosti své zabýval se zeměpisným prozkoumáním Chorvatska a Vojenské hranice, jakož o tom svědčí jeho vědecká pojednání. R. 1858 cestoval po Itálii a 1861 povolán na Akad. gymn. v Praze. Veřejnou národní činnost svou počal zde v hospodářských spolcích a ve Výboru pro vystavění Národního divadla. R. 1863 zvolen ve venkovských okresích kralovickém a manětínském za poslance sněmu českého a od těch dob nepřestává řečené okresy na sněmě domácím zastupovati co jeden z předních řečníkův a politikův českých. Hlavní svou činnost soustředil pak v časopise Politik, v níž od samého počátku až do 1. července 1871 působil spisováním úvodních článkův. Když pak 1863 Schmerling jej chtěl přesaditi z Prahy do Opavy, Zeithammer opustil službu státní a věnoval se výhradně politice a žurnalistice. Z Politik přestoupil k Národnímu pokroku a byl zároveň s Riegrem a Sladkovským účasten všeho jednání s Taaffem i Potockým, aby národu českému dostalo se úlevy v tehdejší politickém tlaku. Od té doby byl Zeithammer při všech poradách a jednáních, jež jmenem národa českého se vedly s Vídní.

J I Ř Í L I E N B A C H E R

Ústavákům se počíná zdáti o čertu. S obou konců, ve šlechtě i v lidu obecném, půda pod nimi praská a otvírá se, hrozíc jim pohlcením. Škubají sebou, dělají strašný hlomoz — nic platno. Z obou jejich starých píšťal, na kterých spustili, kdykoli se jim něco dost

málo nepříjemného přihodilo, a z nichž jedna byla nalděna na žalostnou notu o ohroženém němectví v Rakousku, druhá pak o neodvratitelné zkáze celé této říše, jestliže oni zde nebudou panovati neobmezeně, dnes už ani jedna, ani druhá nikým ani ve Vídni, ani v Berlíně nepohne, aby je šel vytažovat z koupele, dávno zasloužené. Ano, hlavně od jejich vlastních sourodákův, od členův národa německého vyšly proti nim za posledních dnů v parlamentu vídeňském nejráznější a nejbolestnější rány, takže by bylo neskonale směšno, kdyby dnes ještě chtěli počít lamentaci o ohroženém životě Němců v Rakousku na př. námi Čechy. Sami Němci vztýčili proti nim prapor práva a spravedlnosti, a proto jest nynější jejich úpadek tím významnější.

Návrhy solnohradského poslance *Jiřího Lienbachera* na opravu volebních řádů Schmerlingových a Auerspergových pro radu říšskou, zejména ve svém článku druhém, který praví, aby k volbě poslance do říšské rady oprávněn byl každý zletilý zachovalý občan rakouský, který platí nejméně *pět zlatých přímých daní*, podtrhly pod ústaváky stoličku, a hrabě Hohenwart (přineseme jeho podobiznu v nejbližším čísle těchto listův) svým skvělým řečnickým a státnickým talentem vykonal jmenem práva a spravedlnosti všech německých národův v Rakousku, zejména nás Čechův, zasloužený ortel nad náčelníkem ústaváckého tábora, nad Herbstem! Zcela dle nauky našeho Záboje: „Když hada potříti chceš, na hlavě nejjistěji!“ ...

Návrh Lienbacherův o *pětizlatových mužích* uvedl ústaváky do největšího zmatku. Pro něj hlasovati nechtěli, protože slepě jsou proti všemu, co od obhajcův práva vychází, a hlasovati proti němu, znamenalo ztratiti poslední zbytky přízně i v obecném lidu německém. Vrhali se tedy zoufale do svých vlastních mečův a vidouce, že musejí padnout už tak jako tak, vyslovili se proti propůjčení důležitého práva občanského, práva volení poslance, lidu obecnému. Nezdrželi

tím ovšem průběh práva. Návrh Lienbacherův zároveň s návrhem Zeithammerovým byl (dne 20. t. m.) většinou šedesáti hlasů v poslanecké sněmovně vídeňské přijat, když sám předseda ministerstva, hrabě Taaffe, se vsí rozhodností byl se prohlásil pro něj a když na větší oslavu tohoto v rakouské ústavnosti památného skutku náš nezapomenutelný škůdce Herbst ve svém vlastním jedu a ve své černé žluči se svíjel pod svatojirským kopím Hohenwartovým.

Lienbacherovým návrhem přibude po celém Předlitavsku bezmála *sto tisíc voličův*, a sice právě z těch vrstev, které volební řády ústavácké (z let 1861 a 1873) ode všeho účastenství v životě státním a politickém byly vyloučily. Z toho velikého počtu nových voličův připadne ovšem značná část na Prahu (5776), na Brno (2800) i na ostatní větší města moravská. Co to v těchto posledních znamená, vyrozumí každý, kdo pováží, že tato větší moravská města v zámožnějších třídách svého obyvatelstva jsou poněmčená, odrodilá, ale v chudších a počtem silnějších vrstvách svých národně česky zachovalá. Když nyní těmto pětizlatovým poplatníkům se dostane práva ústavního a politického a když zároveň dá se jim naučení — a *o tom se musí hned a řádně pracovati* — jak tohoto svého práva mají užívat, aby tím prospěli sobě, obci, vlasti a říši, zajisté nastane v oněch moravských městech, která pro národní náš život byla posud většinou ztracena, žádoucí obrat k lepšímu! Brno samo se svými novými téměř třemi tisíci voliči, z nichž zajisté převážná většina jsou čeští řemeslníci a živnostníci, dostane nejdřív jinou tvářnost.

Přírůstek voličův u nás v Praze také bezmála všechen připadne nám Čechům k dobrému, o čemž přesvědčí nás bohdá brzo Malá Strana a Josefov; a jestliže, jakož bezpečně nadíti se jest, spojí se s Prahou také všechna okolní předměstí: Vyšehrad, Smíchov, Karlín, Vinohrady, Žižkov a Holešovice, bude voličský šik našeho národa zde tak mocný, že politická

i jazyková práva naše dostanou tím ještě pevnější podklad a nepřekonatelnou hradbu. Návrh Lienbacherův tedy zjednává netoliko veliké části občanstva rakouského právo ústavní, jež ústaváci jim po dvacet let zadržovali a ještě těchto dnův upírali, i když viděli, že už to není nic platno; ale on prospívá také nám Čechům na mnoha předůležitých místech, kde o práva jazyková ve škole a v úřadě napořád zápasíme se zlobou druhé strany. — —

Jiří Lienbacher, rada při c. k. vrchním soudu zemském ve Vídni, narodil se dne 18. dubna 1822 v Kuchlu ve vévodství Solnohradském. Studia právnická dokončil r. 1846 na universitě vídeňské a věnoval se službě státní. Byl zaměstnán až do r. 1850 u rozličných soudů v Solnohradsku a v Dolních Rakousích, v letech 1850—54 u státních návladnictví v Hornorakousku, pak až do roku 1859 jakožto zástupce vrchního návladního v Pešti a jako státní návladní v Budíně. Od r. 1859 jest ve Vídni buď co správce státního návladnictví, buď jako referent pro zákonodárství v ministerstvu spravedlnosti a v předsednictví ministerstva, konečně od r. 1870 při vrchním soudu zemském, je muž až posud přísluší. Od tohoto roku jest Lienbacher také členem zemského sněmu solnohradského. Do rady říšské zvolily jej r. 1873 venkovské obce okresu solnohradského. Lienbacher jest vedle knížete Lichtenštejna vůdcem tak zvané „strany práva“ a v parlamentu vídeňském obrátil na sebe pozornost hned prvním rokem (1873), když učinil návrh, aby zřídila se komise, která by prozkoumala příčiny tehdejšího bursovního poprasku i úpadku, od kteréžto chvíle (což je velmi charakteristické) počítají jej ústaváci, na jichžto hlavy také padly bursovní ssutiny, za svého odpůrce.

Některým osobnostem z naší doby vděčně žehnati budou ještě pozdní pokolení česká a rakouská. K těm v první řadě náleží *Karel hrabě Hohenwart*. Vším právem můžeme říci, čeho jsme posud v oboru politickém a ústavním dosáhli, že to šlo hlavně přičiněním, přímým nebo nepřímým, hraběte Hohenwarta, a vstoupilo-li Rakousko po dlouhém dobrodružném bloudění konečně na dráhu, která vede ku spořádané domácnosti, ke smíru a k bratrskému spoluzití všech národův rakouských, hrabě Hohenwart má v tom krásném díle největší zásluhu. Třeba fundamentální články, na nichž usnesl se český sněm, nedošly stvrzení a praktického provedení svého, myšlenka, na které zbudovány byly a která hledala v nich svého vtělení, slaví nyní své vzkříšení a dospívá ku své životní platnosti. A ta myšlenka: samospráva zemská a rovnoprávnost národní, proslovená před jedenácti lety hrabětem Hohenwartem, má nyní ve vnitřní politice rakouské své znovuzrození.

Vypadá-li to nyní v Čechách a v Rakousku o něco utěšeněji než ještě před třemi lety, jest to většinou dílo hraběte Hohenwarta, onoho muže, jemuž i koruna i národové rakouští stejně důvěřují a jenž upřímně smýšlí i s právy zemí a národův i s prospěchy dynastie, maje při sobě neocenitelnou výhodu, že jakožto příslušník národa německého jest chráněn proti nekalým i nešlechtným nájezdům a výčitkám ústavákův a pangermánův, že usiluje o potlačení živlu německého v Rakousku a o poslovanění této říše.

Program hraběte Hohenwarta vyplynul z nejspravedlivějšího smýšlení o jazykových právech všech německých národův v této monarchii, jakož i z přesvědčení jeho o nevyhnutelné potřebě, aby přirozená a dějepisná práva jednotlivých království a zemí, které ku zřízení této říše svobodným spojením svým daly

vznik, při tom státo tvorném díle nevzala žádné pohromy, nýbrž aby samosprávné země a rovnoprávní národové žili v mohutném a šťastném Rakousku. Ve sledování tohoto programu hrabě Hohenwart ovšem musil naraziti a také narazil na politiku ústaváckou, která chtěla vyžítkovati všechny národy rakouské a velmocenské postavení říše toliko pro sebe.

Politické snahy hraběte Hohenwarta a ústavákův jsou mezi sebou nesmířitelné. Tu nezbyvá než boj, krutý, tuhý boj až do porážení jedné strany. Hrabě Hohenwart se tomu boji nevyhýbal. Hlavně za jeho hlasem, majíce k státnickému důmyslu a osobní poctivosti neobmezenou důvěru, poslancové národa českého po osmnácti letech vrátili se opět do parlamentu vídeňského a pod jeho nejvyšším velením sestoupili se tam s ostatními slovanskými bratry a s německými krajaný, kteří o záhubnosti politiky ústavácké pro národy a říši jsou přesvědčeni, v jedinou velikou stranu a vtiskli tak ústaváky v ústředním zastupitelstvu říšském do menšiny dávno zasloužené.

Hrabě Hohenwart jest strůjcem a spojídlem této pro Rakousko předůležitě většiny ve sněmovně poslanecské. Jeho duch řídí parlamentární jednání, udržuje potřebnou kázeň ve straně *autonomistův* a stále dobré srozumění její s vládou, ano i nevyhnutelně potřebné, neocenitelné styky s korunou.

V čele této strany hrabě Hohenwart provedl dne 20. března t. r. s obdivuhodným státnickým a řečnickým mistrovstvím před tváří všech národův rakouských úplnou mravní, parlamentární a politickou porážku náčelníka ústaváckého, doktora Herbstu. To bylo skvělé zadosťučnění, jež zjednal po tolik let Herbstova vladaření hrubě ušlapávaným právům národův a poškozovaným prospěchům říše. Částečná oprava volebního řádu pro radu říšskou dle návrhův Zeithammerova a Lienbacherova došla nad zničeným generálem tábora ústaváckého ve sněmovně poslanecké většiny takové, jaká se tam posud neobjevila. A to jest čin Hohenwartův.

Nejnověji ujal se hr. Hohenwart i jazykových práv našich bratří *Slovincův*, jichž jest sám krajanem. Stále odmítání, jakéhož sobě dovolují některé soudy ve Štyrsku a v Krajině vůči tamějšímu domácím jazyku slovinskému, hledajíce pro své kmenovní zášti omluvu a záštitu v „mezeře“, kterou ústaváci v ústavě nechali, přimělo šlechtného státníka, že se vší rozhodností vystoupil pro návrh, aby vláda cestou administrativní zlomila takový odboj úřadův sobě podřízených a zjednala jazyku slovinskému průchod ve vlastním jeho domově. Pod předsednictvím hr. Hohenwarta zřídil se a pracuje ve sněmovně poslanecké také zvláštní výbor, který má vyzkoumati a navrhnouti, kde by ve státní správě bylo lze něco ušetřiti.

Hohenwart je pro Rakousko opravdu štěstím!

Narodil se dne 12. února 1824 v Lublani. Nastoupiv službu státní, byl už r. 1857 komitátním přednostou v Rjece, pak krajským v Tridentu. V měsíci říjnu 1860 jmenován byl radou při náměstnictví a zemským prezidentem v Lublani, odkud po krátkém čase vrátil se do Tridentu jakožto dvorní rada a zástupce náměstka. Za Giskry jmenován náměstkem v Horních Rakousích a dne 7. února 1871 odevzdal mu císař zřízení a správu nového ministerstva. Neblahé vlivy zahraničné, zejména prušácké, způsobily, že hr. Hohenwart už dne 30. října téhož roku od vesla vládního odstoupil. Od října 1873 jest poslancem za volební okres venkovských obcí kraňských na radě říšské.

EDUARD HRABĚ TAAFFE

Předseda vídeňského ministerstva nemůže sobě stěžovati, že ode dvou let Humory mu nevěnovaly náležitou pozornost. Zvláště některé obrázky z tehdejší jeho kunktátorské politiky byly tak znamenitě tre-

feny, že panstvo u Hopfenštoků a na Krocínově plácku všechny si nechalo na památku a naši ostatní přátelé po vlasti ani jich nespatri. Dnes jim za to dáváme náhradu, přenášejíce hraběte Taaffa ze třetí strany na první. Někdo ho snad podle tamtěch nákresův zde ani nepozná. Hrabě Taaffe ode dvou let opravdu se změnil. A jak divnou cestou se to stalo! Co nezmohly všechny průkazy našich národních a politických práv, co se nepodařilo žádným přímluvám a naleháním naší strany, k tomu přiměla hr. Taaffa zloba a rozlícenost ústavákův. Předseda ministerstva ujal se svého úřadu s pevným úmyslem, zůstatí v dobrém srozumění také s předešlými držiteli státní moci v této říši. Ale z tohoto blahého, ať nedíme bláhového klamu jest po dvou letech nadobro vyhojen. My jsme s tímto průběhem věcí dosti spokojeni. Ústaváci svou nesmířitelností učinili z hraběte Taaffa horlivějšího přítele našich práv. Doba slibův, odkladův a utěšování musila se zkrátit. Tento rok přinesl nám už některé skutky vyrovnávací politiky ministerské. Zákon o české universitě, změna volebních řádův pro radu říšskou a některá opatření ve školství a v úřadech stran rovnoprávnosti jazykové náleží ku zjevným znamením, že hr. Taaffe ve své činnosti přešel z theorie ku praxi. Máme ovšem ještě dlouhý seznam oprávněných žádostí, jimž vyrovnávací politika bude muset vyhověti, však dnes dovolujeme si upozorniti hr. Taaffa jen na okolnost, která, jak se zdá, u něho ještě nenašla plného povšimnutí, ale která dle našeho přesvědčení náleží k nejpřednějším životním otázkám státním.

Útrapy jazyka slovinského v Krajině a ve Štyrsku způsobily, že vláda sama našla v ústavě velikou mezeru, kterouž paragraf 19. základních zákonů napořád propadal. Leč díra ještě větší zeje na jiném konci této říše. Jest to celé ubohé Slezsko, kudy nenasytní potkani severní chtějí se prokousati nejkratší cestou až k samé Vídni. Slezsko jest země, na jejížto zachování s přirozenou převahou živlu slovanského hr. Taaffe

musí nyní obrátiti všechn svůj politický důmysl a všechnu svou úřední moc. Vytiskne-li tak zvané ústavačtví, vlastně ale prušáctví, ze Slezska, jako je vytiskl z říšské rady, získá si o celou monarchii zásluh největších; neboť v této věci splývá náš „zdravý egoismus“ český úplně s podmínkami bezpečnosti státu. —

Eduard hr. Taaffe narodil se 24. února 1833 a jest už po třetí v ministerstvu vídeňském. Po prvé byl ministrem vnitra roku 1867 po Belcredim; po druhé roku 1870 v kabinetu Potockého a po třetí od 15. února 1879 předsedou ministerské rady. Jest na něm dokázati, že pravdivé jest naše říkadlo: „Do třetice všeho dobrého.“ Náběh k tomu aspoň již učinil.

V Á C S L A V Š T U L C

K vynikajícím znakům českých dějin z první polovice tohoto století náleží, že semináře bohoslovecké plnily se hlavně z příčin *vlasteneckých*. Odtud šlo, že převážná většina českého kněžstva z dob předbřeznových honosila se všeobecným vzděláním humanitním, že kráčela v předu uvědomění národního a že jsouc *národně* osvícena vydala ze sebe skvělou řadu nadšených, ano výborných pěstitelův národního písemnictví našeho. V první polovici tohoto století vstupoval český jinoch do bohosloveckého semináře hlavně proto, poněvadž viděl, že jakožto duchovní nejdříve, výdatně a zcela dle tužeb srdce svého bude moci věnovati se velikému, posvátnému dílu národního vzkříšení.

Třeba jenom připomenouti několik jmen: Ant. Jar. Puchmajer, Vojtěch Nejedlý, Jos. Rautenkranc, Liboslav Ziegler, Ant. Marek, Vincenc Zahradník, Jindřich Marek, Jos. Kamarýt, Frant. Sláma, Jos. Ehrenberger, Karel Vinařický, K. Šmídek, M. Procházka, Fr. Sušil, J. Škoda a j. Toť jsou čelnější bojovníci ze stavu

kněžského za českou myšlenku, za český život, nám sice smrtí už odňatí, ale nezapomenutelní.

Mezi druhy jejich posud na živě pozůstalými zejí na nás už veliké mezery. Vymíráť četný kdysi sbor *národních* spisovatelův mezi kněžstvem naším. Nová doba nenahraňuje těžké ztráty naše v té společnosti tou měrou, jak bychom sobě přáli.

A přece jest tu ze starší doby ještě vzor, na němž mladší krev českého kněžstva může se rozehřáti! Kmet se stříbrem na hlavě a s nevadnoucím květem v srdci; pamětník a sám jeden z předních podněcovatelův a strážcův *ideálního* směru v duchovenstvu českém, kněz spisovatel opravdu *národní*, vlastenec rázu ještě apoštolského. Dotknutí dvou velikých duchův, Jungmanna a Bolzana, určilo směr také jeho mysli a jeví se veškerým jeho životem.

Vácslav Štulc i co vlastenec, i co učitel, i co kněz, i co spisovatel jest věrným vychovancem těchto dvou znamenitých mužův. Také povždy s hrdostí a s chloubou přiznává se k jejich praporu. Zejména přátelství Jungmannovo je Štulcovi jedním z nejdražších skvostův životních.

Téměř v šlépějích velikého mistra svého kráčel *Vácslav Štulc* co učitel na staroměstském gymnasiu Akademickém (1848—1860).

Těchto dvanácte let jest dle našeho soudu také nejkrásnější dobou v národním působení Štulcově a jsme přesvědčeni, že na tato svá učitelská leta ctihodný kmet v proboštské residenci vyšehradské vzpomíná z celého svého života nejraději, rovněž jako s radostí připomínají je sobě jeho tehdejší žáci. A těch bylo na tisíce. A všichni jsou mu vděčni za každé slovo. Byl Štulc více přívětivým rádcem a upřímným přítelem než učitelem, opravdovou duší celého gymnasia. Uměl uchvátiti srdce studující mládeže, povznésti je k ideálům, naplniti je nadšením pro všechnu ušlechtilost životní a vštípiti do nich zárodky pevného charakteru.

Co v tom ohledu *V. Štulc* za dvanáct let vykonal,

nemalou měrou podobá se dílu Jungmannovu v týchž místech provedenému. Nové literární pokolení české, které oživilo a zkypřilo národní roli naši nakrátko před r. 1860, vyšlo ze staroměstského gymnasia; spisovatelé, kteří po roce 1860 déle než celé desetiletí pěstovali moderní písemnictví domácí, byli většinou žáky tohoto ústavu, a vedle Klicpery a Zeleného měl na ně Štulc nejúčinnější, povzbuzující vliv.

Jakožto spisovatel vyniká Štulc ve skládání samostatných básní lyrických (Pomněnky na cestách života, Perly nebeské, Dumy české, Harfa sionská), jakož i překladem básní Mickiewiczových. Vůbec proslul v poesii jakožto literární prostředník česko-polský, jímž byl později nejednou také na poli politickém.

V. Štulc má též lístek v dějinách novověké politické žurnalistiky české a v utrpení jejím. Roku 1861 počal vydávati politický list Pozor, v němž stál v opozici proti absolutismu Schmerlingovu, začož pykal dvouměsíčním žalářem u sv. Jiří na Hradě pražském a ztrátou 1000 zl. z kauce.

V literatuře bohoslovecké vyniknul Štulc sepsáním životopisů několika svatých a světic, jakož i dlouholetou a namáhavou redakcí Blahověsta.

Neocenitelných zásluh získal sobě Štulc svou horlivostí ve sbírkách pro karlínský chrám sv. Cyrila a Methudia. Nejnověji věnuje sám značné částky peněz na obnovu chrámu kapitolního na Vyšehradě.

V. Štulc narodil se 20. prosince 1814 na Kladně a jest nyní proboštem na Vyšehradě.

FR. A D. ŠUBERT.

Naše probuzení dalo odjakživa okresním pánům hejtmánům mnoho práce, a tak není divu, že mnohého z nich rozčilují také Šubertovi Probuzenci. Jeden

v nich vidí bouření, druhý velezrádu, třetí jinou podobnou maličkost, a každému z nich musí se dostatí teprve poučení shora, že teď na to české probuzení aspoň v Probuzencích už se smí dívati trochu jinak než za let dřívějších.

Ostatně nejsou Probuzenci v ohni jenom teď s pány hejtmany, nýbrž byli v něm od samého počátku. Byli totiž určeni za první činoherní představení k definitivnímu otevření Národního divadla. Ale Národní divadlo *vyhořelo*. Byli tedy ustanoveni s celou výpravou do divadla Prozatímného. Ale na tři dni před provozováním *vyhořelo* divadlo ve Vídni, a hrůza, která z toho i Prahu zachvátila, jevila se nejlépe prázdnotou českého divadla. Tu nastala otázka: „Dávat hned, nebo odložit?“ Jeden důvod rozhodl. „Nebudeme-li je dávatí nyní, vyhoří nám podle dosavadní zkušenosti také divadlo Prozatímné. Zachraňme tedy aspoň toto divadlo.“ A tak měl spisovatel nejkrásnější naději, že bude jeho drama sehráno před prázdným domem. Ale divadlo se naplnilo, a ačkoliv při prvním představení každý více se díval, kde začne chytat, nežli co se děje na jevišti, docílili Probuzenci přece při všech představeních velkého úspěchu.

Předchůdcem Probuzenců na českém divadle byla roku 1880 první Šubertova dramatická práce historická, Petr Vok Rožmberk, rovněž s pochvalou přijatá. V literatuře nebyl tehda *Fr. Ad. Šubert* ovšem už žádným nováčkem. Vycházelyť tou dobou už jeho *Povídky historické a jiné drobné* (tři díly), z nichž za nejlepší se uznávají: Obležená myslivna, O Perštejnec, Švéda na Housce a Pohádka o hedbávné pásce. Ve velkém rozměru provedeny jsou jeho historické romány Král Jiří z Poděbrad a Zajetí krále Václava. Zvláště posléze jmenovaná práce zjednala Šubertovi všeobecné chvalné uznání a jméno jednoho z předních románopiscův českých. Z jeho pera vychází také velmi skvostné a památné dílo ilustrované, Národní divadlo v Praze, kde vedle dějin divadelní budovy vypravuje se též

mnoho zajímavého ze života našeho národa vůbec.

Počátkem měsíce května tohoto roku počne vycházeti cestopisný a historický spis Šubertův *Z českého jihu*, a sice v ilustrované bibliotéce *Z našich a cizích vlastí*, jejímžto redaktorem Šubert jest.

První tištěná práce Šubertova, *Švanda dudák*, vyšla v našem Humoristickém kalendáři r. 1868.

Ve veřejném životě národním a politickém pracuje Šubert velmi horlivě a úspěšně v časopisectvu i v některých předních spolcích našich.

Měl z něho sice býti válečník a stratég, ale konečně zůstal jen civilním vojákem národním. Když totiž odbyl v Praze studia universitní (narodil se v Dobrušce 27. března 1849), stal se spolupracovníkem vojenského časopisu *Žižka*, ale pak přešel k listům politickým a jest nyní spoluredaktorem *Pokroku*, kde má na péči dílem články politické, dílem rubriku literární, kterou zejména ve feuilletonech pilně pěstuje. Od roku 1875 jest Šubert tajemníkem Českého klubu v Praze, kde dal podnět k nejedné práci národní. Podle jeho návrhů přeměnil se Sbor pro zřízení Národního divadla ve své nynější sestavení (s členy 10 až 500 zlatovými). Uskutečněním toho návrhu získalo se Národnímu divadlu r. 1880 v době veliké peněžné tísně 1800 členův a na 150.000 zl. příspěvků členských a jiných, kromě mnohých ostatních v té době současně složených. V divadelním odboru vypracoval Šubert a podal divadelní správě pamětný spis o potřebných k otevření Národního divadla přípravách ve vzhledě uměleckém. Ve Spolku českých žurnalistův působil po tři leta jako jednatel; nyní jest místopředsedou spolku. Po jeho návrhu zřízen dále komitét pro zakoupení rodného domku Husova v Husinci, který letos vyplněním účelu svého činnost svou ukončí. V Ústřední matici školské dal konečně podnět k zakládání českých knihoven po rozhraní národností. Darů sešlo se k tomuto účelu v krátké době tolik, že už nyní vystačí bez všelikého zakupování knih aspoň na 30 knihoven.

„Bud'to je potrhlý — anebo špekulant prohnaný, jenž zvláštním způsobem chce dosíci prospěchu osobního.“ Tak souditi mohl mnohý, kdo muže toho neznal nežli z pramene nejnekalejšího, totiž z novin lžiliberalův německých, kteříž ovšem nešetřili nepoctivých zbraní z přebohaté zbrojírny pomluv i podezřívání, jen aby před světem pošpinili a zhanobili nepohodlného, ano — jak dobře poznávali — rejdům a šmejdům jejich nebezpečného člověka, kterýž z ničeho nic sám o své ujmě dobyl si mandátu v VIII. okresu hlavního a sídelního města Vídně. I dařilo se vskutku dosti dlouho lhářům řemeslo, neboť spojenými silami dovedli, že pravda teprv po několika letech vyšla najevo, — nyní pak už není tajno nikoho v nejširším kruhu světa poctivého, že jakékoli podezřívání Kronawettera nebylo nežli bídým utrhaním a že podezříváný poslanec josefovský jest *vzorným zástupcem lidu*, jenž ovšem nijak se nehodil mezi chásku lžiliberalův, pro něž mandát poslanecký nebyl nežli klíčem k výdělkům a k hodnostem výnosným.

Kronawetter jest pravý muž lidu a bohatýr práce. Narodil se dne 26. února r. 1838 v tehdejší předměstí vídeňském Neubau, kdež otec jeho byl zámečníkem. Chudobná byla domácnost, ale sídlem práce i poctivosti; k těmto dvěma hlavním základům zdárné společnosti lidské starý Kronawetter budil lásku i úctu hned od počátku v mladistvé mysli svého syna, a že s úspěchem nejlepším, ukazuje celý život Ferdinándův, jenž odbyv gymnasia u Skotů s prospěchem nejlepším r. 1854, odebral se pak na vysoké učení vídeňské, a sice na práva, i ačkoli po několik let zápasiti musel s churavostí, i těchto studií odbyl s vyznamenáním a dosáhl stupně doktora. Již jako student budil naději, že bude z něho netoliko *právník* vysoce vzdě-

laný, ale také skutečný přítel *práva i pravdy*, jakož i nadšený přítel a obhájce svobody.

Ve Vídni se narodiv, ve Vídni studovav i vystudovav a jsa tedy, jak se říká, skrz naskrz děckem Vídně, z níž takřka ani se nedostal, odhodlal se věnovati své služby rodišti svému, i vstoupil k magistrátu vídeňskému, kdež nyní účinkuje v hodnosti tajemníka.

Když r. 1873 odbývaly se první přímé volby do rady říšské, Kronawetter, teprv 35letý, vystoupil ve čtvrti své jako kandidát a obstál vítězně proti soupeři mnohem mocnějšimu, což dokazuje, že občané včas se poznali na vlastnostech jeho.

Jako kandidát sliboval voličům, že bude poctivým zástupcem lidu, obhájcem práv jeho a bojovníkem svobody, i dostál zajisté skvěle slibům svým, pročez ač odpůrcové činili, seč byli, aby to změnili, r. 1879 po druhé byl zvolen.

Příchodem poslanců českých nastala pro Kronawettera doba příznivější, neboť ačkoli nenáleží ani k většině parlamentární, ani ku přívržencům vlády, nýbrž naopak dosti zhusta proti oběma do boje se staví, přece poctivé zámysly jeho zjednávají si více průchodu a uznání nežli dříve, kdy i vláda i většina lžiústavní společně se vynasnažovaly, aby snížily poslance josefovského na tlachala beze všeho významu. Dělá to zajisté čest nynější většině parlamentární, že uznává cenu poslance poctivého, třebaš nenáležel k její straně.

Zastávati se svobody, neohroženě i neodvisle bojovati pro práva všech občanů, starati se o osvětlu a blahobyť lidu, toť úloha, kteréž Kronawetter umínil si sloužiti a již slouží výborně i vytrvale. Kdykoli se naskytne příležitost, Kronawetter neomešká chopiti se slova ve prospěch lidu, domáhaje se stejného práva všem, již snášejí břemena stejná, hřmě proti daním, tížícím chudinu, i mečem plamenným máchaje proti tmářům a nepřátelům pokroku.

Mezi věci svaté, jimž síly své věnuje, počítá poctivý

poslanec také potírání lži, podvodu, sobectví, zvláště když nešlechtným způsobem skrývají se pod rouškou poctivosti. Proto poslanec Kronawetter zanevřel na lžiliberály, kteříž dříve měli většinu i byli při vládě a kteříž, dávajíce si jmeno přátel svobody a ústavy, praporu vyvěšeného zneužívali pro zisťnost svou. Na ty pány Kronawetterův jazyk je pravým mečem plammenným. Co jen už ti uslyšeli pravdy od něho! A on může jim mluvit do duše; neboť výborně zná rejstřík hříchův i celé strany i každého z nich, jako kdyby k němu byli chodili k zpovědi. A on jich také nešetří, nýbrž tepe do nich při každé příležitosti a opepřuje filipiky hojnými přísadami vtipu, jímž vládne v míře přebohaté. Každý den, co Kronawetter řeční, páni ústaváci v kalendáři černě podtrhují.

Diviti-liž se jest, že lžiliberálům muž takový jako sůl v očích?

Kronawetter smýšlí rozumně a poctivě také v ohledu národním a hromuje proti hašteření se národův, jehož příčinu spatřuje v nespravedlivosti lžiliberálův německých k ostatním národnostem, a chce i nám Čechům dopřáti práv, jež nám patří. Stojе na stanovisku Rakušana, hlásí se k zásadě poctivé, že mnohojazykovému Rakousku prospěje nejvíce, ono-li vyhoví úloze své a bude spravedливо ku všem národům svým. Kéž by zásady tyto požívaly již průchodu všeobecného! —

Uvažujíce tedy dosavadní činnost Kronawetterovu i doufajíce, že přes sápaní se nepřátel i nadále působiti bude ve smyslu dosavadním, a to ještě vydatněji, přejeme mu k tomu mnoho zdaru volajíce: Všecka čest i chvála poctivému i neunavně činnému poslanci josefovskému, Dru Ferdinandu Kronawetterovi!

V letě roku 1878, hned po předčasné, nikým neočekávané smrti největšího té doby malíře českého, Jaroslava Čermáka, přinesly Humory podobiznu mladého ještě, ale již nepochybného dědice slávy Čermákovy, podobiznu to Václava Brožíka, zavítavšího nedlouho předtím k Čermákovi do Paříže. I pravily tehdá Humory: „Po lvu Jaroslavu Čermákovi uvádíme hned lvíka Brožíka. Mladý lvík, ale každý jeho skok už imponuje. Mladý orel, ještě nedorostlý, ale když rozepne křídla, měří jich úhozy už prostory od hory k hoře.“ Dále: „Je to přece jen náhoda zcela zvláštní, že v tytéž dny, kdy od Sekvany k nám zavezli tělesné pozůstatky Čermákovy, zároveň také odtamtud k nám zalehají co nejpochvalnější hlasy o Brožíkovi! Jakési: „Le roi est mort, vive — le dauphin!“ Záleží jen na něm samém, aby byl brzy korunován. Před jeho zrakem skví se zajisté jasně obraz jeho budoucnosti: *státi se velkým malířem*. Brožík co malíř zajisté obrazu rozumí, a když člověk napřed ví, čím se *musí* stát, je pak už hej, stát se tím skutečně.“

Těší nás, že Brožík toho našeho otcovského pokynu nejen si všimnul, nýbrž jím se i spravoval a za těch málo let *opravdu již velkým malířem se stal*. Škoda jen, že neřídí se také nynějším „vkusem“, hlavně vídeňským, který bychom nejraději nazvali makavým, kdyby neslul již Makartovým. Jak nepoměrně více „umění milovníků“ šlo by se podívat na př. na Brožíkovu velkolepou, právě zde u Lehmana vystavenou *Slavnost umělců u Rubense*, kdyby byl náš krajan na obraze tom co do rouch a oděvů býval šetrnějším, zato však trochu více aneb třeba hodně mnoho masa na odiv byl vystavil! A příležitost měl k tomu zcela vhodnou, nehledanou ani tak, jako často u Makarta: umělci v salonech umělcových zajisté by nebyli se pozastavili nad tím, kdyby tam byli našli jeden nebo hned ně-

kolik lepotvarných ženských modelů, malíři potřebných a tudíž na obraze nenuceně umístěných. Makart jistě by to nebyl jinak maloval, a k dílu *tak* pojatému a provedenému bylo by šlo procesí za procesím všech těch, jimž jest — krása nade všecko...

Ku konci jest nám ještě zodpověděti otázku, proč ani ne po celých čtyřech letech uveřejňujeme novou podobiznu Brožíkovu. Odpověď je snadná: R. 1878 chtěli jsme honem ukázati truchlícím nástupce mistra Čermáka, i podali jsme podobiznu Brožíkovu dle fotografie z mladistvých jeho let, jakéž jedině jsme mohli narychlo se dopídit. Poněvadž však Brožík od té doby valně vyrostl nejen duševně, nýbrž i tělesně, proto dnes podáváme pravou jeho tvář. Ta duševní zrcadlí se ovšem nejlépe v jeho už četných velkých obrazech, které putující z Paříže po světě, oslavují tvůrce svého i jeho vlast, jejíž mohutné dějiny dojdou jím bohdá už brzo své apotheosy.

DR JOSEF MAJER

Když loňského roku o prázdninách došly zprávy z Krakova, jak nadšenému přijetí těšili se naši lékaři a přírodopytci mezi Poláky u příležitosti sjezdu odborného v městě dotčeném, nebylo v Čechách člověka, jenžto by se nebyl zaradoval nad tím, že mezi bratrským národem polským a mezi námi upevňují se přátelské styky také na poli vědeckém, což jest svazek, jenž nepomíjí tak rychle jako okamžité zaplanutí ve víru života politického. Získali jsme v polské inteligenci přítele, a to přítele závažného, jak uzná každý, kdo bohaté nadání národa polského v umění a vědě i jen z povrchního nazírání zná.

Čas však míjí —, a než se rok obrátil, jsme před sjezdem přední inteligence české, před velkolepou

manifestací lékařů a přírodopytců českých. Se všech stran hlásí se jednotlivci s vědeckými přednáškami a s předměty k výstavě, i rozproudil se ruch do té doby nevídaný. A hle, bratři Poláci jsou to opět v první řadě, kteří na národní slavnosti naší podíl berou a příchod svůj slibují. „Host v domě, Bůh v domě,“ dí polské přísloví — nuž doufejme, že i my je znáti budeme.

Také Humory přinášejí ku příležitosti této hold svůj a skrovným výrazem úcty jejich k bratrskému národu polskému budiž podobizna polského Purkyně, jenž ku sjezdu českému zavítá.

Josef Majer je Polákům, čím nám byl náš Purkyně. Oba mužové světové pověsti, oba horoucí přátelé národa svého — ryzí jako zlato, jež přestálo zkoušku ohněm.

Majer vydával Polákům vědecký časopis lékařský, založil polskou akademii věd, přednášel polsky, když universita byla poněmčena, pracoval, vydal řadu knih, pobádal jiné ku práci, byl rektorem university, poslancem na sněmu — a zůstal při tom všem boдрým, sedmdesát čtyři leta starým kmetem, jenž přívětivostí a duchem svým pouze přátele získati si může.

Krok za krokem nacházíme v životě Majerově vzpomínky na našeho Purkyně. Také Purkyně zůstal na německé universitě pražské věren mateřskému jazyku českému, postavil se v čelo předního časopisu přírodnického, pracoval jako málokdo jiný, pobádal mládež vznešeným příkladem a slovem — leč, žel bohu, nedočkal se, jako šťastnější Majer, nejvyššího vědeckého ústavu národa svého — akademie věd — ač na potřebu její ukazoval v dobách, kdy vědecké literatury české počalo se teprve svítati. *Ba ubohý Purkyně ni university české se nedožil!*

Před mány Purkyňovými sklání s vděčností celý národ náš bez rozdílu své čelo — a dovede proto dáti své úctě výraz před mužem, jehož skutky, provázené skvělými výsledky, stejným cílem se nesly jako činy jednoho z předních mužů našich.

Velikého otce důstojný syn. Po celou řadu let pěstoval mládež naši na vysoké škole technické — v nejnovějším pak čase přestoupil na filosofickou fakultu českého vysokého učení, aby vykládal o chemii, v níž pracuje již celou řadu desítiletí. Pestrý pak to život, jež Šafařík prožil. Profesor na reálce — profesor na obchodní akademii — skriptor polytechnické knihovny pražské — provisorní a definitivní profesor lučby na technice — profesor na universitě — toť dráha, po níž se ubíral, požívaje stále pověsti jako jeden z nejvzdělanějších našinců. Pamatujeme se živě na bouři potlesku, již vzbudil Šafaříkův toast, věnovaný o prvním sjezdu lékařů a přírodopytců českých památce Svatopluka Presla. Jsme národ malý, život náš duševní jest mladý, a přece zapomínáme oněch titánů, kteří nám cestu razili. Každý věděl, že Presl je muž zásluhy veliké, — ale skvělá řeč Šafaříkova ukázala nám, že Presl byl muž, o němž by matky české dětem svým vypravovati měly, aby ukázaly jim, jak muž vskutku veliký dovede vlast svou milovati. Žel, že nenakreslil Šafařík život Preslův před velikou veřejností českou; není v Čechách v té příčině muže vhodnějšího.

Však sympatická tato stránka povahy Šafaříkovy není jedinou. Práce jeho jak v oboru chemie, tak astronomie jsou četné a vědecká činnost jeho jest mnohstranná, a my bychom zde zbytečně na ni odkazovali.

Veřejnosti naší však prozrazujeme tuto přece jedno tajemství — veřejné. O letošním sjezdu lékařův a přírodopytců českých — (mimoходом podotýkáme, že to bude v pondělí dne 29. května o 3. hodině odpolední na Žofíně) — přednáseti bude Šafařík ve všeobecné schůzi o posledních cílech bádání chemického. Snad by neškodilo obecenstvu našemu a zejména pražskému, kdyby se poučilo o tom, jakou cestou vědečtí pracovníci naši se ubírají.

Bylo na úsvitě roku 1875, tedy za největší zloty a psoty vlády Auerspergovy, když zvěčnělý náš Sladkovský vydal vlastním nákladem svůj Výklad voleb dle spravedlnosti a práva.

Rozeslal pozoruhodnou knihu svou, tento plod hlubokého přemýšlení, přátelům nepřátelům, bývalým spolubojovníkům z roku 1848, nechť mnozí z nich už dávno zvrátili se v kruté naše odpůrce a škůdce. Rozumí se, že ti Schmeykalové, Auerspergové a p. jiní neměli z této upomínky starého věrného bojovníka svobody valnou radost. Bodalať je jako výčitka svědomí. Buď ani neodpověděli, anebo se vytáhli z konopí lacinou frází zdvořilosti.

V cizině budila myšlenka Sladkovského sensaci: švýcarští, angličtí a francouzští myslitelé, jako Ernest Naville, Ralston, Louis Blanc, vděčili chrabrému bojovníku práva a volnosti vřelým uznáním, — zdejší němečtí „liberálové“ však nemohli toho „idealismu“ potřebovat. Toliko jediná „bílá vrána“, jenom jediný německý dopis stihl, který Sladkovského srdečně potěšil a ježž si schovával jako milou a drahou památku.

Chováme jej po něm a sdělujem jej zde v doslovném překladě:

Velectěný pane doktore!

Váš list z 10. t. m. a Váš politický spis došly mne oklikami pozdě a pohříchu ve chvíli, kdy *mnohaleté mé hlavy bolení* opět tak krutě mne trýznilo, že jsem byl ku všelike duševní činnosti neschopen. Teprv dnes mohl jsem Váš spis poněkud prohlédnouti. Avšak již tento zběžný pohled objevil mně, že jest mi co činiti s prací vážnou, bedlivě promyšlenou. Jak shledávám, rozvinul jste dále myšlenku Hareovu (o poměrném zastoupení) a hodláte ji obrátiti k užitku pro Rakousko.

Snaha ta zdá se mně býti svrchovaně záslužnou. Je-li ve státech jiných slušný ohled na *politické* menšiny příkazem spravedlivosti, jest v Rakousku ochrana *národních* menšin příkazem *povinnosti*, zákonem *sebezachování*. Ano, mám za to, že nemá ochrana ta nastati pouze při volbách, alebrž kdekoliv jde o otázky národní existence, — i při parlamentárním hlasování. Neboť jako *v otázkách o náboženství* nemá žádná většina *jinověrcův* sahati do svědomí menšiny, tak *nesmí* též v otázkách národní existence žádná většina *jinojazyčná* vnucovati vůli svou menšině. Proto jsem již r. 1869 ve spisu svém navrhoval pro takové případy *hlasování dle národních kurií*. Pro tuto chvíli neočekávejte asi žádného praktického úspěchu od práce své. Nynější volební řády jsou podkladem *moci*, a *lidé drží-vají se moci ještě daleko houževnatěji nežli práva*. *V rozhodujících kruzích politických budou se usmívati Vašemu snažení. Avšak po dnech úsměškův nadejdou dnové vážní, — dnové obratu... Pak, bohdá, přijde myšlenka Vaše ku cti! Nenechtež tedy pro okamžitý nezdar rámě své sklesnouti, nýbrž neustávejte býti bojovníkem práva. Chrabrý bojuje, šťastný vítězí.* Tisknu Vám ruku na pozdrav a trvám v největší úctě a sympatii

Váš oddaný

Dr Fischhof.

V Perchtoldsdorfě blíž Vídně 30/3 1875. —

Ano, tak se ohlásil starý osmačtyřicátník znova. Dvacet sedm let bylo minulo od té doby památné, kdy s heslem: „Svobodě průchod!“ mladý lékař nemocnice vídeňské vkročil do sněmu stavů dolnorakouských, aby překvapeným a trnoucím milostpánům pověděl, čeho si přeje universitní mládež i měšťanstvo. A šest let bylo prošlo, co svým znamenitým spisem *O zárukách trvání Rakouska* Dr Fischhof překvapil a poděsil opět lžiliberály centralistické, až jim trnulo v kostech. A

hle, po všem tom — v Rakousku přece jen zase vláda Auerspergova u vesla, právo volební vykládáno cha-brusem, svoboda občanská dragonádami, svoboda tisku delegovanými porotami a denními konfiskacemi, právo shromažďovací a spolčovací však zákazy, nad nimiž mohly se zardíti samy doby Metternichův a Sedlnitzkých. — Po Solferinu, po Králové Hradci, po Schmerlingovi a po Herbstovi byla zde opět možná éra Auerspergů a Lasserů! Div-li, že ubohý Fischhof trpěl při takových zkušenostech „mnohaletým bolením hlavy“? — Ale proto přece ta hlava nesklonila se pode jeho centralistův a to srdce nechábnouc zůstalo tak věrné ideálům svého mládí, jako je oni Bachové, Ungrové, Giskrové a Schmeykalové zradili. Ošlejších Herbst snad vůbec ani žádných neměl. —

A opět minula leta... Sladkovský dříme ve hrobě, my prodělali mnohou hořkou zkoušku, ale jaká to odvěta dějin mile chladící! — V limbu úsměšek z pyšných tváří ústaváckých, kn. Carlos ostrouhal, Schmerling dohospodařil, Beust doklepal, Herbst domílá z posledního. Došlo na posměváčky. Užírají se v málomocném vzteku a znamenají, že kolečko dějin už se obrátilo s nimi nadobro. Budou vypadat divně, až je přejede. Tu vyvstává konečně Fischhof po třináctiletém odmlčení znova, by nesmířitelné hegemony dorazil k zemi a udupané svobodě pomohl do sedla. Má sněhobílý vlas a bílou bradu, avšak pod tím sněhem klíčí jara vznět. Vstupuje mezi bořící se stranu centralistickou a táže se jí, kam že to přivedla svou lží, svým utiskováním Slovanův, svou zpupnou nesnášlivostí? Idealista doufá, že přes všechnu demoralisaci, přes všechno to bejlí 34 let přece jen snad mezi Němci nalezne něco zdravé pšenice. Rozsévá opět zlatá slova pravdy, smíru, spravedlnosti a svobody. Uvidíme, nepadnou-li opět na skálu! Tolik je jisto: je-li vůbec možno, aby kouzlo výmluvnosti lidské napravilo, aby přesvědčení šlechtné uzdravilo, co zde ústaváčtí břídilové zkazili, není k tomu lepšího doktora nad bod-

rého Adolfa Fischhofa. Byl už roku 1848 a 1849 vážen co jeden z nejvýtečnějších charakterův politických. „Vídeňský Říman“ říkali mu jak pro jeho vážné vzezření, tak pro jeho ctnost. Dokázalť, že dovede neohroženě říci pravdu nahoru i dolů. Žaslo-li vše nad jeho odvahou, s jakou památného dne 13. března 1848, tedy ještě za Metternicha, řečnil k lidu s kašny ve dvoře stavovském, volaje: „Kdo nyní nemá odvahy, ten patří do jizby pro děti!“ — tož náležela k tomu o dva měsíce později věru nemenší kuráž, zkrotit rozbujnělé hlavy vídeňských studentův. Fischhof jsa předsedou národního výboru pro bezpečnost, kuráž tu měl: vystoupiv dne 18. května 1848 v bouřném shromáždění ve vídeňské aule, promluvil k zjitřeným studentům slovy, v takové chvíli jeho osobní bezpečnost přímo ohrožujícími, odkázal je do mezí jim příslušných a přiměl ku svornosti s měšťany. A tato rozvaha, snoubená s horoucí láskou k svobodě, tato míra ve všem chování, plynoucí z ducha mohutného i srdce jemného, dodávala Fischhofovi po všechnu dobu zvláštního kouzla v očích přátel i nepřátel. Jeho uchvacujícím řečem, plným básnických obrazův a vřelého vznětu, naslouchával sněm vídeňský i kroměřížský s toužou pozorností jako druhdy lid. „Když pak bylo po všem“ — t. j. když osudného dne 7. března 1849 sněm kroměřížský rozehnán bodáky, radili přátelé Fischhofovi, aby na roveň mnohým jiným radikálním poslancům spasil se před hrozícím pronásledováním útekem. Avšak Fischhof odtušil: „Zůstanu-li, *snad* mne může vojenský soud odsoudit; však prchnu-li, pak *najisto* mne odsoudí veřejné mínění. Volba není těžká, já zůstanu.“ Nějaký den poté byl zatčen a tři čtvrtě leta v tuhé vyšetřovací vazbě držán; avšak ani vojenský soud nemohl mu viny jakés dokázat, a takž jej posléz „pro nedostatek důkazů“ opět propustili na tu — bachovskou „svobodu“, za které ovšem nesměl už nikdo v Rakousku dělati politiku, než jenom všemohoucí páni ministři.

Fischhof oddal se tou dobou praxi lékařské a stal se zakrátko jedním z nejslovutnějších a nejoblíbenějších lékařů vídeňských. Kam to všemohoucí páni ministři se svým privilegovaným rozumem přivedli, jest světoznámo. „Od dvaceti let“ — zní kritika Fischhofova r. 1869 — „neskládal zde žádný řídicí ministr svůj úřad, aby nebyl býval poškodil zájmy Rakouska.“

Choroba patrně nezhojitelná počala zatím týrati zaměstnaného lékaře tak, že musel zanechat praxe lékařské a uchýliti se v zátíší venkova. Avšak stará láska nereziví: přestav hojiti malé pacienty, Fischhof odvážil se na velkého: uprostřed nejbujnějšího rozmachu herbsto-giskrovské ráže sáhl Rakousku na tepnu a diagnosa zněla: „Jest svrchovaný čas přestati s tím letkvarem centralisace, sice neručím za nic!“ A předeepsal studené náčinky ústaváckým fušerům, Rakousku však poctivou švýcarskou *federaci*. Neposlechli ho. Sázeli pijavice chabrusové a baňky švindlové, — a konec koncův opět krach hospodářský, politický i mravní.

Dnes předpisuje Dr Fischhof poznovu Němcům: snášelivost, rovnoprávnost, demokratický volební řád. Jsme žádostivi, zdali zase lék nevylejou... Ano, Fischhof jest zdatným a lidumilným lékařem na rozdíl od šarlatánův ze škol Herbstovy a Schmerlingovy. Tito pomáhali vždy jen *sobě* a přiváděli pacienta Rakousko na mizinu. Fischhof pomáhá nezištně všem národům Rakouska, ale sám *sobě* pomoci neumí.

JAN MUZIKA

Mnoho hluku nenadělalo se s ním ve světě našem vlasteneckém, a přece byl upřímnějším vlastencem, národ svůj vřeleji miloval a více mu prospěl než mnohý „výtečník“, jenž planými frázemi dovedl si získati

pověst tak zvučnou, že jej jmenovaly čestným členem všecky spolky vlastenecké, až i českých ciceristův a velocipedistův!

Předčasným úmrtím *Jana Muziky* vlast naše ztratila mnoho, velmi mnoho, i nebude tak snadno nahraditi muže důmyslného, neunavně pracujícího a šlechetně smýšlejícího. Mezeru, smrtí jeho způsobenou, pocítíme tím důtklivěji, že týká se stránky v životě národohospodářském veledůležité. Muzika neproháněl se ve sférách nadpozemských, dávaje se unášeti obrazností do nedohledné výše nad nudný život praktický, nýbrž pilně přihlížel právě k tomu nudnému prozaickému životu praktickému, rozuměje, že v dým se rozplynou všecky snahy vlastenecké, když nebude pevné půdy pod nohama. Hluboký smysl měl pro vše, co vznešené i krásné, ale vedle toho také rozum jasný pro praktické otázky života našeho.

Pravý to byl muž lidu. Nezámožného tesaře březnického syn, v útlém věku neduživý, pilností železnou překonav všecky překážky, vyšinul se v době poměrně dosti krátké na stanovisko vysoce důležité, nikomu nejasa zavázán díky, sám jsa tvůrcem úspěchů svých. Skončiv studia technická, nebyl na vahách, čemu se oddati; zvolil si důležitý obor železničtví. Jako mladík vstoupil do služeb Lány a Šebka, tehdáž nejznamenitějších podnikatelův staveb železničních, a nabyl prvních zkušeností praktických při stavbě dráhy pardubicko-liberecké. I neučil se toliko stavěti dráhy železné, nýbrž od Lány a Šebka učil se také, kterak se provádějí podniky veliké, a umění tomu naučil se důkladně. Osvědčiv se dále při stavbě české dráhy Západní, Muzika do té míry získal si důvěru podnikatelův, že při stavbě dráhy turnovsko-kralupské svěřili mu řízení na trati nejtěžší: z Chotětova do Bakova, takže při následující stavbě české dráhy Severní (z Bakova do Ronova čili Rumburka) účinkoval už jako plnomocník generální.

Ozbrojen zkušenostmi takovými pustil se nyní do

podnikův samostatných, přibrav si za pomocníka přítele svého, K. Schnabla. Trať dráhy Buštěhradské z Března do Karlových Var, pak dráha Pražsko-duchcovská — výtečně provedená — získaly chvalné jméno nové té firmě.

Vtom nastal veliký krach r. 1873 a tím pro všechny podniky doba nejnepříznivější. Všude všechny práce zastaveny — všude všechno vázlo. Jen Muzikovi se dařilo. Přes nepřízeň doby dovedl vlast naši obdařit novou drahou státní, totiž rakovnicko-protivinskou, kteráž dlouho zanedbaným krajinám českým a i rodišti jeho Březnici otevřela dráhu k novému životu. Krajiny v těžkých dobách železnicí obdařené vyjádřily vděčnost svou založením nadace Muzikovy pro syny úředníkův a služebníkův železničních; nechtělf šlechetný Muzika přijmouti díkův jiných.

Důležité události na poloostrově Balkánském mocně poutaly pozornost podnikavého Muziky. V Bosně, v Srbsku, až i do Srědce a Bulharska pachtil se s inženýry svými a vyměřoval dráhy příští, ač ovoce prací těch padlo jiným do klínu. Šťastnějším opět byl v Čechách, kdež pomocí banky zemí rakouských pustil se do stavby drah obchodních, jichž potřeba i užitečnost skvěle se osvědčily, jakmile poslední kolej byla položena. Otevřením drah těch 13. listopadu 1881 společníci Muzika a Schnabel slavili skvělý triumf.

Kdo by si tehdáž byl pomyslíl, že tak brzy budeme truchliti nad rakví znamenitého muže toho! Očekávaliř jsme zajisté, že Jan Muzika v železnictví našem ještě dlouho bude tvrditi muziku! —

Hodí-li se slovo „činnost neunavná“ na koho, zajisté hodilo se na činnost Muzikovu. Byl-li zaměstnán na trati, vstával s úsvitem a nešetřil těla do noci, i běda liknavým nebo nedbalým úředníkům! Ale přesto Jan Muzika u úředníkův i lidu pracujícího byl oblíben, jak asi málokterý podnikatel. Žádal sice přísně vykonání povinnosti, zato však měl srdce na pravém místě a nikdy neposkvrnil jména svého nesvědomitým vy-

ziskováním úřednictva a odíráním chudého dělnictva. Přálť každému od srdce, a proto všickni hrnuli se k němu. Okolnosti této děkujeme, že vychoval řadu znamenitých inženýrův, kteří bohdá osvědčí se jako důstojní pokračovatelé mistra svého.

Vlasti a národu svému zůstal Muzika věren do posledního dechu; *ukáže se ještě, že vřelým národovcem nebyl slovy, ale skutky!*

Jako každý člověk rozumný, vědomý si povinností vykonaných, po práci vesel bývá, i Muzika, když po lopotném dni zasedl mezi přátely, byl společníkem nejpříjemnějším, jenž rozmarem a vtipem hojně přispíval k osvěžení celé společnosti. Kdyby Humory byly měly věrného zpravodaje ve společnosti jeho, nejedním dobrým šprýmem a žertem byl by jim mohl posloužiti.

Škoda, preveliká škoda, že tak předčasně truchliti máme nade hrobem muže výborného!

JOSEF GARIBALDI

Náš junácký Sokol slaví dvacetiletí svého jarého života, ale Italie oplakává svého starého junáka Josefa Garibaldiho. Také sokol, a jaký! Srdce jako ryzí zlato, mysl svěží jako úsměv niv, vůle odhodlaná jako mladost, a silnější nad skály vzdor: charakter otevřený jako kniha a přímý jako střely let.

„Garibaldi mívá své rozmary“ — smával se *král* Viktor Emanuel, „ale vzdor tomu jest mužem velikým, člověkem ze zlata.“

A *republikán* Garibaldi říkával zase o Viktoru Emanuelovi: „Všecku důvěru ku králi *poctivci!* Sama Prozřetelnost dala Italii Viktora Emanuela. Všickni Italové měli by se shluknouti kolem něho: jestiť to král, který vždy dostál slovu, který ještě nikdy neoklamal.“

A pak se divme, že tu bulku spolu tak sekali! Ba šťastná Itálie! Slétlo se jí to sokolův a sokolíků v pravý čas, jako tak hned žádnému druhému národu: Mazzini, Garibaldi, Cavour, Viktor Emanuel, Manin, Bixio, Medici, Massimo d'Azeglio — — a kdož by je dovedl všecky spočísti! Odkud vzali se všickni? Odkud uprostřed všeobecného hynutí, všeobecné metternichovské tury takovýto výtrysk junáckého nadšení, vlastenecké lásky, horlivé, činurodé víry, ducha i síly? Odkud vzala se tak soudobě mohutná tato četa italských sokolův? Kdo nám to zjeví, ten nám vysvětlí největší zázrak našeho století, jenž slove vzkříšení národův. Vzali se, odkud vzal se veliký Kościuszko v rozervané Polsce, odkud Daniel O'Connell v zbědovaném Irsku, odkud naši Jungmannové, Šafaříkové, Palačtí, Kollárové i Čelakovští na té zoufalé poušti české, odkud všickni ti buditelé a osvoboditelé potlačěných, udupaných, napohled už mrtvých národův. Plamen života vyšlehl z tajemné oné hlubiny svědomí lidského, kdež žije věčný, nezmořitelný *cit pro právo a pravdu*, tento věkožizný strážný anděl ztýraných národův. Pokud jen jiskra citu toho doutná v prsou lidu, netřeba zoufati o jeho vzkříšení. „Národ, který vždy ještě vzpomíná a věří v právo své, spí toliko spánek lví“ — napsal již roku 1829 Josef Mazzini nad kolébku Mladé Itálie. Nikdo si toho nepovšimnul. Noc Svaté aliance halila Evropu, Metternich neznal Itálii leda co „zeměpisný pojem“.

Neprošlo ani dvacetiletí a ejhle: veškerá moc stálých vojsk, veškerá bdělost všemohoucí policie evropské, veškeré smlouvy diplomacie nebyly s to, aby zadržely sílu probuzených lvů a lvíčat po světě. Idea života národního, vdechnuta onou mocí, která stvořila člověka, aby byl bleskem rozumu tvůrčího, vznítla duši národův náhle křepkostí mladistvou, že bystře počali se rozhlížeti po nivách budoucnosti, které ozařuje anděl nadšení, a pocítili v sobě sílu netušenou. První *Italové*. A jedva se pustili v zápas, již přes

oceán z vyhnanství 15 letého letí jarý sokol, *Garibaldi*, aby je naučil bojovat. Bylť na zkušené v Americe, jako náš Žižka v Polsku. Vskutku také Itálie měla svého Žižku, ale *vedle Žižky zároveň i svého Poděbrada*, kdežto náš Jiřík přišel pohříchu již — pozdě!... My měliť právě smůlu odjakživa. Jen trochu toho italského štěstí nám takhle zasvítit v století patnáctém, pane na nebi: co by z nás byli Žižka a Prokopové udělali! Ale sudť se kdo s osudem. Zkřesal nás tak, že nejlíp nespolehat na jeho rozmary ani za mák. Však právě proto tím horlivěji pracovat až do té „pastušiny chýšky“ a *ohřívat se* na těch ohních, které svítí šťastnějším národům na vrcholích jejich hor. Ne vždy a ne každému národu rodí se Washingtonové a Garibaldiové. Ale příklad jejich lásky vlastenecké, jejich nadšení ryzího a nechabnoucího, jejich statečnosti a poctivosti vytrvalé září všem věkům i všem národům, a každý si je může vzít za vzor pro celý život svůj, jako by byli jeho nejvlastnějšími rodáky.

Nechť Němci honosí se svým Bismarckem. Čím je vpravdě ten jejich neurvalý junker, plný samolibé svévole, proti onomu idealistovi Garibaldimu, který pro vlast zapře sama sebe, který nasadí život pro ni stokráte, aniž by žádal za to pro sebe slávy, zisku neb vděku nejmenšího. Vizmež tu scénu nezapomenutelnou ze dne 7. listopadu 1860. Vítěz zbožňovaný jásajícím národem, kterémuž leží u nohou dvě krásná království, jež byl právě osvobodil s hrstkou svých osmačtyřicátníkův: republikán od mládí, přítel a odchovanec Mazziniův, který ho zapřísahá, aby v této velkolepé chvíli tak netušeného triumfu rozvinul na Sicilii a v Neapolsku prapor republiky italské a nesl jej odtud vzhůru celým poloostrovem až k Alpám, pohlíží však okem vnímavým na tu vlast, jakou skutečně jest, a praví si poctivě: „Nikoliv, republika by nás nyní rezervala, my však potřebujeme býti především národem. Jednotu udrží Itálii jedině národní král pocti-

vec.“ Práví a odevzdává koruny dobytých království Viktoru Emanueli, jehož pozdravuje uctivě s obnaženou hlavou co „krále Italie“. „Děkuju vám!“ jest vše, co může v té chvíli vypraviti ze sebe mocně dojatý král, podáváje pravici trocnovskému reku Italie. Takto ruku v ruce vjíždějí pospolu do plesající Neapole. A tu teprve vzpamatuje se Viktor Emanuel, čím jest muži takému povinen. Vede jej k sobě a nabízí hodnost generála v italské armádě, nejvyššího velitele nad vojskem sardinským, velký řád annunciatský, kterýkoliv z královských palácův, jenž se mu líbiti bude, pro nejstaršího syna vyšší důstojenství ve vojsku a bohatou dotaci, mladšího že učiní svým pobočníkem a dceru Garibaldiho že obmyslí bohatým věnem...

Garibaldi však nepřijímá ničeho: — „Co jsem učinil, učinil jsem z *povinnosti k vlasti* — uzřít ji svobodnou a sjednocenou, toť moje odměna.“ A všechny prosby, vše domlouvání tříští se o křišťál té povahy. Chud, jako byl počal, vrací se Garibaldi, rozdáv koruny a vydobýv národu vlast, na svůj skalní ostrůvek, na svou poustevnu caprerskou. Ano tak chud, že nemá ani na přívoz. Musí si od přátel vypůjčit těch několik franků na cestu, zkropenou slzami díkův osvobozeného národa...

Byť bychom z celého života hrdiny italského neznali než tento jediný skutek, on stačí, aby nám Garibaldi nevyšel ni z paměti ni ze srdce. Dvacet tomu let, co stál na vrcholi své slávy, co milionové rozjaření mluvili o báječně smělé výpravě jeho k Marsale, co sláva vítězství „červených košil“ garibaldiánských u Calatafimi, Palerma, Volturna, Ancony, Castelfidarda vzrušovala Evropu jako Ameriku. A tehdá i naši čačtí Sokolové vykročili si do světa v malebných rudých košilích junákův marsalských. Nuže, vzpomínejme dnes na ty doby vznětův jarních, ať pookřejeme, ať se osvěžíme, ať jsme opět Sokoly *všickni*. Nechť košile povyrudly časem, nechť zbělely tu i onde vlasy a vousy, jen ať srdce zůstanou tak vřelá, tak statečná, tak

ryzí, jako zůstalo ono sokola caprerského do posledního svého tlukotu!

FRANT. SCHWARZ

Konečně to na něho propuklo. Oslavuje dvacetiletou jeho činnost spisovatelskou, strhl s něho literární spolek plzeňský napolo závěsu skromnosti, za kterou dovedl po tak dlouho se krýti před zrakoma veřejnosti, — a my zde strhujeme ji pro potěšení českého národa nad zdárným synem jeho docela. František Schwarz nebyl jenom dvacet let spisovatelem, nebyl jenom politickým činitelem, nebyl jen na slovo vzatým znalcem samosprávy, ne, on byl mnohem více: on byl a bude zajisté nadále vším a všude, kde čeho vyžadoval prospěch celku, kde šlo o zájem hrdé bašty českého Západu a o věc národa našeho. Jen tu měl přitom pozoruhodnou zvláštnost, že nikdy netlačil se v popředí, nikdy nechtěl se blyštěti jmenem svým. Jemu nešlo o slávu a o předáctví, nýbrž jenom o věc, o účel národní. A jestliže při té neb oné příležitosti musil vystoupiti v popředí, ustupoval hnedle zpět jinému, jakmile účelu bylo dosaženo. Jsou mezi námi a též jinde tací, kteří okázalými řečmi napravují obec, národ a celé člověčenstvo, když mají toho jistotu, že zevrubný o tom referát přijde do novin. Schwarz jest pravým opakem takovýchto blažitelů lidstva. S vlastním mu klidem, kterýž ani ve kritických chvílích ho neopouští, jedná zde a onde, dává se přesvědčovati, povzbuzuje, varuje, odstraňuje nedorozumění, a pak po denním namáhání, co jiný sobě hová, zasedne ku práci, kde bychom ho našli někdy třeba ještě za svítání. S hrdostí pak pohlížíme k Plzni, že tak statně ujala se práv národních, že neopouští české obce, vydané nebezpečí germanisace; jásáme nad pokroky při

volbách sněmovních a obecních a honosíme se překvapujícím vítězstvím, kterého dobyla naše strana při volbách obchodní komory, zejména v odboru obchodnickém, takže Plzeňsko v tom může býti vzorem i samé Praze, — avšak jméno Schwarzovo přitom nevyslovujeme. Arci, jemu šlo o věc, nikoliv o jméno, a jemu jest dostatečnou náhradou za namáhání a probdělé noci, za práci a snahu pokrok a úspěch národa. Ale při všem tom musíme říci, že činnost „*pana sekretáře ve v Plzni*“ přece jen neostala tak tajna. Ať přítel neb nepřítel, na celém uvědoměném Plzeňsku každý jest přesvědčen o nezištných poctivých snahách Schwarzových a vynikajícím jeho účastenství ve všech věcech národních, třeba i nebylo to zjevno.

Schwarz není rodák plzeňský, jeho kolébka stála nad Labem, v městě Pardubicích, kde 8. května 1840 spatřil světlo světa. Avšak on dlouholetým pobytem a celou svou činností stal se typem staroslavného města nad Radbuzou chladnou, a to typem pro Plzeň velmi lichotivým. Pohnutá doba let šedesátých, kdy mocněji počal prouditi život národa a prudčeji jala se bít srdce česká, přiměla Fr. Schwarze k žurnalistice. Z redakce pražského Hlasu odebral se r. 1864 k žádosti klubu českých poslanců do Plzně, kdež redigoval Plzeňské noviny. Jako jiné české redaktory stihl i jeho osud žaláře, v němž pykati musil za odvahu, že proti Schmerlingovým řádům hájil práva národní. Když r. 1865 zřízena byla okresní zastupitelstva, přijal Schwarz úřad tajemníka okresního zastupitelstva plzeňského, v němž také až po dnešní den setrval. Vedle prací v oboru samosprávném, jemuž s celou duší svou se věnoval a v němž také platí za autoritu, nevzdával se ani pole publicistiky a literatury. Přitom byl horlivě činným ve všech spolcích národních, jež v Plzni se zakládaly, zejména v Sokolu, Hlaholu, Politickém spolku a j. Nejen ve spolcích, ale i každému jednotlivci byl slovem i radou nápomocen. Občanská jeho činnost vynikla zejména, když v rozervaných po-

měrech po pádu purkmistra Tušnera všemi silami pracovalo se tam z německé strany o rozbití národní strany, o rozpuštění zastupitelstva, o německé kura-torium městské spořitelně a jinými útoky, vydatně z Prahy podporovanými, doráželo se proti zastupitel-stvu obecnímu, kteréž bylo a jest hlavním represen-tantem českosti Plzně. Díky statnosti Plzeňanů a horlivé činnosti Schwarzově padly všechny ty úklady k hanbě nepřátel. Dále vynikla, když jednalo se o nové roztrídování pozemků a upravení daně pozem-kové. Slovem i skutkem byl tu Schwarz rolnictvu k ruce. Jeho publikace, v té příčině vydané, budily pozornost v celém národě. Nemalá zásluha náleží mu též za zřízení městského musea plzeňského a spolku literárního, jež za jeho předsednictví zdárně prospí-vají. Připomínáme jen ještě, že zřízení českých škol v Nýřanech a v českých obcích u Stříbra, kolkolem od Němcův obklíčených, děkujeme hlavně neunavné-mu úsilí Schwarzovu.

Jaká byla jeho činnost co do voleb do obchodní ko-mory plzeňské, o tom jest na Plzeňsku jeden hlas. —

Schwarz jest statný muž, čtyřicátník plný síly. Doufejme, že nám ještě mnoho vykoná. Humory ne-rozdávají sice mandáty poslanecké, ale tolik předpoví-dají Plzeňským starým i mladým, že ho asi co nej-dříve budou musit zapůjčit do Prahy i mimo českou vlast, aby nejen oni, ale celý národ přímo kořistil z jeho práce a jeho zkušeností.

PAMÁTCE NEŠŤASTNÉHO UČENCE

Dnes dne 1. července odevzdá veřejnosti Spolek čes-kých medikův pomník na hřbitově chuchelském, jenž věnován jest památce muže, kterýž rozvinu českého lékařství svůj život posvětil.

Novotný byl ducha bystrého a pevného, kterýž bral se za vytknutým cílem pevným směrem s obdivuhodnou rozhodností, přes překážky, jež by každého jiného byly zarazily. Osmnácte let pracoval pilně v literatuře a v českém spolku lékařském, osmnácte let přednášel z oboru fyziologie, jsa docentem na pražské universitě, — a přece zemřel v bídě, chudšas v pravém slova smyslu.

Jak to bylo možno?

Milý čtenáři, vždyť Novotný náležel k oněm mužům, kteří nevyhledávali přízně osobní; Novotný nikdy nepodlízal a nikomu pokorných službiček neprokazoval; Novotný řekl každému pravdu přímo do očí — a coram populo!

Tak přímá povaha nemohla ovšem dojíti milosti u učeného areopagu, vyznamenávajícího se známou nesnášenlivostí a přepyšnou domýšlivostí.

A Novotný skutečně také padl — — —

Životopis Dra Novotného je tak chudičkový jako jeho život. Narodil se 22. března 1839 v Kamenici nad Lipou z rodičů úplně nemajetných. Gymnasium absolvoval s výtečným úspěchem v Jindřichově Hradci a již tehdy obíral se hlavně přírodními vědami. Již jako medik psával do Živy, přispíval do Naučného slovníku a v pozdějších letech sepsal množství vědeckých prací, myšlenkou i povahou naskrze původních.

Jako kandidát lékařství stal se Novotný asistentem nesmrtelného prof. Purkyně. Již tedy od roku 1864 věnoval své síly pražské universitě, ano i po čas choroby a po smrti Purkyňově, jehož miláčkem byl Novotný, přednášel co supl. profesor v ústavu fyziologickém. Ta doba, kdy působil v záři „svého slunce“ (profesora Purkyně), byla nejšťastnější v jeho životě.

Konečně roku 1870 habilitoval se na universitě pražské: — stal se bezplatným docentem! A od těch dob počíná jeho utrpení. On, muž v největším rozkvětu života, měl svého platu, co z kolejného mu vyšlo, denně celých 20 krejcarů!!.. Jen pomocí příznivců

svých živořil dále nešťastný ten muž, pustil se s osudem v nerovný boj a — podlehl!

Novotný nasadil všechny páky, by se udržel: ve Vídni ucházel se o honorování své docentury — na darmo; zde žádal o uprázdněné místo při Pražské obci — nebyl však také chirurgem...

To působilo trapně na jeho mysl, takže se stal zá-
dumčivým. Hnětlo jej, že přátelům jest za obtíž, a to vrylo se mu do ducha, utrpením sklíčeného, a změnilo milou jeho povahu v drsnou.

Konečně přikvapila nemoc zlá a rychle pokračovala. Zemřel dne 3. července 1879 v Malé Chuchli, kamž se odebral několik dní před smrtí, maje něco peněz, jež sbor profesorský sbírkou teprve v posledních dnech mu byl poskytnul!...

Spi klidně tam na tom tichém hřbitůvku chuchel-
ském ve stínu šumného háje, muži nešťastný, —
upřímná láska Tvých posluchačů, jež i v životě byla
Tvým štěstím jediným, bude Tebe vzpomínati věčně!

FRANT. BROULÍK

František Broulík na vítězném tažení světem umělec-
kým podrobil svému kouzelnému žezlu, čarokrásnému
to tenoru hrdinného timbru, v krátké poměrně době
všecka vynikající jeviště střední Evropy. Nastoupil
tak v říši umění pěveckého dědictví po slavných na-
šich krajanech *Ticháčkovi* a *Píškovi*, jichž jména jsou
zapsána na předním místě ve všeobecných dějinách
hudebních. Jest tomu nyní téměř jedenácte let, co Ti-
cháček ukončil dráhu divadelní a vstoupil do výsluž-
by, byv činným po třicet sedm let. Píšek pak co sla-
vený pěvec před devíti lety zemřel ve Stuttgartě, kdež
byl r. 1842 angažován *doživotně* při dvorním divadle.
Od té doby nepodařilo se žádnému našinci proniknouti

ve velkém světě pěveckém tak rychle a s tak rozhodným zdarem jako právě nyní *Broulíkovi*, jenž v mladistvém věku vznáší se již na oné výši slávy, k níž dostali se oba jeho předchůdci po tuhých bojích až v pozdějším mužném věku...

Než i *Broulík* neměl vždy na růžích ustláno; ač přírodou byl velmi štědře nadán dary převzácnými, přec musil zápasiti s mnohým protivenstvím a přemáhati nejednu překážku, než dorazil k cíli kýženému. Narodil se v Ústí nad Orlicí r. 1852 z rodičů chudých — a tím už řečeno vše: ze stísněných poměrů nelze dostat se bez boje. Však dobrého muzikanta ještě nikdy dobré nebe neopustilo. Záhy se probudivší znamenité vlohy jeho k hudbě přiměly místního učitele k tomu, že pilněji si všímal hochu nadaného. Učil ho především hře na housle; když pak zpozoroval u něho zvučný soprán, snažil se rozumným návodem tak dalece jej vycvičiti, aby mu svěřiti mohl menší sólička v kostele. Když pak ředitel kůru minoritského kláštera brněnského, jako každoročně na podzim, zavítal do Ústí, aby tu naverboval schopné vokalisty, byl *Broulík* se svým zvonivým sopránkem prvním mezi angažovanými. A tak se dostal *Broulík* do Brna na první svou „uměleckou štaci“, kdež co vokalista zároveň studoval na tamějším gymnasiu. Co čtrnáctiletý hoch vystoupil po prve na jevišti brněnském v kostelní scéně v Meyerbeerově *Proroku* v úloze ministranta, tedy právě v oné opeře, v níž opět po čtrnácti letech v partii titulního hrdiny slavil pravé triumfy ve Vídni, Mnichově a v Lipsku! —

Velký ten skok snadno se napíše, však neskutčno prožije. Mladému *Broulíkovi* co vokalistovi vesele sice se zpívalo i studovalo; však náhle objevil se nad ubohou jeho hlavou Damoklův meč v podobě „mutace“; meč dopadl, jeho krásný a zvučný soprán vzal za své. Co z trosek chlapeckého sopránu v pozdějším jeho věku se vyvine, ovšem nikdo netušil, prozatím nebyl co vokalista k potřebě, i propustili jej bez dlouhých okolkův.

Bylo po zpěvu, po studiích, po všem. V trudné té době vrátil se do svého rodiště a prozatím vypomáhal co písař v kanceláři ústeckého advokáta Dra Pitry. Doba mutační chýlila se ku konci, hlas Broulíkův bral na se určitější tvar: tenorová poloha i barva byly patrné. Vtom zavítal do města na prázdniny rodák ústecký, výborný náš tenor i učitel zpěvu *Lukes*, poznal mladého pěvce a ujal se ho vpravdě otcovsky: — aby mohl žít v Praze, zaopatřil mu místo v kanceláři Dra Linharta, mocného tehdá kritika hudebního, a přijal jej do svého operního ústavu. Po tří letech pilných studií vystoupil mladý pěvec r. 1878 na našem zemském jevišti v „Martě“ co Lyonel a v titulní úloze „Stradelly“, načež byl angažován na tři leta. Obor, který mu zde byl vykázan, nepostačoval však jeho snahám, takže po roce vystoupil ze svazku českého divadla a odešel do Štětína, kdež svěřen mu obor prvních úloh, i vynikl tou měrou, že vkrátce stal se nejoblíbenějším členem tamějšího jeviště. Pověst jeho rostla tak rychle, že ke každému jeho vystoupení přijel nějaký ředitel nebo kapelník, by jej získali pro svá divadla. Šťastný pěvec dal přednost divadlu lipskému; sotva však podepsal smlouvu, překvapilo jej vybídnutí ředitelstva c. k. dvorní opery vídeňské k pohostinským hrám. Pro tu dobu byl sice Broulík stále vázán na Lipsko, však prázdnin svých použil vždy k pohostinským hrám, k nimž zevšad byl zván. Především představil se ve Vídni, kdež jako Raoul v „Hugenotech“ tak se zalíbil, že pevně byl angažován na dobu pěti let. Nato ještě zpíval pohostinsku v Mnichově, ve Výmaru, Magdeburku, Saské Kamenici, Frankobrodu a v jiných městech.

Právě v těchto dnech vypršela jeho smlouva s lipským divadlem, a počátkem srpna nastoupí svou činnost na jevišti dvorního divadla ve Vídni v operách *Vilém Tell* a *Postilion z Lonjumeau*. V nynějším tom měsíčním intervalu navštívil nás slavený už krajan náš, i vystoupí v řadě pohostinských her, v nichž

partie vzácnou pílí nastudoval v mateřském jazyku. Naše obecenstvo ostatně již seznalo z prvního jeho zde výstupu ve dnech slavnosti svatojanské v Akademii českých žurnalistův a ve dvou představeních na jevišti našem, jak ohromný pokrok Broulík učinil. Nynější jeho hry v českém divadle budou pro něj zajisté řadou skvělých triumfů. Známy výrok intendanta dvorní opery vídeňské barona Hoffmanna, že „Broulík jest tou dobou prvním tenoristou na divadlech německých a vůbec evropských“, rádi podpisujeme; jeť hlas jeho neobyčejného objemu až k vysokému *Cis*, síly a krásy takové, že jemu jedinému mezi pěvci nynějšími jest možno zpívati velké partie, jako jsou Raoul, Arnold a Prorok, v originálním znění.

Dle všeho možno říci, že Broulík jest umělcem dokonalým, jenž poslušen jsa hlasu srdce svého stal se tak miláčkem uměny hudební. Kdo váhá přes vše to, že o svých vlohách jest přesvědčen, svěřiti se v ochranou náruč svaté uměny, není jí hoden. Jen odvážlivým a vytrvalým štěstí přeje!

Broulík jest upřímný Čech, hlásí se vždy s hrdostí k původu svému a šťasten je v středu našem. Kéž bychom jej později pevnějšími svazky připoutati mohli k domácímu ústavu uměleckému!

MICHAEL DIMITRIJEVIČ SKOBELEV

Tak jeden po druhém
z hrdin nám se ztrácí
jako v podjeseni
z háje tažní ptáci...

Z teplého jihu od čerstvé mohyly G. Garibaldiho do matičky Moskvy pod severním nebem jediného jen kroku potřebovala ledová smrt, aby vyvolila si nej-

krásnější květ, nejslavnějšího bohatýra ruského za oběť své říše neobsáhlé. Generál *Michael Dimitrijevič Skobelev* náhle umřel. Na věky už rozloučilo se s vámi, chrabří plukové širošíře říše slovanské, to srdce bujaré, ta duše věčně mladá, jížto obdivoval se celý svět, ať už v lásce, ať v závisti. Navždy už odešel ten mladý, a přec tak slavný bojar, ten orel smělý, jenž přelétal stepi ruské, jenž od pustin Persie přes Kavkaz až k Balkánu zalétal, aby klestil cestu velikému národu slovanskému, konaje divy hrdinství a vytrvalosti, o nichž jako o dávných předcích rekovných pějou guslaři a činí tak nesmrtelným jméno Skobeleva, toho nejnovějšího Žižky ruského, druhého Suvorova.

Den 7. července 1882 zůstane věčně bolnou upomínkou pro zpěvy ruské, pro celou ruskou, pro celou slovanskou vlast, a od Balkánu až za Urál a k ledovcům Sibíře jediný vane ston nad smrtí nejlepšího junáka. Není už toho nejstatečnějšího atamana, jenž tisíckrát vyzýval v báječné odvaze své smrt v bitvách, k nimž kráčival směle jako k rozkoším, jenž u Plevna, na Šipce a u Gjok-Tepe neohroženě se hnál v čele svých pluků mezi soptící pušky, děla i bodáky, — zhasnul již ten hrdina, jenž v *sedmdesáti* bitvách bojoval za vlast i právo a lidskost, vždy bez úrazu nejmenšího, takže nejen ruští vojínové, než i Turci věřili pověsti, že neranitelným je Skobelev, ten „bílý jenerál“, jak jej Turci dle pláště jeho nazývali.

Dnes od paláce carova až po nejchudší chýšku ruského mužíka leskne se slza bolu nad ztrátou bojara, jakých nepovstává v každém pokolení.

Sedmdesát bitev prodělal Skobelev, jednu nebezpečnější než druhou, a silný asi svazek bude obsahovati jeho životopis. Nám nezbyvá na vše místa. Pokužíme jen na jedno k posouzení povahy Skobelevovy.

Bylo to 11. září 1878, když Skobelev zmocnil se důležité reduty Dubnické před Plevnem, obětovav *polovici* svého vojska. Do ohně děl tureckých hnané pluky

počínaly už couvati, když jednalo se o dobytí druhé reduty, Krušinské. „Co to, děti?!“ zahřmí Skobelev, „pluk vpřed! Za mnou!“ a s tasenou šavlí vrhá se v boj a příkladem jeho nadšené vojsko řítí se za ním. Granát turecký přerazil Skobelevu šavli v půli, a právě, an přeskakuje příkop, klesá pod ním kůň, střelen ranou z blízkých redut tureckých. Skobelev vylezá z příkopu a zoufale žene se pěšky vpřed, až stane na vrcholku opevnění tureckých. Reduta Krušinská vzata a Skobelev s lidem svým utábořil se v ní. Uniforma jeho byla roztrhána, poblácena, krví ztřísněna, šavle přeražena, kříž svatojirský na prsou zkroucen a zohýbán, tvář pokryta dýmem a čoudem prachovým, — ale to srdce junácké bylo celé, neporušené.

Skobelev byl vojín rekovný, vojín od vojska milovaný, ač po válkách netoužil. „Nenávidím válek!“ praví, „na mou čest, válka jest mi hnusna. Jedena-dvacet tisíc mužů padlo pod mým velením v jediné výpravě — a já bych chtěl docílití raději pravdou, čeho jiní se domáhají válkou!“ — „Mé srdce křečovitě a bolestně se svírá!“ — tesknil hrdina ten v Moskvě při pověstné sklenici vody, „ale velkou útěchou mi je a bude moje víra nezvratná v mohutnost dějinného poslání ruského národa.“

Teprv 38 let stár!

JAN L. LUKES

Jan L. Lukes náleží k nejinteresantnějším hlavám domácí galerie hudební, jest to typ určitý, charakteristický, jenž důležitou hrál úlohu v dobách našeho probuzení co „pěvec národní“, jak tehdá všeobecně byl zván po vlastech československých pro mistrný přednes našich čarokrásných písní národních. On první mezi pěveckými silami porozuměl dokonale zvlášt-

nímu melodickému i rytmickému rázu hudebních tvarů ducha československého, a jako dovedl v malém rámci jednoduché písně národní vykouzlit dokonalým přednesem vždy obrázek celistvý určité nálady, tak později co pěvec dramatický v národních našich operách vytvořil v pěveckém i hereckém ohledu vzorné postavy ve všem pravdivé, duchu národnímu přiměřené a tím vždy působivé. Ve směru tom prvý znamenitý výkon podal v první české opeře, ve Škroupově Dráteníku, později pak vytvořil postavu Jeníka v Smetanově Prodané nevěstě, v této nejčestější naší opeře, a z jiných slovanských oper dlužno jmenovati hlavně Glinkovu originální práci dramatickou Ruslan a Ludmila, v níž národního pěvce Fina znázornil způsobem nepřekonatelným. Málokterý pěvec mohl se honositi takovou všestranností jako Lukes; se stejnou mistrností přednášel prostý popěvek národní, arii koncertní, jakož prováděl s neobyčejnou důkladností partie dramatické i v duchovním i ve světském dramatu, oratoriu i opeře; však ačkoli v lyrickém zpěvu mistrem byl, přec vlastně z pravého povolání byl pěvcem dramatickým; jeho neobyčejně živá povaha vedla ho vždy k dramatickému pojetí a podání: při jeho přednášce lyrických zpěvů snadno bylo znamenati dramatický nádech, avšak přirozený takt a vybroušený vkus jeho nedal mu meze pravdy přestoupiti.

Tím jsme charakterisovali Lukese co pěvce, jako sílu výkonnou. Nežli promluvíme o něm co o pedagogu v oboru pěveckého umění vynikajícím, tedy o *nynější* jeho činnosti ve službách umění, dlužno ještě pro doplnění obrazu učiniti zmínku o některých důležitých momentech života jeho.

V nedávno na tomto místě uveřejněném životopisku slaveného tenoristy Broulíka, žáka Lukesova, zmínili jsme se již, že náš mistr zpěvu narodil se 22. listopadu r. 1824 také v Oustí nad Orlicí a že celý směr vychování obou pěvců byl podobný i v podrobnostech. Jako později jeho žák, byl také Lukes ve svém mládí voka-

listou v klášteře brněnském, kdež přátelskou láskou přilnul k Vojáčkovi, nynějšímu kapelníku carské opery petrohradské. O prázdninách pravidelně navštěvoval Vojáčkovo rodiště, Vsetín na Moravě, odkudž jednou zašel až do trenčanské stolice. Zde zalíbila se mu zvláštní melodika nářečí slovenského tak, že pouště se s lidem pilně do hovoru, výtečným svým sluchem hudebním záhy postihl akcent nářečí měrou překvapující. Ovšem tehdá netušil, jak mu později na jeho dráze umělecké bude slovenčina na prospěch. Škroupova Dráteníka v titulní úloze nemohl žádný tehdejší pěvec pro neznalost nářečí přivésti k platnosti úplné. Vtom objevil se Lukes a byl tak znamenitým „dráteníkem“, že teprve za jeho působení opera ta, jak se říká, „plnila domy“. O tehdejší nadšení obecnstva teď si už ani neumíme učiniti náležitého pojmu; i chladný jinak Mikovec napsal o tomto výkonu Lukesovu, že zpěv, hra i próza stály na stejné výši obdivuhodné dokonalosti.

Z Brna odešel mladý Lukes do Vídně, kdež studoval práva, však prozaický ten suchopar paragrafů záhy ho vehnal v náruč vlastnímu jeho povolání pěveckému. Studoval pilně u nejpřednějších mistrů a po prvé vystoupil s velikým úspěchem r. 1853 v Olomouci. Nato byl angažován Stögrem do Prahy, kdež co člen jediné tehdá německé opery ve vlasteneckých našich kruzích si získal jméno nejchvalnější. Touto právě dobou v *mimořádných* představeních českých proslavil se ve Škroupově Dráteníku. Nato konal umělecké cesty po všech vynikajících městech střední Evropy, vystupoval s nejlepším úspěchem pohostinsky v Královci, Vratislavi, Drážďanech a Hannoveru. Ve Vídni první vytvořil partii Tannhäusera s takým štěstím, že během 14 dnů ji musel sedmkrát zpívat. Nato působil v Bruselu, v Norimberce a Budapešti. Po válce r. 1866 povolán byl Lukes znova do Prahy, tentokrát však již na ústav náš domácí, na jeviště divadla Prozatímního, kdež pro repertoár slovanský

stal se silou neocenitelnou. Když pak přičiněním mistra Smetany zařízena byla při našem divadle škola operní, stal se při ní Lukes učitelem zpěvu, a po jejím zrušení zařídil si ústav vlastní, jež od té doby vede s úspěchem stále rostoucím, jak znova v těchto dnech se osvědčilo ve výročních zkouškách čtených jeho žákův.

První podobiznu Lukesovu vydala vídeňská Slovanská beseda, a zajímavou jest, že to byl básník Furch, jenž pod ní napsal významná slova: „Kdo má písně jako my, kdo je zpívá jako Ty?“ A že těší se Lukes podnes neobmezené důvěře a oblibě v kruzích hudebních, zjevno nejlépe z toho, že již po patnácte let rok co rok jest jednohlasně volen předsedou zdejší blahodárně působící Jednoty hudebních umělců.

JAN SOUKOP

„Ačkoliv mi nebylo přáno vydobýti si neobyčejných zásluh o národ náš, jako mnohým jiným, a tudíž té pocty nezasluhuji, kterou mi tak šetrně nabízeti ráčíte, přece hotov jsem přání Vašemu vyhověti, maje na zřeteli povzbuzení pokolení mladšího, aby každý dle své hřivny, byť i sebeskrovnější, pracoval na oslavu vlasti své.“

Tak píše Jan Soukop, skromný a tichý ten pracovník na národa roli dědičné, redaktorovi našeho listu, když zvěděl, že podobizna jeho má býti přinešena v čele Humoristických listů. Tichý a skromný je duch jeho, tiché a skromné, ač ne skrovné, jsou i jeho práce literární a národní.

Narozen 10. května 1826 v Třebíči, nastoupil první svá studia na piaristickém gymnasiu v Mor. Třebové, kdež mu bylo těžce zápasiti s tehdejšími poměry, kde po způsobu novoplozence Schulvereinu vtloukala se českým žákům od nejútlejšího už mládí řeč jim ne-

známá, — samospasitelná němčina. Teprve po ukončení gymnasia jal se Jan Soukop v brněnském semináři soukromě pilně nahražovati, čeho mu cizinská škola nepopřála, a s několika soudruhy čítával v zákoutí Pražské noviny, Květy, Včelu a jiné spisy vlastenecké. V druhém roce alumnátu pokusil se Soukop o první českou báseň příležitostnou a brzy potom vymohl s Orlem svolení, by čeští alumnové zkušební kázání také *česky* konati směli, což předtím výhradně v němčině se dělo.

Když r. 1849 byl vysvěcen, kaplanoval kratičký jen čas v Letovicích, odkudž přesazen byl do Sloupu, jehož okolí se svými světoznámými jeskyněmi působilo naň tak mocně, že odhodlal se ku zpracování oblíbené národní pověsti moravské: Macocha. Zároveň se Soukopem přestěhovaly se do Sloupu i české knihy a noviny, takže brzy farnost jeho měla podobu velkého spolku čtenářského.

Ze Sloupu pak přesídlil se do Lipovce r. 1868, kde pobyl tři leta. Zván byl tehdáž vůbec „novinářem a písničkářem“, a neměl-li u příchodu svém do Lipovce tolik přátel co prstů na ruce, neměl při odchodu zase tolik nepřátel. R. 1871 nastoupil faru v Doubravici u Rájce, kde dlí až podnes v lásce a vážnosti nejen svých osadníků, než i dalekých krajanů. A celé okolí Sloupu tak mu na mysli utkvělo, že všecky téměř spisy Soukopovy jsou protkány líčením krás tamějších. Neboť vedle pověsti Macochy vydal Soukop i důkladný a vzletný popis Obrazů přírodních z okolí sloupského, jež pro krásu divů, kde příroda sestersky se pojí s uměním, zove *Moravským Švýcarskem*. A jinak ani nemohl Soukop kraj ten nazvati, kde hned u Sloupu otvírá se brána k světoznámé říši podzemní, jež podobna báječnému Labyrintu z dávnověku a v níž divná srdcem zavane nám slast, když procházíme křížem v kříž ty nesčetné a zdánlivě nekonečné chodby podzemní a prapodivná sklepení obrovského paláce přírodního. Úžas pak dostoupí vrchole, když

před námi v nitru zemském objeví se rozsáhlá řeka, téměř na sto sáhů hluboká, kterou živí množství potůčků a jejíž odtok co silný proud říčky Punkvy z dalekých skal se vynořuje a pomáhá hnáti už při vzniku svém ty největší železárny moravské. Mnoho můžeš vidět v Alpách nebetyčných, ale žádný z těch horských velikánů, málokterý z divů přírody dovede srdce tvé tak dojmouti jako propast Macocha, jako Sloupské jeskyně. „Žádné pero nedovede vylíčiti“ — tak končí Jan Soukop svůj rozkošný popis — „velkolepé to divadlo tak, jak tuto se objevuje. Všem přátelům přírody radíme: *Přijď a viz!*“

A my „přijdem, abychom spatřili! Přijdeme!“ Toť ozvěna srdcí našich dnes. Neboť ty chrabré naše děti — bujaří „Sokolíci“ — chystají výlet velikolepý, jenž ponuknutím Sokola kolínského má se odbývati už za týden do těch nejpůvabnějších krajin Moravy, do okolí Sloupu, aby splatila se bratřím Moravanům nedávná jich návštěva matičky Prahy. A první divů těch líčitel, Jan Soukop, bude zajisté všem ochotným a dobrým rádcem i průvodcem.

PETR ILJIČ ČAJKOVSKÝ

Petr Iljič Čajkovský, jehož velkou zpěvohru Pannu Orleánskou jsme v těchto dnech s našeho jeviště slyšeli, náleží v řadu oněch vynikajících skladatelů, kteří teprve v zralejším věku vrhli se ve svůdnou náruč božské uměny hudební. Kolébka jeho stála v divoké krajině pod Urálem, kdež r. 1840 spatřil světlo světa. Jeho otec byl co majitel dolů příliš zaměstnán hledáním pozemských drahokamův a kovů, než aby tušiti mohl, jaký vzácný drahokam vězí v hudební duši švarného synka; také snad nebyl po ruce žádný kantor, jehož bystrozraku zpravidla nikdy neujde talent

hudební, a takž byl mladý Čajkovský poslán do Petrohradu na studie zcela prozaické. Odbyv konečně i práva, vstoupil do služby státní. A hle, k čemu někdy také ten dusný kancelářský vzduch není dobrý: v duši Čajkovského probudil náhle dřímajícího genia hudebního! Mladý právník byl pojednou jako vyměněn; místo paragrafů viděl před sebou samé houslové klíče, a černé i bílé noty kývaly naň svými tajemnými hlávkami tak dlouho a tak lákavě, až konečně jednoho krásného dne mrštil zamotaným fasciklem pod stůl a zaměřil rovnou cestou do Petrohradu — tentokráte však za tím účelem, aby úplně se oddal studiím hudebním.

A měl štěstí. Proslavený Antonín Rubinstein právě tou dobou na vyzvání carovo zařizoval v hlavním městě ruském konservatoř hudby, i uvítal dvaadvacetiletého nadšence s otevřenou náručí. Zde pak rozvíjely se hudební jeho vlohy s tak úžasnou rychlostí, že již po tří letech absolvoval s vyznamenáním konservatoř a poctěn byl diplomem „svobodného umělce“.

Dnes tu stojí Čajkovský jako nejznamenitější a nejoriginálnější ze soudobých skladatelů ruských. Nejruštější není; neboť v ohledu tom slavní jeho předchůdci v hudební ruské literatuře, Glinka i Šerov, překonávají ho právě tím zřejmým osvědčováním svého ducha národního v ryze ruských tvarech hudebních, kdežto Čajkovský za příkladem svého učitele Rubinsteina tíhne více k Západu, ačkoliv ani v cizí látce nezapírá nikdy ruskou povahu, což právě všem jeho pracím dodává lesku zvláštní, na Západě neobvyklé původnosti.

U nás zalíbil se dosud hlavně svými roztomilými písněmi, smyčcovými kvartety, předehrou k Shakespearově tragedii lásky Romeo a Julie a symfonickou básní Bouře, obrazem ilustrujícím hudebně hlavní momenty dramatu téhož autora, — tedy skladbami, přednášenými s koncertního podia. Tentokráte však seznali jsme ho i s operního jeviště co skladatele smělé fantasie a neobyčejného vzdělání.

V oboru instrumentální hudby jde Čajkovský s novoromantiky, v oboru vokální hudby, hlavně v opeře, drží rozumný střed mezi starší, už osvědčenou formou operní a moderním nyní dramatem hudebním. Není to úkazem nahodilým, že stanovisko to jest společno všem vynikajícím skladatelům slovanským, pokud se týče tvoření operního. Zda doufati možno v šťastný výsledek na cestě té? Analogický zjev ze starší doby praví, že trochu té naděje smíme mít. Tehdá strany Picciniho a Glucka, směr čistě hudební a ostře dramatický, stály proti sobě v krutých půtkách. Přišel Mozart a zaujal — hlavně ve svém Donu Juanu — zlatý střed mezi oběma spornými stranami tím, že v jedné ruce uměl spojití vynikající vlastnosti obou směrů. A ejhle: tatáž stará epocha opakuje se téměř doslovně i v umění moderním, jenže novější Piccini jmenuje se Meyerbeer a nynější Gluck se zove Wagner; na jedné straně pošimrávání ucha smyslnou melodií, na druhé přehnaná pravdivost výrazu dramatického. Což aby tak budoucí prostředník obou těch směrů nynějších, ten skutečný *Mozart doby příští, měl jmeno slovanské?* Bylo by to tak krásné, že by člověk do té doby ze samé zvědavosti věru i na smrt chtěl zapomenout!...

FRANTIŠEK KŘIŽÍK

Elektrické světlo! Zdaž je druhého předmětu technického, který by u větší míře — neb aspoň stejnou silou vábil pozornost veškerého obecnstva? A hledí-li také české obecnstvo s účastenstvím a napnutím na vývin znamenitého toho vynálezu devatenáctého století, stává se to s hrdým vědomím, že nečetný a hmotně chudý národ náš nezůstal pozadu v tomto závodění o palmu pokroku, že i on přispěl hřivnou svojí k velkému ka-

pitálu lidských vymožeností na poli vynálezů elektrických. Muž pak, jemuž děkuje národ náš za hrdé toto vědomí, je *František Křižík*, syn rodičů chudých, jako většina vynikajících Čechův.

Narodiv se r. 1847 v Plánici (v kraji plzeňském) a odbyv studia reálná v Klatovech i Praze, našel záhy příležitost v továrně Kaufmannově, aby nabyl prakticky oné znalosti elektrických přístrojů, která stala se později jemu — i nám — tak prospěšnou. Vzdor velkým obtížím hmotným dovedl toho však Křižík též, aby co mimořádný posluchač dovršil vzdělání své na pražské polytechnice. Slouživ u různých drah a nabyv tu hojných zkušeností v technice telegrafní, zůstal konečně trvale u dráhy plzeňsko-březenské, kde již po 10 let jest inženýrem telegrafním.

První jeho vynálezy spadaly do oboru *elektrických signálů železničních*, oboru to pro bezpečnost vozby železniční veledůležitého.

Elektrické světlo spatřil Křižík po prvé roku 1878 na velké výstavě pařížské, i jest zajisté charakteristickým znamením pro jeho důmysl konstruktivní, že již po tří letech — na výstavě elektrické rovněž v Paříži odbývané — sám byl poctěn *zlatou medailí* za vynalezenou jím elektrickou lampu. Popisovati tuto lampu Křižíkovu — neb jak v technickém světě mimočeském se nazývá: „lampu *plzeňskou*“ — ovšem nebudeme, ale řekneme aspoň, že největší zásluha vynálezce záleží v *jednoduchosti* prostředků, jimiž docílil zlepšení velmi značného. Konstrukce důmyslná zřídka bývá složitá.

Lampa Křižíkova jest nyní známa i ceněna po celém světě: v Evropě tak dobře jako v Americe, Australii, Asii i Africe. Nejplatnějším důkazem praktické ceny její jest však to, že „kramářští“ Angličané utvořili zvláštní akciovou společnost s kapitálem *tří milionů*, která sobě výhradní právo k zužitkování Křižíkova vynálezu na celém světě zakoupila za 310.000 zl. O sumu tu dělí se ovšem náš Křižík s p. Piettem,

který poskytnutím potřebné podpory hmotné vynálezu Křižíkově umožnil první krok do světa.

Že Křižík ani při záležitostech obchodních nezapomněl na zájmy vlastenecké, to dokázal co nejplatněji tím, že anglické společnosti uložil za podmínku, aby při zavedení elektrického osvětlení v Národním divadle — dojde-li na ně — nebrala obvyklého jinak honoráře patentního. Jaké by to osvětlení bylo, uvidíme snad už brzy z elektrického osvětlení na zkoušku, jaké prý už se chystá v Prozatímním našem divadle.

Jak i spoluobčané Křižíkovi jeho vědomostí technických i administrativních sobě váží, patrně z toho, že obchodní komora plzeňská navrhla ho za člena do nové „železniční rady“ a do komise radící se o reorganizaci pohraniční stráže.

Dvě vady má však Křižík přece, a to vady velmi podstatné: *není „obchodníkem“*, a *je příliš skromný*, — jedním slovem: *je Čech*.

FRANTIŠEK TURINSKÝ

Naše studující mládež vyznamenala se o letošních prázdninách velice. V této době, když tolik a tak těžkých ran na nás dopadá, pohlížíme na její duchovní činnost národní se zdvojeným potěšením. Z letošní vlastenecké horlivosti bujarého studentstva českého čerpáme bezpečnou naději, že přece opět brzy nám nadejdou radostnější časy!... Studenti naši věnovali se o letošních prázdninách svým národním úkolům s veškerým šlechetným zápalem myslí mladistvé a konali vlasteneckou povinnost s takovým důrazem a zdarem, jaký bychom velmi rádi viděli zase už i v jiných, zejména politických kruzích naší společnosti. Vlast česká blaze rozechvěla se letos přítomností svěžího ducha studentského na veškerém prostranství svém.

Měsíce červenec a srpen naplněny jsou letos krásnými skutky vlastenecké zanícenosti a věrnosti z tábora naší dospívající inteligence, která tenkrát skvěle dokázala, že jest sobě dokonale vědoma, k jakým velikým úkolům v národě už nyní povolána jest a jaká práce na ni v budoucnosti čeká. Svěží zdravý duch zavanul letos po všech končinách české vlasti, jakmile naše mladé národní vojsko, naši bodří junáci středních a vysokých škol po nich se roztábořili. Občanstvo naše uvítalo je všude s otevřenou náručí i s otevřeným srdcem a roznítilo se plodným ohněm jejich mladosti a vlastenecké lásky. Kraje české všechny letos omladly pod kouzelným vlivem našeho studentstva, které si rozdělilo národní práci svou velmi důmyslně.

Krajinské spolky studentstva českého osvědčily letos svou výtečnou hodnotu; bez nich stěží by bylo bývalo možno, co letos ve službě národa mladé pokolení vzdělanstva našeho vykonalo. Myšlenka *Ústřední matice školské*, této nejnovější hradby naší národnosti proti záhladným útokům nenasytného cizáctva, rozšířená nadšenými hlasateli po veškeré vlasti až do nejodlehlejších údolí a strání, nalezla všude upřímných přívržencův, činných obrancův a obětavých přátel. Zábavy studentské byly u nás letos naskrze posvěceny touto velebnou ideou národní a potkaly se všude se skvělým zdarem hmotným a mravním. Ústřední matice školská stala se letošním přičiněním českého studentstva nejúsilovněji a nejštedřeji pěstovaným článkem národních našich starostí a potřeb.

Vedle ní věnována byla o těchto prázdninách činnost studujících jinochův *oslavě vynikajících synův národa* z dob dávno a nedávno minulých. Velice radostno a potěšitelno jest, když v mysli mladistvé kvete láska a kotví úcta k mužům, na jichžto životě, práci, útrapách a vítězství spočívá rozvoj celého národa. Česká mládež studující v té stránce vždycky vynikala; letos pak přimnožila i zde své horlivosti. Jindy dostavovala se četně, když k oslavě některého z našich

drahých zesnulých pozvána byla; letos postavila se v čelo a pořádá slavnosti na počest i památku předních ozdob národa sama.

Pěkná řada významných takových slavností díkův a úcty vyšla letos z podnětu jejího: na severu i na jihu, na východu i západu Čech zahlaholily letos mladistvé plesy kolem pomníkův, obrazův a památních desk mužův, kteří bystrotou a silou ducha, vznětem a šlechetností srdcí, poctivostí a prací, hrdinstvím a obětavostí získali sobě nehynoucích zásluh o zachování a rozkvět jazyka českého. A řada těchto slavností, které zajisté velice přispěly k osvěžení mysli a nadějí v národě našem, blíží se nyní ku svému ukončení.

Mezi těmi, kteréž ještě letos mají se provésti, nejbližší jest slavnost *Františka Turinského*, právě pořádaná studující mládeží v *Poděbradech*, v rodišti oslavencově (nar. 26. ledna 1797). Chvály hodno jest, že veřejné uctění *Turinského* déle se neodkládalo. Tento muž zajisté náleží k oněm, z nichž třeba vzíti sobě příklad, kdykoliv jde o věrnost vlasteneckou, o vznešenou, šlechetnou snahu, směřující k zvelebení národnosti české, kdykoliv jde o poctivé zásady občanské svobody a opravdové lidskosti, kdykoliv třeba ohlížeti se po obhájcích práva, šířitelích osvěty a buditelích národní hrdosti mezi námi!

Turinského vždy vysoce vážila sobě historie krásného písemnictví našeho, jakožto zakladatele dramatického básnictví, jakožto vzdělavatele vyššího, vpravdě uměleckého a ideálního směru v divadle, jakožto původce první, klasickým duchem provanuté tragedie české. On se svým přítelem Václ. Klim. Klicperou stojí v čele dramatických básníkův našich. Jeho *Angelina* (1821), *Pražané roku 1648* (1824) a *Virginie* (1841) jsou plodem netoliko skvěle nadaného básníka dramatického, ale i horoucí lásky k mluvě a vlasti české. Vším právem vzbudily hned po prvním svém uveřejnění nemalý obdiv všech národně vzdělaných současníkův a získaly svému původci jméno jednoho

z nejpřednějších vzdělavatelův dramatického umění domácího, slávu jednoho z nejušlechtlejších duchův českých. Jemný, velice vnímavý smysl pro krásu, lidskost a právo, vytríbený vkus umělecký, bedlivost k dokonalé formě básnické, lahoda mluvy, něžnost citův, panenská cudnost a mužná poctivost ve smýšlení i v skutcích jsou zajisté nemalými přednostmi těchto skladeb. Vlastenecká horoucnost vane z nich na všech místech.

Však tu osvědčoval Turinský netoliko ve svých spisech, nýbrž v celém soukromém i veřejném životě svém. A v tom ohledu ctíme Turinského jakožto jednoho z *nejryzejších* charakterův národních. Jakožto vrchnostenský úředník v době předbřeznové (bylť 1823—1824 aktuárem v Libochovicích; 1824—1826 justiciárem ve Vlachově Březí; 1826—1837 justiciárem v Mikulově na Moravě; 1837—1846 vrchním ve Žďáře; 1846—1850 vrchním spojených panství Libochovic a Budyně nad O.) Turinský vždy a všude pevně a odhodlaně vystupoval netoliko co Čech proti nepřátelům národnosti naší a proti odrodilcům rodné krve, nýbrž i co statečný přítel, rádce a obhájce obecného lidu proti karabáčnickým choutkám své vrchnosti a svých kolegův. V místech a krajinách, kde úřadoval, působení jeho posud velebí se co vzor lidskosti a spravedlnosti, památce jeho posud žehná se od vděčných osadníkův.

Politický program svůj co Čech nejskvěleji rozvinul a obhájil Turinský, když jmenem svým a jmenem obyvatelů panství libochovického a budyňského c. k. krajskému úřadu v Litoměřicích podal písemný *protest proti volbám do parlamentu frankfurtského*. Touto rázností v obraně státního práva českého a rakouského Turinský však sobě neposloužil. Jsa jedním z nejlepších právníkův a úředníkem nejzpůsobilejším, sotva došel toho, že po zrušení vrchnostenské pravomocnosti jmenován byl — c. k. okresním soudcem na Křivoklátě, ve kterémžto zajisté málo skvělém postavení

zůstaven byl až do své smrti (4. září 1852 ve Všeobecné nemocnici pražské; pochován jest na hřbitově poučovském u Hradce Králové) ....

Uznávající zásluhu studentův českých o slavnost Fr. Turinského v Poděbradech, připojujeme upřímné, vroucí přání, aby pro *příští veliké prázdniny* obrali za hlavní jeviště svých vlasteneckých snah a skutkův drahou naši zemi sesterskou, *Moravu*. Družná tato naše země korunní zajisté poskytuje rovněž hojných a vděčných podnětův k takým slavnostem a radovánkám, jakými letos okřály Čechy. Kéž se spojí studentstvo české s moravským, aby *příštího roku zas Morava blahostně vzrušena byla řadou svátkův národních!* Přípravy k nim třeba konati hned po prázdninách, a to důkladné i rozsáhlé. O potřebě a ovoci jejich netřeba snad teprv se rozepisovati.

Rozcházejíce se od slavností a zábav v Čechách a vracejíce se k dalším studiím do Prahy a do venkovských měst našich, studenti čeští a moravští podejtež sobě věrné pravice a provolejtež své heslo:

„Na shledanou o příštích prázdninách zas na Moravě!“

DR TOMÁŠ ČERNÝ

Volba purkmistra pražského není věci toliko místní, nýbrž všeobecně národní. Veškera vlast, celý národ s napětím vždy pohlíží, jakou hlavu si dá hlava království tohoto. Jestliť volba pražského purkmistra v troskách někdejší národní a státní svrchovanosti české jednou z nejdůležitějších, ač nikoliv naprosto neobmezených svobod, která nám zůstala. A purkmistr pražský představuje netoliko náčelníka měšťanstva pražského, nejenom předního obrance a vykonavatele takové a takové samosprávy v české veleobci,

nýbrž zároveň naznačuje, až do jaké míry jest sobě národ náš vědom svých politických práv i své státní důležitosti a jak silnou vůli měl, aby tato jeho práva a důležitost v životě praktickém se prováděla. Dle osobností, jež toho kterého času postaveny byly z vůle obecní v čelo města Prahy, můžeme souditi správněji nežli z čeho jiného, jak to v mysli nás samých té doby vypadalo, na jakém stupni bylo tenkrát naše národní a státní uvědomění a jak pevnou vůli jsme měli nepovoliti v ničem, co spravedlivě nám patří, a dobýti toho, co nespravedlivě nám se upírá.

Dle povahy pražských purkmistrův, kteří jen za posledních dvamecítma let se vystřídali, mohly by se napsati dosti pravdivé dějiny naší vlastenecké horlivosti a odhodlanosti. Seznaloť by se z nich nestejněměrné vlnění národní práce, jehož všichni současníci nebyli sobě zajisté ani vědomi. Teprve při pozorování delšího času a když vyšší a prudší vlna nad nížinu se vyzdvihne, vyniknou různosti v postupném rozvoji národního ducha.

Jsme šťastni, že takovouto prudší a vyšší vlnu na stolci purkmistrovství pražského můžeme zaznamenati právě nyní, když vůkol něho v celém ostatním politickém životě našem zavládla velmi povážlivá mlačina, když na celé téměř prostrani naší veřejnosti, která prací, snahou, životem má jen jen kypět, zalehl olympický klid a božsky-dětská důvěra, že „ňák bylo a ňák zase bude“...

Nejnovější obsazení purkmistrovství pražského uvítalo již také nejen vlastenecké a inteligentní obyvatelstvo pražské, ale i všecken, nějakého rychlejšího tempa v národní přičinlivosti, nějakého svěžejšího ruchu a vzduchu v naší domácnosti už s velikou netrpělivostí dychtivý národ jako vytoužené znamení lepších časův. Také při samé volbě zazněla na radnici pražské slova, která jsme odtamtud vždycky slyšeti chtěli, ale bohužel nikdy dříve neslyšeli.

Nově zvolený purkmistr, *Dr Tomáš Černý*, hluboce

dojat skvělým projevem obecné přízně, úcty a důvěry, pravil se zvláštním důrazem, že jest *věrný syn národa svého a upřímný i věrný přívrženec jeho přirozených a historických práv*. Věříme novému náčelníku královské veleobce české, že pronesl tato krásná a vznešená slova z hlubin svého srdce a že jim ve svém novém působení pevně a věrně dostojí. Toť jsou slova důstojná takového úřadu, jako jest purkmistrovství v hlavním městě Českého království. Tak měli by smýšleti, mluvíti a jednati všickni purkmistři v ostatních českých městech a všickni starostové v obcích českých, a v Čechách bylo by brzo lépe a veseleji. V čele zvláště hlavního města, ale také všech ostatních obcí našich není dosti být *dobrým hospodářem* a plnitelem zákonův; na těch místech nutno také býti *politikem*, a sice *dobrým politikem*. Podívejme se jen na Němce, jak oni všude obsazují místa purkmistrovská, ať už v Brně nebo v Budějovicích, ať v Liberci nebo v Litoměřicích, Teplici, Trutnově i všude jinde! Jen zkoumejme, co oni na svých purkmistrech především a hlavně vyhledávají. Pro obstarávání odborův hospodářských, pro správu nemocnic, dláždění a stříkaček mají ve službě obecné dosti jiných lidí, a my jich máme také všude dost. Ale *purkmistr zejména v Praze*, která má býti vzorem všem našim ostatním městům a vesnicím, budiž představitelem a obrancem *národní myšlenky*, znakem a heslem politických snah a tužeb, tlumočnickem a obrancem politického přesvědčení netoliko obce, v níž bydlí, ale celého národa. V tomto ohledu mají purkmistři naši, a v popředí ovšem purkmistr pražský, úkol ještě *důležitější nežli sami poslanci*. Purkmistr je v úřadě svém nepřetržitě, v působnosti své stále, kdežto oni jen občas se scházejí a pak ještě mnoho na práci nedostanou, jestliže si ji sami neudělají. Purkmistři a starostové naši mají dělati *dobrou politiku českou* po celý rok; pak také čeští poslanci budou míti — snadnější práci.

Máme pevnou naději, že nový primátor pražský

přinese s sebou tytéž vzácné vlastnosti, jimiž už po tolik let vyniká co *starosta Sokola pražského*, pro nějž zvolení *Dra Tom. Černého* za purkmistra pražského jest také nemalým vyznamenáním. Očekáváme, že také v *politické činnosti a v národních projevech* města Prahy zavládne bystrost sokolího oka a pružný vzmach sokolí peruti!

Dr Tomáš Černý narodil se dne 16. srpna 1840 v Nymburce a dostal už v rodném domě od svého otce Jana Černého, výtečného vlastence a své doby nejvzdělanějšího občana nymburského, velmi pečlivé a důkladné vychování. Akademické gymnasium pražské honosí se jím co jedním z předních odchovanců svých. Studia právnická vykonal Tomáš Černý na universitě pražské s prospěchem výborným. Povýšen dne 19. prosince 1862 na doktora veškerých práv, vstoupil do advokátní kanceláře Dra Jos. Friče. Od r. 1869 jest samostatným advokátem v Praze a ozdobou advokátského stavu v Čechách. V době herbstovské a auerspergovské krutovlády vyznamenal se Dr Tom. Černý v obhajování českých redaktorů netoliko právnickým důmyslem, ale i vlasteneckou odhodlaností. Co učinil pro pražský Sokol, zapsáno jest zlatým neshladitelným písmem v dějinách i v srdcích tohoto vlasteneckého družstva. Jindřich Fügner nemohl ani přát sobě důstojnějšího nástupce. V zastupitelstvu obce Pražské zasedá Dr Tom. Černý po mnoho let co náměstek purkmistrův a vyznačuje se netoliko všestrannou znalostí věcí obecních, péčí o dobro a čest hlavního města, ale též *příkladnou nezištností*. Jest to vzor občana a Čecha a bude zajisté také vzorem purkmistra pražského.

Brixenský osud prvního žurnalisty českého, trpitele Karla Borovského, byl málo lákavým, aby následovníky volal na pole české veřejnosti. Kdokoli hledal pokojnou existenci — nerci-li kdo hledali jmění, oficielní „čest“, hodnosti a úřady —, tomu musil býti Havlíček Borovský zrovna výstrahou: na poli žurnalistu dobýti bylo lze v nejlepším případě jen tragické slávy, věnce, jehož imortely vykvětly z utrpení. Kdož se tedy v dobách let padesátých a šedesátých odhodlali věnovati se publicistice, ty vedly ideály povznesené nad všední vlnobití, ti narodili se s povoláním svým, jako básník, s nímžto za nynějšího rozvoje kultury žurnalista vědomý sobě vzneseného úkolu svého beztoho se dělí o poslání, kteréž za starších dob jen lyře pěvcův připadalo. Mezi těmito povolányými žurnalisty z let šedesátých byl i *Václav Nedoma*, muž, jehož jméno u veřejnosti české dosud naproti zásluhám jeho velikým o národní naši věc nepoměrně málo známo jest.

Přes dvacet let zasahá Václav Nedoma působností svou v rozvoj národního života našeho. Ale působnost žurnalisty za našich poměrů nedochází pravého ocenění, práci jednotlivce tu veřejnost nevidí, žurnál prezentuje se veřejnosti jako morální osoba. Mimo to všecek výsledek každodenní duševní práce žurnalisty už nazítří stává se statkem veřejným, jež si každý přivlastní, z něhož každý ve svůj prospěch těžiti může. Co jiný vyrobí, vytvoří, smyslí, zůstává jemu, jeho jménu, jeho slávě: básníkovi jeho poesie, architektu jeho budova, učenci jeho spis vědecký; ale myšlenka žurnalisty letí světem, nadchne, povzbouzí, tvoří, plodí na tisícových místech, v tisícových srdcích, a nikdo — byť i v službách té myšlenky vítězné — není si toho vědom, kde se vzala, a účinek její nikdo nepřipíše za zásluhu neznámého autora jejího. Koli-

kráte zahýbal Václav Nedoma za tu dlouhou působnost svou žurnalistickou českým světem, kolikráte rozohnil mysle a srdce Čechův pro ideály naše národní, naše tužby a přání, jak často zněla slova jeho mocně po vší zemi k obraně našich práv a k odražení útoků nepřátelských?! Nesčetněkráté — — a Nedoma stál v pozadí, skromný žurnalista, jenž vykonal svou povinnost, k níž služby národa jej povolaly a z kteréž odpovídati mu bylo — — státnímu návladnímu a trestním soudům. Věru nevděčný, protiv plný, krutý osud, osud žurnalisty českého v dobách Schmerlingových, Auerspergových, Herbstových! Svaté nadšení žurnalisty, jeho cit povinnosti národní, povznesený vysoko nad jakoukoli výčitku svědomí, ty měnily se, sotvaže perem zřejmými se staly, — v zločiny! Nedoma zklamání takového zažil nesčetněkráté. Počal žurnalistickou kariéru svou zrovna ve chvíli, v kteréž Schmerling ve Vídni únorovými patenty svými r. 1861 oblažil národy rakouské. Od založení časopisu Politiky stal se přední silou v redakci toho listu a byl zároveň zodpovědným redaktorem jeho, postavení, kteréž znamenalo za Schmerlinga věčný spor s policií a soudy. Ještě hůře bylo za Herbstu, za kteréhožto ministerstva unikl dlouholetému žaláři jen útekem do Paříže, kdež po dvě leta pobyl a do pařížských listů o rakouských a zvláště českých záležitostech zprávy podával, jež ve Francii rozšiřovaly sympatie k našemu národu. Byl in contumaciam odsouzen do žaláře na dobu pěti let. Amnestie za Potockého dovolila mu opět se vrátiti. Po Hohenwartovi nastala pak za Auersperga II. ona krutá persekuce všeho národního hnutí českého, a porotou v Chebu delegovanou odsouzen byl Nedoma jako redaktor Politiky do žaláře na dobu devíti měsíců, jež strávil ve vězení chebském, načež po dobu jednoho roku řídil jako hlavní redaktor vídeňský list Wanderer, kterýž byl majetkem českého družstva a proslul výborností svou.

Každý ví, co znamenají v novější historii české jména Schmerling, Herbst i Auersperg a jaký úkol připadal zodpovědnému redaktoru opozičního listu, kterýž byl jakoby stálý rukojmě národa za všecko veřejné konání jeho, pokud v časopisectvu o něm byla řeč. *Není v Evropě, a pokud nám známo, na celém světě žurnalisty, kterýž by v nejpoctivější službě svého národa býval tolikráte poháněn a vyslýchán policií a soudy trestními jako Václav Nedoma. Několik set obšílek podepsal za dobu žurnalistického povolání svého.* Ku konci neblahého regimentu Auerspergova onemocněl Nedoma povážlivě a po dvě leta prodléval v Houšce v stavu chorobném. Bohudík zotavil se opět a převzal pak vedení listu Politik, jehož od těch dob jest duší. Dopřáno mu za poslední doby bez oněch protivenství, kteráž stíhala po celou dřívější dobu působnost jeho žurnalistickou, trvati ve službách národa. Avšak kdož ví, na jak dlouho potrvá to nynější příměří naše s vládou vídeňskou, půjde-li to tak dále, jak to chodí. Nuž vypukne-li nový boj, hetman kozácký, otužilý v boji jako málo jiných, bude zase státi na svém místě!

Václav Nedoma narodil se dne 28. září 1836 v Michu v Tábořsku, kdež otec jeho byl hospodářem. Odbyl s výtečným prospěchem studia v Jindřichovu Hradci, načež věnoval se studiím práv na universitě pražské, jež dokončil r. 1861. Pěstoval tu zvláště vědy politické a národní hospodářství, v kterýchž oborech získal si bohaté vědomosti. Již od r. 1860 vystupoval různými pracemi žurnalistickými v časopisech pražských a vstoupil do redakce Politiky, když tato v září r. 1862 byla založena. Působnost jeho u tohoto listu vylíčili jsme výše. Roku 1880 zvolen Nedoma poslancem na sněm český za okresy venkovských obcí na Pelhřimovsku a od r. 1881 jest předsedou Spolku českých žurnalistů.

„Ejhle apoštol!“ zvolal papež u přítomnosti nejvyšších hodnostářův církevních, vida do shromáždění vstupovati djakovského biskupa Jos. Jiř. *Strossmayera*, i vyšel mu vstříc a objal ho srdečně. Měť té chvíle na mysli zajisté všechny veliké zásluhy, kteréž *Strossmayer* ve svém biskupském úřadě o rozkvět *církve* byl sobě získal.

„Ejhle apoštol!“ Tak pozdravujem i my, národ chorvatsko-srbský a všecken slovanský svět velikého rodáka osijeckého, pohlížejíce na všechny skutky, jež vykonal na rozkvět a ozdobu svého vlastního *národa*. Zejmena my Čechové v Čechách a na Moravě jsme oslněni a okouzleni duchovní velikostí a lidskou výší biskupa djakovského, nemohouce ve svých zkušenostech tisíciletých, ve vlastní domácnosti nalézti, koho bychom s ním jenom zdáli porovnali, — nemajíce nikoho, ježž bychom sobě při jmeně *Strossmayer* jenom sebeslaběji připamatovati mohli. Závidíme a zároveň blahořečíme bratřím chorvatským, že nebe jim seslalo tohoto muže, jenž duchovní vznešeností svou nedostižně vyniká nad veškerou společnost svého stavu a jako božské slunce ozařuje, otepluje, k životu a květu přivádí svůj národ. Evropa zná a má *toliko jediného* *Strossmayera*, a ten vzešel ve Slovanstvu!

Skláníme před ním v hluboké, srdečné úctě své čelo odedávna; dnes vzdáváme mu opětovně svůj hold za příležitosti nového, jím podniknutého a slavně dokonaného díla národně-kulturního. V měsíci červenci tohoto roku, v den slovanských světcův Cyrila a Metoděje, J. J. *Strossmayer* sloužil v biskupském sídle svém *mši v jazyku slovanském*, a zítra dne 1. října bude se slaviti vysvěcení *nového, jím vystavěného katedrálního chrámu v Djakově*. Byv přinucen z vyšších míst, aby po rozpoltění monarchie rakouské na panství maďarské a německé vzdal se všeho působení po-

litického, biskup Strossmayer obral sobě jiné pole, na němž pokračoval v práci národní. Ihned jal se stavěti v Djakově katedrální chrám, který náleží k nejokázalejším uměleckým výtvorům a památkám naší doby. Nová svatyně chorvatská je vystavěna v románském slohu lombardském. Hned na počátku stavby Strossmayer daroval 400.000 zlatých a od té doby věnoval ještě jednu takovou sumu na důstojné dokončení a vyzdobení velikolepého díla, takže nový chrám jest skutkem jeho.

Štědrost biskupa djakovského při zakládání a podporování uměleckých a vědeckých, literárních a výtvarných, vzdělavatelských a národně ochranných podnikův chorvatských převyšuje vůbec všechna běžná a obvyklá ponětí naše o štědrosti, ano i o mecenášství. Zde nezbývá než v blahém obdivu mlčky stanouti před velikostí opravdového člověka. Nazvati štědrost Strossmayerovu snad knížecí nebo královskou, bylo by velice nedostatečné a mdlé vyznačení její. Ještě méně by se určil její ráz a obsah, kdyby se řeklo, že jest biskupská nebo arcibiskupská. Ona je neskonale vznešenější, jediná svého druhu, původní, nová, *strossmayerovská!*

Jenom si připomeňme některé ze známějších projevův jejích. Od té doby, co Strossmayer stal se biskupem bosensko-djakovským a srijemským (dne 18. listopadu 1849, maje sotva 34 leta svého věku), učinil *k účelům národním* z výtěžku svých biskupských statků tyto dary: v Djakově pro přípravu učitelskou vystavěl dům, daroval pozemek pro zahradu a kapitál 11.000 zl. na vydržování učitele a katechety. Podobným způsobem byla také jeho obětmi zřízena hlavní škola v Djakově. Na založení ústavu pro vzdělání dívčí mládeže v Djakově věnoval 40.000 zlatých. V trojjediném království není ani jediné střední školy, která by nebyla od biskupa Strossmayera dostala značné podpory (po tisících zlatých) pro chudé žáky. Bohosloveckému semináři v Djakově daroval Strossmayer

6000 zl.; bibliotéce 5000 zl.; na založení chlapeckého semináře 70.000 zl.; na založení semináře pro bosenské kleriky 40.000 zl.; na vychování mladých Bulharů v Záhřebě 9000 zl.; ústavu sv. Jeronýma 20.000 zl.; diecéšanskému fondu 10.000 zl.; fondu pro nemocné duchovní svého biskupství 10.000 zl.; na zlepšení platu duchovních pomocníků 5000 zl.; na zřízení Jihoslovan-ské akademie věd a umění 78.200 zl. (mimo sbírku obrazů v ceně nejméně 100.000 zl.); na zakoupení knihovny Kukuljevičovy 5000 zl.; na zakoupení sbírky listin 1000 zl.; na zakoupení egyptské sbírky rodiny Kollerovy 1000 zl.; na zakoupení obrazův po kardinálu Haulíkovi pro akademii 5600 zl.; maticím Dalmatin-ské, Slovinské a Slovenské po 1000 zl.; Srbskému uče-nému družstvu 100 dukátův; Českému museu 1000 zl.; bývalým poddaným svého djakovského panství bi-skupského prominul dluh sumou 90.000 zl. — atd. atd.!

Mimo to není na slovanském jihu ani jediné čitárny, na kterou by nebyla pamatovala štědrá ruka bisku-pova. A kdo by mohl vypočísti oběti jeho peněžité na vydání všelikých knih chorvatských? Od třicíti let málokterá vyšla a vychází bez jeho podpory, velmi mnoho vydalo se jich a vydává se na jeho náklad. Kdo by mohl vypočísti stipendia ku prospěchu chudých žákův, doktorandův atd.? Kdo různé podpory učiněné umělcům? Kdo oběti na udržení a zvelebení národní a samostatné žurnalistiky chorvatské? Kdo všeliké sumy, věnované domácím ústavům chudinským a na ulevení soukromé, tajené nouze?

Ejhle pravý pastýř, vůdce a dobrodinec svého ná-roda! Jaký teda div, že Strossmayer jest zbožňovaným miláčkem netoliko ve své vlasti, ale po veškerém Slo-vanstvu? K nám Čechům odedávna přilnul s upřím-nou, srdečnou náklonností, bránil naše národní a státní práva ve Vídni a prokazuje nám za všech příležitostí opravdové bratrství. Náležíť u nás také k nejoblíbe-nějším osobnostem slovanským.

Strossmayer vyniká netoliko velebností ducha, ale

i krásou tělesnou. Jest štíhlé, vysoké postavy, nelíčené blahosklonnosti a chování velice elegantního, okouzlujícího. Dostoupiv už značného věku (narodil se dne 4. února 1815 v Osijeku ve Slavonii), s potěšením pohlíží na blahé ovoce svého požehnaného života. Ze všech slavných *vlasteneckých* skutkův jeho jsou mu nejdražší Jihoslovanská akademie věd a umění, na kterou věnoval nejméně 200.000 zlatých, a nová katedrála v Djakově, která ho stála bezmála *milion* zlatých. Hledejte po světě lidumila, Strossmayerovi jen poněkud podobného!

K A R E L T I E F T R U N K

Ve spisovatelských a pedagogických kruzích našich *Karel Tieftrunk* již dávno těší se veliké úctě a vážnosti, a přední naše vlastenecká družstva literární honosí se jím jakožto jedním ze svých čelných členův a ozdob. Jmenován pak nejnověji ředitelem c. k. českého gymnasia v Praze (v Žitné ulici), Karel Tieftrunk zajisté přesvědčil se z hojných projevův srdečné radosti, s jakouž povýšení jeho v občanstvu pražském uvítáno bylo, že s velikým zdarem a prospěchem věnoval svůj život věci národní.

Jakožto profesor všeobecného dějepisu a českého jazyka od r. 1852—1859 na gymnasiu litoměřickém a od 1859—1882 na vyšší reální škole německé v Praze, Karel Tieftrunk věru měl úkol velmi nesnadný. Tím větší jeho zásluha, že jej tak zdárně provedl. Učiti češtině při ústavě ryze českém, jest rozsévati a kliditi na půdě úrodné. Při ústavech německých musí se půda připravovati a kypřiti; zde se musí překonávati tisícové překážky a předsudky, aby mládež poněmčovaná nebo už poněmčená zase se odněmčovala.

Tieftrunk učil na německých ústavech předmětu,

od některých jeho kolegův i žákův nenáviděnému, jazyku a písemnictví českému, a vykládal dějiny zejména rakouské a české takovým způsobem a duchem, že napořád musil ulamovati hroty, kteréž kmenovní záští rozličných Marešův i ve školních síních proti poctivému Čechovi namíruje tajně i zjevně, ale vždy rovněž urputně jako v síních sněmovních a j.

Dlužno veřejně pověděti, že Karel Tieftrunk jakožto profesor na školách s vyučovacím jazykem německým byl pro žáky české, jež zaslepenost nebo zpozdilost rodičův tam uvedla, nevýslovným a neocenitelným dobrodiním a že drahně jinochův českých zachránil a vyrval z národní zkázy. Nyní po odchodu jeho z německé reálky v Praze dvojnásob cítíme, jak důležitě jest, aby zejména výklady dějepisu mezi dospívající mládeží svěřeny byly mužům spravedlivým a šlechtným.

Na poli literárním Tieftrunk dobyl sobě zvučného jmena zvláště třemi spisy z oboru vlastenských dějin a národního písemnictví: *Odpor stavův českých proti Ferdinandovi I. l. 1547* (vyšla 1872), *Historie literatury české* (vyšla 1875 a 1880) a *Dějiny Matice české* (1882). Vědecká hloubka, ryzí vlastenecký duch, zápal pro svobodu a pokrok i vzorná správnost jazyková zjednaly Tieftrunkovi místo mezi předními badateli a spisovateli českými. Však jméno jeho chvalně ozývá se i daleko za hranicemi vlasti. Příčiněním známého učence anglického A. H. Wratislawa — jenž, maje v uctivosti svůj český původ, po některou dobu v Praze meškal a zde od Karla Tieftrunka do jazyka i dějin národa českého uveden byl, — *Dějiny Matice české* také Angličanům staly se přístupny.

Vedle těchto tří větších spisův vlastních má Tieftrunk zásluhu, že k vydání upravil jeden z nejdůležitějších pramenův našich dějin: *Historii českou Pavla Skály ze Zhoře* (5 dílů, 1865—70). Menších kritických pojednání dějepisných a literárně kritických, vynikajících touž důkladností jako díla větší, Tieftrunk od

r. 1857 až po tento den uložil četnou řadu v časopisech našich. Škola a život, Obecné listy, Památky archeologické, Boleslavan, Právník, Světozor, Musejník, Osvěta i j. počítají Tieftrunka k svým vždy vítaným přispěvatelům.

Karel Tieftrunk jest rodem z Bělé pod Bezdězy a dostoupí dne 30. t. m. 53. rok svého věku.

AUGUST SEDLÁČEK

Rozvaliny dávných hradův, zámkův a tvrzí po chlumech, kopcích, skalách i návrších počítáme k nejmalebnějším ozdobám české vlasti. Pobořené zdi někdejších sídel panských, jež ozářeny buď kouzelným přísvitem měsíce aneb plnou záplavou sluneční zde temnými vrcholky smrčín prokmitají, onde nad rozsáhlou planinou strmí, vábí nás do svého klidného lůna a dodávají našim krajinám poetického pelu. Rozjařením vlasteneckým putujeme k nim co k památníkům veliké minulosti a slávy našeho národa. A věru, není mnoho zemí v Evropě, které by mohly honositi se tolika kamennými svědky příběhův dějinných jako rodná země Čechův!

Však tito svědkové jsou také velice *výmluvní*, jen když vyzve je k řeči, kdo dovede v jich tvářích čísti a s nimi hovořiti. V tom ohledu zaznamenáváme opět jedno *literární* své štěstí, připomínajíce při té příležitosti vůbec, kdyby rodily se nám také v jiných oborech národního a veřejného života, na př. v politice, takové talenty a pilné, neunavné síly jako v písemnictví, zábavném rovněž jako vědeckém, že bychom byli ve svém programu již o několik stupňů výše, nežli kde jsme. Naše literární bilance jest napořád každého roku ze všech nejlepší a nejutěšenější.

Letos přispěl k ní platně také onen muž, na jehožto

mocné pokynutí oživují ssutiny *českých hradův, zámkův a tvrzí*, pod jehožto dechem rozezvučují se osamělé trosky věží, síní, sklepův, bran i mostů v někdejších střeďištích slávy a moci, přepychu a křivdy, vlastenectví a zrady, obětavosti a násilnictví v Čechách.

August Sedláček, profesor děje- a zeměpisu na gymnasiu v Táboře (narozen dne 28. srpna r. 1843 v Mladé Vožici), už před lety obrátil na sebe pozornost některými spisy místopisnými, jež svědčily o důkladných a podrobných studiích archiválních. Už v dějinách Mladé Vožice, Rychnova, Čáslavi a Přibenic A. Sedláček zajímavě a poutavě líčil starý život český.

Po *sedmnáctiletých* přípravách přistoupil pak roku minulého k dílu, jež už částí svou posud provedenou řadí svého původce mezi nejpřednější vzdělavatele vlastenských dějin, mezi nejúčinnější buditele a šířitele národní věrnosti a povinné úcty naší ke všemu, co k nám mluví o minulosti vlasti naší. Nákladem Frant. Šimáčka v Praze vychází už na druhý rok veledůležité, vpravdě národní dílo Sedláčkovo *Hrady a zámky české* se znamenitými kresbami našeho vlastenského umělce Karla Liebschera, v úpravě nádherné a skvostné. Do té chvíle vydány už *dvacet a čtyři sešity*, v nichž obsaženo jest vypsání hradův, zámkův a tvrzí z Chrudimska a pokračuje se s líčením Kralohradecka. Rozkládá se před námi práce a podnik rázu monumentálního, a každému věrnému synu této vlasti musí se rozehráti srdce, když zabere se do čtení *Hradův a zámkův českých*.

Aug. Sedláček sprovází nás troskami dávných sídel českého panstva od století třináctého až do sedmnáctého. A jak rádi kráčíme po jeho boku! Jak rádi nasloucháme jeho vypravování! Staré hrady a zámky probouzejí se jeho slovem k novému životu, na jeho povel z hrobek vystupují staří rytíři jako z nějakého snu, aby pokračovali ve svém dávno zašlém povolání,

ve svých bojích a radostech, trudech a rozkoších. V širokém rámci všeobecných dějin národních Aug. Sedláček vypisuje nám svěží malebnou mluvou všechen místní, rodinný a soukromý život několika pokolení, jež vystřídala se v hradech a zámcích českých.

Každý český vzdělanec pokochá se zajisté touto prací badatele neunavného a spisovatele, jenž lahodnou mluvou dotýká se srdcí našich. Zde jest všechno naše, české, zde jsme zase jednou úplně doma a rozumíme každému kousku zbraně a šatstva, každé brance a síni, každé kapličky a věži, jak Sedláček nám vše ukazuje a vysvětluje. Dějiny a podání, věda i poesie lidu splývá v Hradech a zámcích českých v jediný krásný, umělecký celek. Jest to opravdu kniha národní.

Nakladatelstvo slibuje vydati každým rokem jeden díl této přebohaté pokladnice národních vědomostí a ušlechtilé zábavy vlastenské. Přejeme ke šťastnému pokračování a žádoucímú dokončení toho nákladného a nádherného podniku z plna srdce: „Zdařbůh!“

A N T. F R. R Y B I Č K A

Milerád druží se náš list s projevem svých blahopřejných citův k oněm přčetným osobám a sborům, kteréž jmenem našeho národa chystají se oslaviti sedmdesáté narozeniny *Antonína Fr. Rybičky*. Jdeť zajisté o to, podati staříčkému spisovateli veřejný důkaz, jak velice umíme v Čechách oceniti veškery jeho zásluhy vlastenecké a literární. Vzdálen od nás už více než polovici svého života, Ant. Rybička nepřestal ani na chvílku býti spojen s námi i duchem i prací, nepřestal ani na okamžik býti úplně náš. Vídeň nám ho neodcizila, nýbrž rozněcovala v něm spíše ještě touhu po rodné zemi a věrnost k národní krvi. Život

úřadnický nenaplňoval zcela jeho mysl a cit, nezabíral všechny jeho síly, nevyhovoval všem jeho duchovním potřebám; nýbrž dával mu jen tím více pociťovati nutnost ještě jiného, myšlenkově vyššího zaměstnání a vzpružoval v něm chuť a síly k podnikání a vykonávání děl, v nichž on sám nalezal nejvyšší útěchu a zálibu a jimiž svému národu výdatně a platně posloužil.

Ant. Fr. Rybička, nar. dne 30. října 1812 ve Skutči, dle čehož také píše se *Skutečský*, jest v písemnictví českém zajímavá a znamenitá zvláštnost. Jakmile jeho jméno se vysloví, vidíme, že se rozbalují před námi staré, zaprášené pergameny, že se rozlupují dřevěné skořápky, v nichž zality a s nimiž zavěšeny jsou krásné koláčkovité pečeti z červeného vosku, že rozbíhají se a rozletují všechna čtvernohá i dvounohá, srstnatá i opeřená zvířata ze starých znakův pan-ských; slyšíme, jak ve vysokých zasklených skříních chřestí zrezavělá vyštěrbaná zbraň, jak se tam pohybují bronzové spony a jehlice, jak tam hledá přelomená ostruha jezdcovu patu a ořův bok, lepotvarý kalich s nápisem „Pravda vítězí“ zbožný ret neohrožených hrdin a drobní bužkové s roztaženými nožičkami a ručičkami své obrance, ctitele a obětovníky.

A vedle těchto památek z časův dávno zašlých sestupují se kolem *Ant. Rybičky* milé, přívětivé tváře oněch nezapomenutelných Čechův, kteří od poslední třetiny století minulého až do polovice tohoto vším hrdinským úsilím a neocenitelnými oběťmi pracovali o vzkříšení a nový rozkvět národa.

To všechno jest *Rybičkův* svět, v němž on nejraději přebývá a jehožto obrazy nám živě před oči uvádí. Pomocné vědy historické: rodopis, heraldika, diplomatika i starožitnictví a historie písemnictví i vzdělanosti české jsou oblíbený obor jeho výzkumův a spisovatelské jeho činnosti. V tom ohledu nemáme posud nad *Rybičku*. I vědomosti i ochota jeho, s jakou se propůjčuje každému, kdokoliv za sdělení jejich ho

požádá, jsou obdivuhodné. Zabýval se také s nevšední láskou a vytrvalostí od samého mládí dějinami domácími, politickými i kulturními; prohlédl nejdůležitější české archivy, matriky, městské knihy, dsky zemské atd., snášeje odevšad jako neunavná včela zprávy o minulosti české, takže paměť jeho se podobá nevyčerpatelné pokladnici.

Z ní čerpaly a čerpají od čtyřiceti let všechny naše vlastenecké, vědecké a literární časopisy: Musejník, Květy, Česká včela, Vesna, Škola a život, Světozor, Rodinná kronika, Právník, Osvěta, Lumír, nade všechny pak Památky archeologické. Všem těmto listům Rybička zasílal své příspěvky se vzornou ochotou. Vedle nich Slovník naučný obsahuje v sobě tolik článkův z pera Rybičkova, že sebrány v celek vydaly by o sobě samy zvláštní encyklopedii. K Rybičkovi se obrací se žádostí za literární přispění bezmála od půl století každý přední český list, a každý nalezá u něho, čeho si přeje. Ani vysoký věk nepřekáží našemu oslavenci ve stálé práci literární. Kéž bychom se ještě dočkali od něho vydání Českého Plutarcha, na jehožto sestavení od mnoha let pracuje!

Od r. 1857 jest Ant. Rybička dvorským sekretářem u nejvyššího soudu ve Vídni. Za nynější vlády byl konečně jmenován radou při témž úřadě.

PAVEL JOSEF ŠAFAŘÍK

Dušičkové naše vzpomínky národní nesou se hlavně k oněm drnovým příkrovům, pod nimiž spočívají bystré hlavy a zlatá srdce našich spisovatelů z tohoto století. A mezi předními nejpřednější vznáší se před námi velebná, vpravdě olympická postava velikého slavisty *Pavla Josefa Šafaříka*.

Dvacet a jeden rok teprv minul od té přežalostné

zvěsti, pod jejížto zdrcující tíží zachvěla se Praha, česká vlast i veškerá Slavie; dvacet a jeden rok teprv přesunul se přes onen skrovný pahrbek, do něhož jsme spustili tělesnou schránku velikého ducha Šafaříkova, tam na evangelickém hřbitově pod věkoslavným Žižkovem: a ejhle, jak utěšeně a bujně vzrostlo ono símě, jež oslavenec náš požehnanou rukou vkládal do myslí našich, jež nejněžnější péčí v nás pěstoval. Ostýchavě, nesměle, bázlivě vystupovala *myšlenka slovanská* ve světě a zejména u nás v Čechách před čtyřicíti a třicíti lety; a jakým důrazem, jakou svědomou silou a pokračujícím vítězstvím šíří se dnes po celé východní polovici evropské! Ona myšlenka, která v Šafaříkovi našla nejohnivějšího apoštola, které náš veliký rodák věnoval veškeren svůj život. Kéž by mu bylo bývalo dopřáno dočkati se oné chvíle, když nad *osvobozeným Balkánem* zavlály jasné *prapory slovanské*; jemu, jenž *slovanskost krajin pobalkánských z největší části sám odhalil a dokázal!* Kéž by se byl dožil té doby, když touha po jednotě a sjednocení plemene slovanského ve svobodě a osvětě zavládla veškerým prostranstvím, jehož rozlehlost on udiveným očím blízkých nepřátel a vzdálenějších nevědomcův po prvé byl ukázal! Vidouce, jak každým dnem, ba každou téměř hodinou Slovanstvo se rozmáhá a na pevné dráze k veliké budoucnosti své pokračuje, tím teskněji vzpomínáme Šafaříka, kterýž ani netušil, jak nakrátko odumírá oné hodině, v které nejhoroucnější přání jeho slovanského srdce počnou se uskutečňovati...

Pavel Jos. Šafařík narodil se dne 13. května 1795 v Kobelárově, malé horské vesnici v severních Uhrách. Otec jeho, evangelický kněz, dal ho na studie do Kežmarku. Jak mocně a blahodárně působily na bujarou mysl mladého Slováka velebná příroda taterská, čilý duchovní život v německo-protestantské Spiši, laskavost a přízeň znamenitých mužův, vábených k němu neobyčejnými dary jeho ducha, a konečně obcování

s kruhem jinochův sourodých, Šafařík sám vytknul ve svých pamětech. Však ačkoliv z rodičův slovanských zrodilý, přece až do 16. roku svého bezmála neznal a ve vážnosti neměl ani národa, ani jazyka mateřského, protože učení a vychování ve školách uherských odedávna směřuje k vyplnění národnosti slovanské. Teprve náhodou dostalo se mu do rukou české pojednání Jos. Jungmanna o ceně jazyka mateřského a vzdělanosti národní, jež dojalo ho co nejhloběji. Jeho láska k jazyku mateřskému a slovanskému propukla pak tím prudčeji a vzplanula v mocný, nebe-tyčný plamen.

Odbyv jazykozpytná, filosofická a dějepisná studia na universitě jenažské, seznámil se o prázdninách 1817 v Praze s Dobrovským, Jungmannem, Palackým, Janem Nejedlým i j. a téhož roku poznal v Prešpurku také Jana Kollára. S Palackým vydal 1818 v Prešpurku spis Počátkové českého básnictví, v němž ukazoval ke zdroji, od něhož všem novověkým literaturám národním vyšlo omladnutí, totiž ke klasikům řeckým a římským. Roku 1819 byl jmenován ředitelem gymnasia v Novém Sadě. Toto obchodní, lidnaté a bohaté město, středisko veškeré tehdejší inteligence srbské, položené uprostřed slovanských národů severních a jižních, bylo pro směr jeho ducha a životní úkoly jeho jako stvořeno.

Šafařík procestoval z Nového Sadu všechny krajiny pobalkánské, prozkoumal zemi a obyvatelstvo její, a vlastně teprv objevil neumořený slovanský ráz Balkánu. V literárních pracích, složených a vydaných v Novém Sadě, už naznačeny jsou všechny hlavní směry, v nichžto Šafařík pak ještě znamenitějšími a skvělejšími díly pojistil věčnou slávu svému jmenu po veškerém světě učeném a vzdělaném. Však přibývající už tehdy absolutism vládní, vždy drzeji vystupující maďaření a nesnášlivost náboženská vzbudily v něm přání, aby se dostal z Nového Sadu.

Chtěl do Ruska, ale přičiněním Jungmannovým,

Palackého a Preslovým přestěhoval se dne 4. května 1833 do Prahy. Zde žil pět let toliko z ochotných podpor svých přátel, od nichž dostával z počátku 350 zl. a později 480 zlatých ročně!! Veřejného úřadu nemohl tenkrát evangelík v Čechách dosíci! A v takových nuzných poměrech sepsal Šafařík za první dvě leta pobytu v Praze své po celém světě proslavené dílo: *Slovanské starožitnosti*.

Byl to první veliký, samostatný, vědecký spis český. Jím postavila se starobylost Slovanstva důstojně po bok starobylosti národův nejbohatších a nejdávněji vzdělaných. Však co nám tento spis činí ještě dražším, to jest hluboká vřelost slovanské duše, neskonalá láska Slovana ke Slovanstvu.

R. 1842 vydal Šafařík *Slovanský národopis*, statistiku všech národův slovanských, s vypsáním sídel, s charakteristikami nářečí, s nástinem dějin a předních mluvnic i slovníků. Jest to po Čechách nejznámější a nejpopulárnější spis Šafaříkův.

Vedle těch obou jsou nejslavnější práce jeho, jež týkají se jazyka, dějin a písemnictví Jihoslovanův. Těch jest celá bibliotéka. Rovněž vynikají hlubokým důmyslem jeho výklady o památkách staré literatury české.

Roku 1848 podal Šafařík tehdejšímu místodržiteli v Čechách, arcivévodovi Štěpánovi, odůvodněný návrh na zřízení stolice pro vyšší slovanskou filologii při universitě pražské. Však jednak předsudky náboženské, jednak politické bouře překážely této myšlence. V těchto bouřích Šafařík ovšem také vystoupil na jeviště politické i na *sjezdu Slovanův rakouských* i ve *Slovanské lípě*. Mluvil a jednal všude co neohrožený, osvícený a věrný Slovan. Řeči jeho měly účinek největší. Dne 25. dubna 1848 jmenován byl Šafařík bibliotekářem knihovny universitní v Praze, v kterémžto úřadě setrval až nakrátko před svou smrtí.

V dobách absolutismu Bachova věnoval všechny síly svého velikého ducha sbírání materiálu pro II. díl

Starožitností slovanských. Mimo to dbal o rozkvět Královské společnosti nauk a Českého musea. Však od zimy 1856 počala jeviti se na něm zamlklost, trdnomyslnost a nezvyklý nepokoj. Nemoci, politické špehování, udavačství, nátlak na svědomí a vtírání se do domácnosti způsobily, že vůčihledě chřadl. Viděl v duchu svou rodinu v bídě, ve vyhnanství a hanbě; veliký duch, jindy skalopevný světlý vůdce svého národa, byl náhle odňat sobě samému. Dne 23. května 1860 o polednách Šafařík náš hledal úlevy svým duchovním mukám zoufalým skokem do chladné Vltavy. Zachráněn, zotavil se ještě, až dne 26. června 1861 v Praze tiše skončil....

DR VÁCLAV TREITZ

Dnešní naše vzpomínka věnována muži osvícenému, mysliteli velikému a nadšenému synu národa našeho, *Dru Václavu Treitzovi*, profesoru pathologické anatomie na universitě pražské.

Celé desíletí uplynulo sice již od předčasné smrti jeho, mnoho změn stalo se od té doby na zdejší lékařské fakultě a již dosti mužů vystřídalo se po Treitzovi na katedře, — ale žádný z nich nepožíval takové úcty a lásky posluchačů, takového přímo zbožňování jako Treitz.

Nebyl to jen obyčejný duch, jenž píše jinými slovy po desáté to, co jeho předchůdcové devětkráte odjinud byli opsali.

Nikoliv. Treitz vynikaje již od mládí svého bystrozrakou, nepřetržitou činností a neunavností svou, zaskvěl se co jeden z nejpřednějších, jmena světového požívajících badatelů na poli vědy lékařské, ve které klestil vždy dráhu bádání hlubokému, postavenému na základě přísné vědecké kritiky, vedené neuprosnou

rozumovou logikou. A kromě toho měl ještě jednu přednost neméně důležitou: že co učitel svou vzletnou, unášející a zároveň jasnou přednáškou uměl upoutati posluchačstvo své, je poučovati a vésti po cestě pravdy.

Již co kandidát lékařství požíval Treitz veliké důvěry slavného anatoma prof. Hyrtla, jenž připravování jemnějších anatomických preparátů svěřoval raději příčinlivému jinochu nežli svým vlastním asistentům. V 32. roce svém byl Treitz jmenován prosektorem na universitě Jagellonské v Krakově a již rok nato řádným profesorem chorobopisné pitvy tamtéž. Neradi jen ztráceli polští posluchači milého učitele, k němuž brzo přilnuli a jenž po tří letech — roku 1855 — povolán byl za řádného profesora pro stolicí pathologické anatomie na universitu pražskou.

S láskou nezištnou a s vřelým zápalem pro vědu nastoupil Treitz své nové povolání. Avšak on nebyl jenom chladným učencem, nebyl jen velkým myslitelem, nýbrž také upřímným a věrným synem našeho národa, jenž dobře si byl vědom, čím je své vlasti povinen, a v tom smyslu vychoval též národu našemu celou generaci uvědomělých lékařů českých. Když velmistr náš Purkyně dokončil život svůj, když ztratili tak medikové čeští svého otce, svého vůdce, tu osiřelým nabídl pomocnou ruku a šlechetné srdce své Treitz a stal se jim vbrzku tím, čím druhdy Purkyně.

Všechny vědecké práce Treitzovy pocházejí z dob jeho působení na universitě pražské. Nebudeme se pouštěti do vyjmenování velikých jeho publikací, jež, jak jsme už výše naznačili, zjednaly mu jména světového; jen tolik ještě podotýkáme, že skvělý badatelský duch Treitzův charakterisuje se nejlépe tím, že po uplynulém desítiletí náhledy jeho docházejí svého úplného ocenění.

Treitz musil však, jako všichni našinci, dožítí se též útrap a pronásledování se strany profesorů německých. Na jeho vědeckou činnost sáhnouti nemohl ovšem nikdo, ta byla příliš povznešena nad národnost-

ní štváctví. Zato však všechno jeho ostatní činění a konání stíháno ustavičně, a toto systematické pronásledování bylo hlavní příčinou, že Treitzovi vykopán hrob předčasný. Pronesl často za vnitřního bolu, jenž při jeho tklivé mysli byl zajisté veliký, slova: „Vím, proč jsem pronásledován; že jsem Čechem! Kdybych byl Němcem, neštvali by tak proti mně!“

Skvělý příklad zadostiučinění dali mu roku 1868 *veškeří* jeho posluchači, když vídeňskými časopisy vykonán byl urážlivý nájezd na jeho činnost vědeckou. Podali mu adresu důvěry, již *veškeří čeští i němečtí* posluchači *do jednoho* podepsali (patrný to důkaz, že tehdy ještě německým studentům záleželo více na vědě než nyní!), a na upřímná slova mluvčího deputace: „aby ten list papíru, na němž nalezají se ony urážky k nesmazatelné hanbě německých štváčův, nepoložil mezi sebe a žactvo“, odvětil Treitz, pohnut k slzám, že netoužil nikdy po vyznamenání a pochvale, nýbrž jen po tom, aby žáci s ním byli spokojeni; to že jest jeho nejvyšším cílem a chloubou.

Treitz byl povaha mužná, jenž logikou neuprosnou tepal nešváry ve sboru profesorském a pravdu neohroženě do očí řekl tam, kde různí „vědátoři“ odívali pretensivní náhledy své v šat nestranné vědy, straníce se z dobrých důvodův ostré, rozumové kritiky. Treitz to byl, jenž stal se vřelým obhájcem nešťastného Dra Novotného proti útokům zfanatisovaných „kulturträgrů“ a žádal rozhodně, aby tomuto svěřena byla suplentura po slavném Purkyni.

Treitz činnou ruku svou přiložil, když Časopis lékařův českých se zakládal, jakož i Spolek lékařův českých již od svého založení jej s chloubou čítal k činným a zasloužilým členům svým.

Treitz zemřel dne 27. srpna 1872 u věku teprv 53 let. Předčasná jeho smrt, která bolně se dotkla každého srdce českého, byla tím větším neštěstím pro vysoké učení pražské, že na katedry, jež dosud zastávali slavní učenci čeští, dosazováni Němci z „říše“, pověsti po-

chybné. Tak jako po Purkyni přišel neblahý Hering, tak i po Treitzovi smutně proslavený Klebs.

Treitz zbudoval sobě v dějinách vědy lékařské pomník nehynoucí a v srdci národa, jež tak věrně miloval, zůstavil upomínku, již běh doby nikdy nesetře!

BEDŘICH HAVRÁNEK

V salonech vřelého přítele a záslužného fedrovatele domácího umění malířského a sochařského, Mikoláše Lehmana v Praze, vystavena je právě nová olejová malba našeho vlasteneckého umělce *Bedřicha Havránka*.

Krásné dílo *Po dešti* těší se všeobecnému zalíbení a zjednává svému původci novou chválu a čest. Jestliť Bedřich Havránek jedním z našich nejlepších malířů krajin a má svůj zvláštní charakteristický způsob malby. Jako pravý umělec studuje přírodu až do nejmenších podrobností, a podává je pak štětcem věrný obraz její, podává je opět i s těmi nejdrobnějšími příznaky a částmi.

Kdežto od obrazů jiných malířův musíme na několik krokův, mnohdy značně daleko ustoupiti, abychom neviděli ty tlusté kaňky a vrstvy barev a dostali žádoucí dojem uměleckého díla, k malbám Havránkovým můžeme přikročiti co možná nejblíže a onen požitek, jež nám poskytly zdáli, nezruší se, nýbrž jen se doplní. Zdáli obdivujeme se dokonalé komposici, zblízka výtečné technice Havránkovy malby.

Těsně u samého obrazu teprv seznáme, s jakou nedostižnou pílí umělec svým štětcem vládne. Tu teprv vidíme onu výtečnou drobnomalbu, která našemu rodáku zjednala i v daleké cizině jméno „krajinářského Dennera“. Nejjemnější, téměř krajkové vyobrazení každé i nejnepatrnější drobnůstky: polních květin a

slámových stebel, rosných krůpějí a mechových kořínkův, všech rýh a drsností ve stromové kůře, všech větviček a lístkův na rozložené lípě, všech pírek slepičích a kachních: všechno to teprv zblízka nám dá dokonale oceniti pravé umění Havránkovo. Na jeho krajinách může konati studia i učený přírodopysk.

Malby Havránkovy nevyhledávají velikých rozměrův, většinou poměrně malé vábí a poutají pozorovatele svým vnitřním kouzlem přírodní pravdy a krásy. K nejpěknějším náležejí: Selský dvůr na Moravě, Na břehu Vltavy, Blokenštejnské jezero na Šumavě, Zpustlý mlýn a j. Havránek ilustroval také nádherné dílo arcivévody Ludvíka Salvátora Toskanského, Baleáry, a také do mědi ryl kresby: Karlův Týn, Židovský hřbitov v Praze, Svatý Ivan atd.

Bedřich Havránek narodil se v Praze dne 4. ledna 1821. Jsa svým otcem určen pro obchod s výrobky uměleckými, už za studií gymnasiálních navštěvoval Akademii umění výtvarných za ředitelství Ant. Manesa, a zvoliv sobě výhradně dráhu uměleckou, vstoupil r. 1842 do dílny nově povolaneho ředitele akademie pražské Krist. Rubena, a již rok nato objevil se první jeho obraz na veřejné výstavě. Na svých uměleckých cestách po Čechách, Moravě, Polsku, Horních Rakousích, Tyrolech a Bavorsku sebral přebohatou látku k svým krajinářským malbám, z nichž ovšem jen část zůstala ve vlasti naší, většina byla koupena cizozemskými milovníky opravdového umění malířského.

Rovněž mnoho přátel a ctitelův jako umělec má Havránek také co člověk. Uniká oslavě, netlačí se do popředí, jest tak příjemný a skromný jako ta fialka na jeho obrazích.

Nastávající doba adventní rozhodně náleží k hudebním klíčům; neboť otevírá vždy vlastní sezónu hudební, ať si je to již na kůru kostelním, či na jevišti operním, či konečně na podiu koncertním. Velmi vhodně jest tu též v kalendáři umístěn svátek sv. Cecilie, ideální patronky muzikantů, jež právě v tomto týdnu k nám zavítala, nesouc požehnání našemu životu hudebnímu. Nachýlila svou snivou hlavinku a melodickým hlasem svým k nám promluvila, řkouc: „V hudebním mém ráji vše radostně bylo dojata zprávou, že nejhudebnější národ oslaví během příštího adventu mé přední tři miláčky, klasiky Mozarta i Beethovena a romantika Webra. Dříve však, než hold ten jim přinesete, vzpomeňte si vděčně na svého krajana, jenž sice už jest poněkud zapomenut v pokolení nynějším, však druhy vedl hudební mládež českou po pravé cestě k poznání a k pochopení velkých skladeb proslulých těch heroů hudebních, tak aby posilněna vzory mistrnými na perutěch vlastního hudebního ducha národního povznesla sebe i svůj národ na přední místo v chrámu Uměny, — vzpomeňte si vděčně na dobrou duši: Josefa Leopolda Zvonaře...“

Přání světice jasné jest nám rozkazem, i neváháme oživit v srdcích současníků památku velezasloužilého toho muže.

J. L. Zvonař narodil se 22. ledna r. 1824 v Kublově u Žebráka a jako většina českých hudebníků musel i on v mládí protloukati se neutěšenými poměry, nedostatkem všeho druhu, a jen ta horoucí, nezlomná láska k umění sílila ho, že konečně vítězně přemohl všechna protiventství osudu a vyšinul se v onu sféru působení, po níž vždy tak toužil, aby užitečným byl národu, z něhož vyšel. Působil tu hlavně třemi směry: jako pedagog, kritik a skladatel. Naše varhanická škola měla v něm výtečného učitele skladby hudební,

jenž svědomitě nadějnou mládež českou zasvěcoval v tajnosti hudebních zákonů. Z doby té má po něm literatura naše Navedení ku skládání kadencí, jakož i výbornou knihu Základy harmonie a zpěvu. Jako kritik znamenitě vynikl hlavně tím, že po důkladném rozboru prozkoumal vlastní bytost naší národní písně novověké a že hledaje stopy její v dobách minulých, pohroužil se v tajemné známky starých našich kancionálů i vynesl tu z bohaté tůně na povrch skvost velké ceny: „Hudební památky české, výbor krásných zpěvů staročeských církevních i světských pro smíšený a mužský sbor, v původní skladbě i v novém upravení s průvodem piana i bez průvodu“. Jest patrné, že hlavně těmito pracemi hudebníci čeští po prvé jasně a srozumitelně byli poučeni o vlastním rázu a duchu živlu českého v hudbě. A kritické bádání to nezůstalo u něho pouze na papíře, nýbrž on co zkušený skladatel i prakticky snažil se prováděti v původních skladbách, čemu byl ve svých studiích na stopu přišel; a tak povstala z jeho pera celá řada skladeb, hlavně písní, sborů a kantát, v nichž patrně se jeví odlesk ducha národní hudby naší a jež hudební naše literatura čítá k dílům vynikajícím slohu přesného, čistého.

Zvonař zemřel r. 1865 dne 23. listopadu, den po sv. Cecilii, a vděční ctitelé jeho ze Žebráka zasadili na rodný jeho domek pamětní desku a postavili mu pomník v Kublově. Pomník nepomíjející jest mu však postaven v dějinách domácího umění hudebního.

WOLFGANG AMADEUS MOZART

„Pražané ze všech nejlépe mé hudbě porozuměli!“ zvolal velký Mozart, radostně dojat a do nejhlubší duše rozechvěn tolikerými důkazy neobmezeného nadšení,

jímž skoro před sto lety předkové naši zahrnovali mistra, zavítavšího do města našeho ku představení Figarovy svatby. Byl to úspěch do té doby neslýchaný; nikde předtím nebyl slovutný mistr svědkem podobně srdečného nadšení a porozumění. První životopisec Mozartův, náš krajan profesor Frant. Němeček, píše co svědek očitý: „Jest nejpřesnější pravdou, pravím-li, že ta opera téměř bez přetržení dávána byla po celou tuto zimu (1786—87) a že podnikateli (řediteli Bondinimu) úplně pomohla na nohy. Nadšení, jež v obecnstvu vzbudila, nelze popsat, vše bylo jako očarováno. Jeden z nejlepších domácích mistrů upravil klavírní výtah, jednotlivá čísla upravena byla pro plechový i smyčcový orchestr, pro různé nástroje, slovem: po všech ulicích a zahradách rozléhaly se melodie Figarovy, ba i harfeník v poslední hospůdce drnkal nové ty zvuky, aby hostům se zavděčil.“ A o představení samém praví: „Jakmile v obecnstvu se rozhlásilo, že slovutný mistr jest přítomen, strhla se hned po ouvertuře pravá bouře, a tak to šlo po celý večer.“

Známo, že Mozart již co „zázračné dítě“ hrou na klavír naplňoval svět obdivem, že později co skladatel mnohých vítězství dobyl, slavení triumfů že mu tedy nebylo úkazem novým; však co jej u nás radostně překvapilo, byl onen srdečný jásot náhle vzbuzený pravým pochopením všech skladatelových intencí. Jinde hudba Mozartova především hudební kruhy podmaňovala, u nás však rázem vnikla *v nejširší kruhy* obecnstva, *stala se zkrátka populární.*

Není divu, že zjev ten jemnocitnou mysl jeho hluboko dojal, takže citem vděčnosti uchvácen památná pronesl slova: „*Pro tak hudebně vysoce vzdělané a mně příznivé obecnstvo pražské chci napsati dílo dle svého vlastního vkusu bez ohledu na různé koncese*“ ... (známo totiž, že Mozart musel se často podrobiti panující tehdá módě vlašské) — a tak povstalo ono dílo, jež jest až po naše dny ideálem všeho tvoření operního, tak povstala opera všech oper: Don Juan. Dne

29. října 1887 bude tomu sto let, kdy velkolepé dílo to po prvé provedeno bylo v městě našem s úspěchem nesmírným.

Vliv ducha Mozartova na tehdejší hudební literaturu naši byl ohromný, jest to pravé unikum v dějinách hudby; všichni naši skladatelé doby té bez výminky psali v jeho slohu. Tak z předních jmenujeme pouze: *Tomáška*, oba *Koželuchy*, oba *Dušky*, *Vitáska* a téhož syna *Führera*. O těchto dvou posledních mozartiánech říkalo se vůbec, že jsou velkého mistra pravým stínem a v hudební genealogii že by se muselo říci: „Mozart zplodil Vitáska, Vitásek pak Führera...“

Mozart také vždy spěchal do Prahy jako do zaslíbené země, mezi hudebníky pražskými, hlavně v domě Duškově, byl jako mezi svými, a stavové čeští požádali ho za složení slavnostní opery ke korunovaci císaře Leopolda II. za krále českého, takže Praha slyšela po prvé již druhou operu jeho: *Titus*.

Mozart již v útlém mládí jeví se nám co povaha ve všech směrech dokonale vyvinutá. Jako nějaké „dítě zázračné“ rozkvetl vtělený tento genius hudební velmi záhy a spěl k cílům nejvyšším s takou rychlostí, že i svého otce, jenž s přísností bděl nad jeho každodenní činností, v úžas přiváděl. Před ním vidíme směry rozdílných národností samostatně se vyvíjeti a svými cestami kráčet. V Itálii, Francii a Německu — zde všude drželi se tehdejší umělci jednostranných svých principů. Tu přišel Mozart a spojil ve všeobsáhlém duchu svém všechny tři jmenované hlavní směry v jeden celek, v jednu monarchii. Tím vyšinul se na nejvyšší bod tehdejšího vývoje hudby evropské a stal se komponistou světovým, jenž udával tón a vyvolal celou řadu následovatelů hlavně mezi skladateli českými, kteří vůbec byli nejjohnivějšími vyznavači jeho víry, čímž k rozšíření jeho skladeb nemálo přispěli.

Rozumí se, že podnes živíme ve svých srdcích vroucí sympatie k mistru vznešenému, jenž v tak těsném byl spojení s naším hudebním životem dob minulých,

jenž byl takřka otcem celé periody v hudební literatuře české. *Naše opera splatí jen starý dluh, když oslaví památku Mozartovu dne 5. t. m. (úmrtní jeho den) provedením komické jeho opery Únos ze Serailu, rozkošného to díla, jež povstalo v růžové době mistrových líbánek r. 1782, tedy právě před sto lety.*

Nakonec uvádíme zajímavou o díle tom kritiku z úst císaře Josefa, jenž po představení s úsměvem promluvil k mistru: „Jest až příliš krásnou pro naše uši, však je v ní též příliš mnoho not, milý Mozarte,“ ... načez tento dovolil si zcela krátce poznamenati: „Jest v ní, Vaše Veličenstvo, právě tolik not, kolik jest jich potřeba.“

FRANT. V. JEŘÁBEK

První vystoupení Frant. V. Jeřábka na poli domácího písemnictví bylo rozhodně šťastné a mnohoslibné. Když před pětadvacíti lety z prsou mladistvého básníka zazněl v Litoměřicích o Dušičkách zpěv o Karlu Hynku Máchovi, zaradovali se v Praze všichni přátelé a pěstitelé české poesie, vítajíce do svého tehdá malého středu druha nového. Od té doby Frant. V. Jeřábek náleží mezi nejpřednější vzdělavatele české literatury básnické, zejména v oddílu jejím dramatickém, na jejížto rozkvět soustředil nejlepší své síly.

Zřízení samostatného divadla českého po roce 1860 bylo vůbec podnětem, že naši tehdejší básníci skorem všichni jali se spisovati hry divadelní. Frant. Jeřábek vynikl mezi nimi záhy opravdovým nadáním a pilností, jakož i důkladnou vzdělaností všeobecnou. Tyto vlastnosti vyznamenávají ho ve dramatickém písemnictví našem napořád a byly základem vzácných úspěchův, jimiž se honosí v tomto oboru práce duchovní. Provozování každého nového jeho kusu hledělo

a hledí i spisovatelstvo i divadelní obecenstvo naše vstříc s přesvědčením, že dostane se mu nového i dokonalého požitku uměleckého. Každý večer, když se hrála nová Jeřábková skladba, byl posud událostí v dějinách naší dramatické musy, večerem opravdu slavnostním. A Jeřábek umí zvědavost netoliko mocně vzbudit, nýbrž také skvěle ukojit.

Jeho důkladná a všestranná vzdělanost dějepisná, filosofická a estetická dodává všem jeho dramatickým spisům zvláštního povýšeného rázu, širšího myšlenkového obsahu a neodolatelné působivosti i na čtenáře i na diváka. To nejsou jen snad nějaké skladby pro vyhovění časovým choutkám neb módním směrům; to jsou díla opravdově *umělecké*, a proto také nevadnoucí krásy a nepomíjející ceny, kteráž také přechkají všeliké pouze módně nalíčené, *sensační* kusy. Jeho *Veselohra*, *Cesty veřejného mínění*, *Služebník svého pána* a *Syn člověka* pojaly z obsahu časového do sebe jen to, co se snáší s opravdovým uměním; proto zůstanou také navždy obohacením a ozdobou naší původní literatury dramatické, mohouce o sobě mimo to vším právem pověděti, že nemálo přispěly ku povznesení a vytríbení uměleckého vkusu mezi naším divadelním obecenstvem.

Bylo by jen přáti, aby naše divadelní správa vůbec horlivěji pěstovala repertoár původních her českých a mezi nimi dopřála dílům Jeřábkovým příslušného místa.

Však literární činnost Jeřábková nepřestala nikdy a nepřestává dosud na spisování dramát a veseloher. Právě nyní do tisku přichystán objemný jeho spis o *romantismu*, důkladná studie estetická, založená na znalosti všech velikých literatur evropských. Jsme přesvědčeni, že tento spis přijat bude od vzdělanstva českého s nejhörlivějším úcastenstvím a že svému původci zjedná slávu i estetického badatele. Netřeba připomínati, jak veliké mezery v tomto směru u nás posud jsou.

Vynikající místo přísluší Frant. V. Jeřábekovi také mezi našimi politickými žurnalisty. Od roku 1860 až do nejnovější doby působil Jeřábek ve předních našich listech politických co věrný a duchaplný bojovník za jazyková i státní práva našeho národa.

Týmž vlasteneckým směrem se nese také jeho nynější činnost co poslance na sněmu českém i v parlamentě vídeňském. A proto bylo by jen na prospěch naší svaté věci národní, kdyby se dopřávalo Jeřábekovi více příležitosti, aby na říšské radě vídeňské svůj skvělý talent politický a řečnický mohl osvědčovati častěji než posud. Mužové takových vzácných schopností a sil duchovních mají u nás býti staveni do řad prvních; na pouhé vyplňování míst jest jich veliká škoda. Jiní národové, na př. Maďaři, Francouzové, Italové, Angličané, ano i Němci zůstávají svým předním spisovatelům i v politice místa přední, a jak zkušenost učí, daří se jim při té úctě a důvěře k národnímu spisovatelstvu velmi dobře.....

Frant. V. Jeřábek jest nyní v nejlepším věku mužném (narodil se v Sobotce dne 26. ledna 1836) a prokáže svému národu i co básník i co badatel i co politik ještě mnohé služby výborné.

LUDVÍK VAN BEETHOVEN

Velduch ten hudební narodil se 17. prosince r. 1770 v Bonnu. Prvním učitelem byl mu vlastní otec jeho, jenž byl při kurfiřtské kapele tenoristou; později pak byli jeho učiteli van der Eden a Neefe. Již v 15. roce svého věku byl jmenován varhaníkem při kurfiřtské kapele, načež po několika letech odebral se do Vídně k Haydenovi, jehož návodem studoval komposici, a dokončil později studie své u důkladného učitele kontrapunktu Albrechtsbergra. Veřejnou pozornost upou-

tal k sobě nejprve geniálním způsobem improvisace, a rokem 1795 počíná vlastní jeho činnost veřejná. V té době totiž uveřejnil své opus 1, Haydenovi věnovaná tři tria pro klavír, housle a cello, načež rok co rok podával světu díla mistrovská, jež v tehdejší hudbním světě vzbudila neobyčejný ruch, ba úžas. Hlavním jeho oborem byla hudba instrumentální, jemný obor komorní; zvláště pak znamenitě obohatil formu symfonie, z nichž Devátá stala se východiskem a základem všemu modernímu tvoření hudbnímu na poli symfonickém. Avšak i v oboru vokálním postavil si pomník nepomíjející hlavně onou výtečnou dvojicí skladeb: velkou mší do D-dur Missa solemnis, kterou junácký náš Hlahol v těchto dnech dvakráte po sobě provedl na uctění památky velducha toho, a svou zpěvohrou Fidelio, již právě dnes opera naše v novém nastudování uvádí na jeviště v předvečer jeho narozenin.

Celkem složil 138 čísel za poměrův života málo různých; neboť již v 30. roce věku svého *ohluchl* — osud to pro hudebníka nejkrutější. Starý Jehova rád navštěvuje křížkem své miláčky, čehož nový doklad máme v domácím světě hudbním. Vždyť znám jest osud prvního našeho mistra Smetany!

Při Beethovenovi nesetkáváme se nikdy s onou zvláštní spokojeností a radostí ze života vezdejšího, jak to pozorovati lze u předchůdcův jeho, hlavně u Mozarta; on se nám jeví co bouřlivá, nejkrutějšími vášněmi zmítaná povaha, plná hluboké opravdovosti. Zde postrádáme oné šťastné lehkomyšlnosti, již si Mozart i v nejkritičtějších okamžicích vždy dovedl zachovati. Beethoven jest povaha celá, jež při vší své něžnosti citu neztrácí vznešený cíl s očí a se železnou konsekvencí dere se kupředu, kdežto Mozart hraje ve všech možných barvách co věčně zázračné děcko. Beethovenovi jest vždy hlavním účelem obsah — Mozart raději hledí na umělecké vytváření jeho, na pěknou formu. Za starších mistrů byla skladba in-

strumentální ponejvíce jen volná hra se zvuky výrazu neurčitě mlhavého, více povšechného; Beethoven na-proti tomu kreslí již určitěji situace svými skladbami, budí v nás určité pocity a přivádí duši naši v náladu jasně vyslovenou, čímž povznáší hudbu instrumentální na stupeň vyšší dokonalosti. On v symfonii dokončil, co jeho předchůdcové započali, — zároveň však dal podnět k dalšímu vývoji pro dobu budoucí. Jeho hudba hlavně v poslední periodě tvoření *vtoupila v užší sesterský svazek s poesíí.*

Na naši domácí literaturu hudební měl Beethoven podobně jako Mozart, ba má dosud velký vliv. Z počátku nedařilo se mu ovšem valně v městě našem, neboť staří naši mozartiáni drželi se houževnatě svého boha. Utvořily se dvě strany: přívrženci Mozarta a Beethovena, i mnohá tu byla půtka svedena v nejostřejších disonancích, jak to zpravidla bývá mezi horkokrevnými syny harmonie. Konečně zhojil čas vše: nynější pokolení zná obou mistrů nesmrtelné zásluhy o povznesení hudebního umění a svorně jim přináší svůj hold.

K A R E L M A R I A W E B E R

Narodil se 18. prosince 1786 v Eutinu. Záhy probudilo se v něm nadání umělecké, a to hned dvojím směrem, takže dlouho nemohl se rozhodnouti, má-li se věnovat malířství, nebo-li hudbě. Pěstoval oboje s úspěchem; konečně však božská Musica zvítězila přec a z mladého nadšence stal se záhy virtuos na piano, pro kterýž nástroj složil v útlém ještě věku skladby některé.

Již r. 1800 napsal první operu Lesní panna, jež na mnohých místech s úspěchem byla provedena, a roku následujícího složil druhou operu Petr Schmoll a jeho sousedé, jež v Augšpurku po prvé byla na jeviště

uvedena. Původně byl jeho učitelem Michal Haydn, kapelník solnohradský, bratr proslulého Josefa; leč uzavřená bytost suchoparného kontrapunktika nehodila se dobře k povaze příštího tvůrce romantické opery. Proto odebral se mladý umělec do Vídně k proslavenému tehdá Voglerovi, jehož návodem přísná konal studia ve všech oborech umění hudebního. Nato stal se roku 1804 kapelníkem ve Vratislavi, kdež složil operu *Rybcoul*. V městě tom seznámil se s princem Eugenem Virtemberským, jenž si mladého umělce odvedl do Stuttgartu, kdež povstala čtvrtá opera *Sylvana*. Mimo to napsal Weber působivou kantátu *První tón*, některé symfonie a celou řadu skladeb klavírních.

Nastoupiv uměleckou cestu přišel opět do Vídně, kdež uvítal ho starý Vogler s otevřenou náručí, představiv mu zároveň nového žáka svého *Meyerbeera*. Oba tito geniální mladíci záhy přátelsky k sobě přilnuli a společně konali studie návodem Voglerovým, jenž pozoruje jich znamenité nadání často říkával: „Ó, kdybych měl z toho světa jíti dřív, než oba vycvičím, jaký zármutek by to pro mne byl! Něco ve mně vězí, co nijak najevo dáti nemohu, ti dva však to dovedou! Což by byl Perugino, co Fra Bartolommeo bez Raffaela!“

Však — jak Weber sám praví — mladí umělci vždy strásli se sebe prach formulí hudebních, kdykoli se dostali ze společnosti starého mistra na ulici a šli „sbírat melodie“ do předměstských krčm, kdež při víně pilně naslouchali veselým písničkám statných vojínů a jich baculatých děvic. Známo, že později kritika oba ty vistry dospělé skladatele často kárala, že ve volbě melodií jsou málo vyběračnými; pamatují se, že náš Dr Ambros často jmenoval Webra posměšně „Annexandrem Velkým“ a Meyerbeer všeobecně byl nazýván eklektikem. Než kde jest onen tvůrčí genius, jenž by beze všech dojmů a vlivů vždy jen ze sebe kouzelnou rukou vydával díla mistrná? Dosti na tom, když skladatel uměleckou září svého ducha z nepa-

trné jiskry roznítí mohutný plamen, když z neúhledné kukly popěvku národního vytvoří krásného, v nejskvělejších barvách zářícího motýla.

Od r. 1813—1816 žil Weber v městě našem. Tehdejší ředitel divadla pražského Liebich povolal ho po odchodu Václava Müllera na místo kapelnické, jež Weber zastával s největší svědomitostí. Při zkouškách často jej však trapně dojalo, že nerozuměl, co si čeští členové vzájemně vypravují. Mysl jeho, náchylná k nedůvěře, tušila v živě vedených rozmluvách intriky. Aby všemu předešel, pustil se do češtiny s takou horlivostí, že již za několik měsíců mohl mluvit se členy personálu divadelního po česku.

Že i v městě našem po starém zvyku svém chodil „sbírat melodie“, dá se dokázati z mnohých jeho prací; hlavně jsou znáti stopy vlivu hudby české v nejpopulárnější jeho opeře Čarostřelec, která byla minulou neděli na jevišti našem v nové úpravě provozována na poctu jména Webrova. Dílo to, v němž romantickým způsobem hudebně jsou znázorněny na jedné straně hrůzy pekelné a na druhé dojemné momenty života národního, jest nám už tím bližším, že látka libreta jeho vzata jest z pokladnice našich národních pověstí. Známoť, že pověst o střelci kouzelníku původně pochází z okolí Točníka a Žebráka a na této půdě že odehrává se též opera Webrova, kterouž složil mistr už po svém odchodu z Prahy, kdež příliš byl přetížen úřadem svým kapelnickým, než aby mohl zasednouti k dílu forem obšírnějších.

Ještě před svým příchodem do Prahy napsal také operu Abu Hassan, po svém odchodu z Prahy do Drážďan krom Čarostřelce ještě Preciosu, pak Euryanthu pro Vídeň a konečně Oberona pro Londýn, v kterémžto městě řídil první představení díla toho. Zpět na pevninu nevrátil se už; zemřel v Londýně v noci ze 4. na 5. červen. —

Divadlo naše oslavilo v tomto měsíci tři pohlaváry hudby dramatické, jichž znamenité práce staly se

majetkem celého světa. A my v souhlasu s divadlem naším stavíme svému čtenářstvu před oči podoby mužů těch, o rozvoj umění hudebního velezasloužilých, na důkaz, jak vysoce ctíme projevy duchů geniálních, ať si vyšli z kteréhokoli národa, v důvěře, že i jinde navzájem zachovají se podobně ku geniálním umělcům národa našeho.

Ostatně doufáme, že české divadlo nepřestane na uvedeném trojhvězdí parnasu německého, nýbrž že během příštího roku obrátí svou pozornost k literaturám ostatních národů, že snad vyvolí z francouzské *Aubera*, z vlašské *Rossiniho*, z polské *Moniuszku* a z ruské *Glinku*...

MIROSLAV TYRŠ

K národním podnikům, o nichž můžeme říci, že výborně se nám povedly a že jsme z nich až posud měli jenom samé potěšení, náleží založení pražského Sokola. Jako projev omlazené síly národní hned v dokonalém útvaru vytrysklo toto junácké družstvo z ústrojí naší společnosti, a jako kytička na klobouku zářilo a září na něm po všecken čas. Dlouho před námi jiní národové evropští, zvláště sousedé naši v Němcích, pěstovali tělocvik, pokládajíce jej vším právem za nutný doplněk odchovavací soustavy. My, jako v jiných věcech, i v této dohonili jsme je za krátký čas, a dnes už svým dokonalým zřízením a zdárným působením chvalně znám jest náš Sokol netoliko po veškerém Slovanstvu, nýbrž i po Evropě západní, ano i v nejvzdálenějších končinách zámořských.

Za tento svůj utěšený rozkvět tělocvik český v Jednotě sokolské má hlavně děkovati té šťastné okolnosti, že na samém počátku ujalo se ho a veškeré úsilí mu věnovalo několik mužův, k nimž co do nadšení pro

věc národní i co do zvláštních vlastností v oboru tělocviku není tak snadno naléztí rovných. Mezi těmito muži, jichžto jmena netoliko Jednota sokolská, ale celý národ náš nikdy nepřestane chovati v paměti nejvděčnější, v první řadě jest *Miroslav Tyrš*. Stanovy pražského Sokola (jmeno navrhl Em. Tonner), jakož i skorem veškera technická stránka jeho pocházejí od Tyrše, jenž od r. 1862 jest jeho náčelníkem. Jak velikých zásluh sobě za ten čas získal netoliko o mateřskou jednotu pražskou, nýbrž i o četnou rodinu její po veškeré vlasti československé, srdečnými bratrskými slovy a dojemnými skutky lásky a oddanosti bylo mu dáno najevo o letošní jubilejní slavnosti sokolské v Praze.

Však na dvě stránky Tyršovy činnosti v Sokolstvu chceme zde ještě zvláště upozorniti. Tyrš přinesl do síní tělocvičného družstva pražského ještě dvě vzácné vlastnosti, kteréž celé jednotě vstípily vyšší vzlet a učinily z ní onen platný článek našeho národního ústrojí, jímž ona stále jest. Jeho výtečné vzdělání estetické a zejména hluboká a všestranná jeho znalost plastického umění antického daly cvičení v budově pražského Sokola širšího základu humanitního a vytkly mu vznešenější cíl.

Tělocvik v ohledu *zdravotním* pěstuje se také jinde a s dobrým výsledkem, se zřetelem ku *kráse* tělesných forem lidských zařídil jej u nás Tyrš. Cvičebná osnova jeho hledí k vypěstování netoliko těla zdravého, ale i plasticky krásného.

A druhá péče, kterou Tyrš v tělocvičné jednotě pražské nikdy ani na okamžik nespustil se zřetele, ano která stanoví jaksi vrchol veškeré jeho snahy a kterou mu také za největší zásluhu pokládáme, směřuje ku vzdělání a utužení *ryzího a řádného charakteru* při členstvu sokolském. Zdravé a k souměrné dokonalosti dospělé tělo má dle Tyršovy snahy zůstati a osvědčiti se ve *vyšší službě duchovní* jakožto schránka a ústrojí dokonalého charakteru lidského i národního. V tomto

směru Tyrš může honositi se úspěchy nemalými, ano skvělými.

Značná část *duchovního sokolství*, jež v naší současné společnosti se jeví, skutečně vykvetla v sokolně pražské pod jeho příkladem, návodem a dozorem, a rozproudila se odtud po vlasti. Mysl jinošská roznesla je z toho ohniska po veškerém národě a naplnila jím i pokolení dospělé.

Duchovní sokolství působí mezi námi skutky vlastenecké, kteréž celému národu jsou k ozdobě, ke cti a prospěchu. Duchovní sokolství to bylo, které za čtvrt roku sebralo mezi námi druhý milion na stavbu Národního divadla; duchovní sokolství právě dovedlo sbírku pro Matici školskou nad druhé sto tisíc; duchovní sokolství vzepřelo se opětnému poněmčení české university už před zřízením jejím; duchovní sokolství umožnilo nebývalý posud vzkvět literatury naší. A vzdělavatelská i vlastenecká činnost našich četných krajinských spolkův studentských o prázdninách právě minulých bylo také duchovní sokolství: nejnovější odpovědi obcí českých k žádostem vídeňského magistrátu je též duchovní sokolství; prohlášení Prahy za město slovanské ústy nového starosty našeho jest duchovní sokolství; snahy a práce směřující ke spojení všech předměstí s Prahou jest duchovní sokolství — slovem: duchovním sokolstvím sluje všecken vlastenecký vzlet a důraz, všechna národní neohroženost a neoblomná poctivost, všechna obětavost a nezištnost ve službě vlasti a národa...

Pokud toho vzletu a důrazu se týče, máme ovšem něco na srdci, co nemůžeme zamlčeti, vědouce, že tlumočíme v tom tužbu a přesvědčení všech věrných Čechův. Kéž by totiž toho duchovního sokolství přibylo novým rokem i — v české politice! Víme ovšem, že poslanci naši na sněmě zemském i na říšské radě vězí ve svírací kazajce, a v takovém stavu že velmi špatně se sokoluje; ale tolik na nich vším právem žádati lze, aby hleděli této kazajky už co nejdříve se zprostiti!...

I dejme sobě při silvesterských schůzích a zábavách svých po celé vlasti upřímný a závazný slib sokolský, že je v tom úsilí věrně a statečně budeme podporovati. A s takovým slibem *duchovního sokolství na celé čáře* vstupme do nového roku!